

LUK

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24														

ISI 1

- E**be ọtutu madu tinyere aka-ha ide akwukwọ banyere ihe ahu nke emezuworo n'etiti ayi,
² ha dere ihe ndi mbu ji anya ha hu ihe ndia burukwa ndi na-ekwuputa ozioma, gwara ayi,
³ ọ di-kwa-ram nma, ebe m'soro ihe nile nke-oma site na mbu, ka m'dere gi ka o si me, Teofilos di oké ebube;
⁴ ka i we mata na ihe nile ejiworo okwu ọnu zí gi bu ihe kwesiri itukwasi obi.
⁵ N'ubochi Herod, eze Judia, otù onye-nchu-àjà di, aha-ya bu Zakaraias, nke si n'òtù obodo Abaija puta: o nwe-kwa-ra nwunye nke si n'etiti umu-nwanyi Eron puta; aha nwayi ahu bu Elizabet.
⁶ Ha abua bu ndi ezi omume n'iru Chineke, nāga n'ihe nile Onye-nwe-ayi nyere n'iwu na n'ihe nile Ọ guru n'ihe ziri ezi nādighi ita uta.
⁷ Ha ejighi kwa nwa, n'ihì na Elizabet bu nwanyi-àgà, ha abua aghowo kwa agadi.
⁸ Ma o rue, m̀be ọ nālu ọlu nchu-àjà n'iru Chineke dika ha si-eme kwa ubochi,
⁹ dika omume ọlu nchu-àjà nādi, ọlu ibà n'ulo nsọ nke Onye-nwe-ayi na isure ihe-nsure-ọku nēsì isì utọ ruru ya site n'ife nzà.
¹⁰ Ọra ndi-Ju nile nēkpe kwa ekpere n'èzí n'oge hour isure ihe-nsure-ọku nēsì isì utọ.
¹¹ Ewe me ka ọ hu mọ-ozì Onye-nwe-ayi ka o guzoro n'aka-nri ebe-ichu-àjà ebe a na-eme ihe-nsure-ọku nēsì isì utọ.
¹² M̀be Zakaraias huru ya obi we lọ ya miri, ọ tu-kwa-ra egwu.
¹³ Ma mọ-ozì ahu siri ya, Atula egwu, Zakaraias: n'ihì na a nuwo ariri-ọ-gi, nwunye-gi Elizabet gāmu-kwa-ra gi nwa-nwoke, i gākpo kwa aha-ya Jọn.
¹⁴ I gēnwe kwa ọhù na obi-utọ; ọtutu madu gāhùri kwa ọhù n'omumu-ya.
¹⁵ N'ihì na ọ gābu onye uku n'anya Onye-nwe-ayi, ọ gaghi-añu kwa manya-vine na ihe-ọhùñu nābà n'anya ma-ọli; agēme kwa ka o juputa na Mọ Nsọ, ọbuná site n'afọ nne-ya.
¹⁶ Ọtutu madu nime umu Israel ka ọ gēme kwa ka ha chigharikwute Onye-nwe-ayi Chineke-ha.
¹⁷ Ya onwe-ya gāga kwa n'iru Ya nime mọ na ike Elaija, ime ka obi ndi bu nna chigharikute umu-ha, ime kwa ka ndi nānughi ihe chigharia iga n'uche ndi ezi omume; idozi nye Onye-nwe-ya otù ndi nke akwadebeworo Ya.
¹⁸ Zakaraias we si mọ-ozì ahu, Òle ihe m'gēji mara nka? n'ihì na mu onwem bu agadi, nwunyem aghowo kwa agadi.
¹⁹ Mọ-ozì ahu we za, si ya, Mu onwem bu Gabriel, onye nēguzo n'iru Chineke; ezite-kwa-ram igwa gi okwu, na izì gi ozi ọma ndia.

- ²⁰ Le kwa, i gèkpuchi ọnu, i gaghi-apu kwa ikwu okwu, rue ubochi ahu m̀be ihe ndia gēme, n'ih na i kweghi okwum ndia, nke gēmezu n'oge-ha.
- ²¹ Ndi-Ju we nēle anya Zakaraia, o ju-kwa-ra ha anya n'ebe ọ nānọ ọdù n'ulo nsọ.
- ²² Ma m̀be ọ putara, ọ pughi igwa ha okwu: ha we mara na ọ hururi ọhù n'ulo nsọ: ya onwe-ya we nēfere ha aka, nānọgide kwa n'ọbị.
- ²³ O we rue, m̀be ubochi ifè-òfùfè-ya zuru, na ọ lara n'ulo-ya.
- ²⁴ Ma m̀be ubochi ndia gasiri Elizabet nwunye-ya turu ime; o we zobe onwe-ya ọnwa ise, si,
- ²⁵ Otú a ka Onye-nwe-ayi meworo nyem n'ubochi O ji lem anya, iwepu ita-utam n'etiti madu.
- ²⁶ Ma n'ọnwa nke isi ezigara mọ-ozi ahu, bú Gabriel, site n'ebe Chineke nọ je obodo nke Galili, anākpọ aha-ya Nazaret,
- ²⁷ jekuru nwa-aḅoghọ nā-maghi nwoke, onye ekwere na otù nwoke si n'ulo Devid puta, onye aha-ya bu Josef, gālu ya; aha nwa-aḅoghọ ahu bu Meri.
- ²⁸ O we bata n'ebe ọ nọ, si, Ekele, gi onye Chineke meworo ka i nara amara, Onye-nwe-ayi nọyere gi.
- ²⁹ Ma obi lọrọ ya miri nke-uku n'okwu-ya, o we nātule n'uche-ya aha ekele okwu a gābu.
- ³⁰ Mọ-ozi ahu we si ya, Atula egwu, Meri: n'ih na Chineke mere gi amara.
- ³¹ Le kwa, i gāturu ime, muta Nwa-nwoke, kpọ aha-Ya Jisus.
- ³² Nwa-nwoke ahu gābu onye uku, agākpọ kwa Ya Ọkpara nke Onye kachasi ihe nile elu: Onye-nwe-ayi Chineke gēnye kwa Ya oche-eze nna-Ya Devid:
- ³³ Ọ gābu kwa eze ulo Jakob rue m̀be ebighi-ebi; ala-eze-Ya agaghi-agwu kwa agwu.
- ³⁴ Meri we si mọ-ozi ahu, ìhe a gēsi aña me, ebe ọ dighi nwoke m'mara?
- ³⁵ Mọ-ozi ahu we za, si ya, Mọ Nsọ gābiakwasi gi, ike nke Onye kachasi ihe nile elu gèkpuchi kwa gi: n'ih nka ìhe di nsọ nke i di ime Ya, agākpọ Ya Ọkpara Chineke.
- ³⁶ Le kwa, Elizabet onye-ikwu-gi, ya onwe-ya aturuwo kwa ime nwa-nwoke n'agadi-ya: nke a bu kwa ọnwa nke-isi ya, bú onye anākpọ nwanyi-àgà.
- ³⁷ N'ih na ọ dighi okwu ọ bula si Chineke n'ọnu puta nke nāgaghi-adi irè.
- ³⁸ Meri we si, Le, abum orù-nwanyi nke Onye-nwe-ayi; ya dirim ka okwu-gi si di. Mọ-ozi ahu we pua n'ebe ọ nọ.
- ³⁹ Ma Meri biliri na m̀be ahu, ga elu-ala ọsọsọ, bà n'otù obodo nke Juda;
- ⁴⁰ we ba n'ulo Zakaraia, kele kwa Elizabet.
- ⁴¹ O we rue, m̀be Elizabet nuru ekele Meri, nwa-ya wuliri n'afọ-ya; Elizabet we juputa na Mọ Nsọ;
- ⁴² o we welie olu-ya tisie nkpu ike, si, Gi onwe-gi bu onye agoziri agozi n'etiti ndinyom, ọ bu kwa onye agoziri agozi ka nkpuru nke afọ-gi di.
- ⁴³ Òle ebe ka nka si kwa rum, na nne Onye-nwem gābiakutem?
- ⁴⁴ N'ih na lee, m̀be olu ekele-gi ruru na ntim, nwam wuliri n'afọm n'obi-utọ.
- ⁴⁵ Ngozi nādi-kwa-ra nwanyi ahu nke kwere na ihe ndia gēmezu, bú nke agwaworo ya site n'ọnu Onye-nwe-ayi.
- ⁴⁶ Meri we si, Nkpuru-obim nēme ka Onye-nwe-ayi di uku,
- ⁴⁷ Ọ nātọ kwa mọm utò nke-uku na Chineke, bú Onye-nzọputam.
- ⁴⁸ N'ih na O lere ọnọdu di ala nke orù-Ya nwanyi anya: N'ih na le, site n'uḅu a ọbọ nile gākpọm onye ngozi diri.
- ⁴⁹ N'ih na Onye di ike emewom ihe uku di iche iche; Aha-Ya di kwa nsọ.

- 50 Ebere-Ya di-kwa-ra ndi nātu egwu Ya Rue ọbọ na ọbọ.
- 51 O werewo ogwe-aka-Ya gosi ike; Ọ chusawo ndi-npako n'èchìchè nke obi-ha.
- 52 O wedawo ndi di ike pua n'ochè-eze-ha, Weli kwa elu ndi ọ̀nọdu-ha di ala.
- 53 O werewo ezi ihe nile nyeju ndi agu nāgu afọ; Zipu kwa ndi-ọgaranya n'aka efu.
- 54 O nyeworo Israel nwa-Ya aka, Ka O we cheta ebere
- 55 (Dika Ọ gwara nna-ayi-hà) N'ebe Abraham na nkpuru-ya nọ rue m̀be ebighi-ebi.
- 56 Meri we nọyere ya ihe dika ọ̀nwa atọ, we laghachi n'ulo-ya.
- 57 Ma oge Elizabet zuru ka ọ gāmuta nwa; o we mua nwa-nwoke.
- 58 Ndi-aḅata-obi-ya na ndi-ikwu-ya we nu na Onye-nwe-ayi mere ka ebere-Ya di uku n'ebe ọ nọ; ha we so ya ñuri ọ̀nu.
- 59 O we rue n'ubochi nke-asato, na ha biara ibi nwatakiri ahu úgwù; ha we kpọ́bá ya Zakaraias, n'aha nna-ya.
- 60 Nne-ya we za, si, mba; kama agākpọ ya Jọn.
- 61 Ha we si ya, Ọ dighi onye ọ bula n'etiti ndi-ikwu-gi nke anākpọ aha nka.
- 62 Ha we fere nna-ya aka, ihe ọ chọrọ ka akpọ ya.
- 63 O we riọ ha ka ha nye ya ihe eji ede akwukwọ, o we de, si, Aha-ya bu Jọn. O we ju ha nile anya.
- 64 Ngwa ngwa ọnu-ya we saghe, ire-ya tọpu kwa, o we nēkwu okwu, nāgozi Chineke.
- 65 Ndi nile bi ha gburugburu we tua egwu: ewe kwusa okwu ndia nile n'elu-ala Judia dum.
- 66 Ndi nile nke nuru ha we debe ha n'obi-ha, si, Àha madu gini kwa ka nwatakiri a gābu? N'ihì na aka Onye-nwe-ayi diyere ya.
- 67 Nna-ya Zakaraias we juputa na Mọ Nsọ, o we bu amuma, si,
- 68 Onye agoziri agozi ka Ọ bu, bú Onye-nwe-ayi, Chineke nke Israel; N'ihì na O letawo ndi-Ya, lu-kwa-ra ha ọlu nḅaputa,
- 69 O weliwo-kwa-ra ayi mpi nke nzọputa N'ulo onye nējere Ya ozi, bú Devid
- 70 (Dika O kwuru site n'ọnu ndi-amuma-Ya di nsọ site n'oge mbu),
- 71 Nzọputa n'aka ndi-iro-ayi, na n'aka ndi nile nākpọ ayi asi;
- 72 Imere nna-ayi-hà ebere, Na icheta ọḅuḅa-ndu nsọ Ya;
- 73 Iyí Ọ ñuru Abraham nna-ayi,
- 74 Ikweye ayi, ebe adọputaworo ayi n'aka ndi-iro-ayi, Ka ayi nēkpere Ya nātughi egwu.
- 75 N'obi ọcha na ezi omume n'iru Ya ubochi-ayi nile.
- 76 Ọzọ kwa, gi onwe-gi, nwatakiri, agākpọ gi onye-amuma nke Onye kachasi ihe nile elu: N'ihì na i gāga n'iru Onye-nwe-ayi idozi uzọ-Ya nile;
- 77 Ime ndi nke Ya ka ha mara nzọputa Nime nḅaghara nmehie nile ha,
- 78 N'ihì obi ebere nke Chineke-ayi, Nke ọwuwa-anyanwu nke sitere n'elu gēleta ayi nime ya,
- 79 Imukwasi ndi nọ n'ọchichiri na onyinyo ọnwu ìhè; Idusi ukwu-ayi ba n'uzo udo.
- 80 Nwatakiri ahu we nēto, nēsi kwa ike na mọ-ya, o we nọ n'ọhia rue ubochi ewere ya gosi Israel.

Ma o rue na m̀be ahu, iwu si n'ebe Sisa Ọgọstọs nọ puta na agēde aha madu nile bi n'elu-uwa dum madu bi n'akwukwo.

² Nka bu odide-aha mbu edere m̀be Kwiriniyos bu onye nāchi Siria.

³ Madu nile we ga ka ede aha-ha n'akwukwo, onye ọ bula ọ ga obodo nke aka ya.

⁴ Josef we si kwa na Galili, site n'obodo Nazaret, rigo na Judia, ba n'obodo Devid nke anākpọ Betlehem, n'ihī na o si n'ulo na agburu Devid puta;

⁵ ka o we me ka ede aha ya na Meri n'akwukwo, bú nwanyi ekwere na ọ gālu, onye di kwa ime.

⁶ O we rue, m̀be ha nọ n'ebe ahu, ubọchi-ya zuru ka ọ gāmuta nwa.

⁷ O we muta Nwa-nwoke mbu ya; o we ke Ya n'ákwà ọkiké, nyibe Ya n'ihe anētiye nri anu-ulo, n'ihī na uzọ adighi nye ha n'ulo ndi-ije.

⁸ Ndi-ọzùzù-aturu di n'otù ala ahu nānọ n'ọhia, nēche kwa ìgwè aturu-ha n'abali.

⁹ Mọ-ozī nke Onye-nwe-ayi we guzo ha nso, ebube nke Onye-nwe-ayi muba-kwa-ra ha gburugburu: ha we tua egwu nke-uku.

¹⁰ Mọ-ozī ahu we si ha, Unu atula egwu; n'ihī na le, anamezì unu ozi ọma nke oké ọ̀nù nke gādiri ndi Israel nile:

¹¹ n'ihī na ta n'obodo Devid ka amuru nye unu Onye-nzọputa, Nke bu Kraist Onye-nwe-ayi.

¹² Nka gābu-kwa-ra unu ihe-iriba-ama-Ya; Unu gāhu Nwa ọhu ekere n'ákwà ọkiké, nēdina kwa n'ihe anētiye nri anu-ulo.

¹³ Na mberede ìgwè usu ndi-mọ-ozī nke elu-igwe we nọyere mọ-ozī ahu, nēto Chineke, si,

¹⁴ Otuto diri Chineke n'ebe kachasi ihe nile elu, Udo di kwa n'elu uwa n'etiti madu ndi ihe-ha di Ya ezi nma.

¹⁵ O we rue, m̀be ndi-mọ-ozī puru n'ebe ha nọ la n'elu-igwe, ndi-ọzùzù-aturu we sirita onwe-ha, Ka ayi je rue Betlehem uḅu a, hu ihe a ekwuru, nke Onye-nwe-ayi mere ka ayi mara.

¹⁶ Ha we were ọsọ bia, hu Meri na Josef, na Nwa ọhu ahu ka O dinara n'ihe ahu anētiye nri anu-ulo.

¹⁷ Ma m̀be ha huru ya, ha me ka amara okwu agwara ha-ri bayere Nwatakiri ahu.

¹⁸ Okwu ndi-ọzùzù-aturu gwara ha we ju ndi nile nuru ha anya.

¹⁹ Ma Meri debere ihe ndia nile ekwuru, nātughari ha n'obi-ya.

²⁰ Ndi-ọzùzù-aturu we laghachi, nēnye Chineke otuto, nēto kwa Ya n'ihī ihe nile ha nuru na nke ha huru, dika agwara ha.

²¹ M̀be ubọchi asatọ zuru ibi Ya úgwù, ewe kpọ aha-Ya Jisus, nke mọ-ozī kpọrọ ya m̀be akātughi ime Ya.

²² M̀be ubọchi nile nke ime ha ka ha di ọcha dika iwu nke Moses si di zuru, ha we kuru Ya rigoro Jerusalem, iche Ya n'iru Onye-nwe-ayi

²³ (dika edeworo ya n'iwu Onye-nwe-ayi, Nwa mbu ọ bula nke bu oke nke meghere àkpà-nwa, agākpọ ya ihe nsọ nye Onye-nwe-ayi),

²⁴ na inye ihe-ichu-àjà dika okwu ekwuworu n'iwu Onye-nwe-ayi si di, Nduru abua, ma-ọbu umu-kpalakwukwu abua.

²⁵ Ma le, otù nwoke nọ na Jerusalem, onye aha-ya bu Simeon; nwoke a bu kwa onye ezi omume na onye nātu egwu Chineke, nēche nkasi-obi nke Israel: Mọ Nsọ di kwa n'aru ya.

²⁶ Mọ Nsọ duru ya-ri ọdu, na ọ gaghi-ahu ọnwu, rue m̀be ọ gāhu Kraist nke Onye-nwe-ayi.

²⁷ O we bia na Mọ ahu nime ulo uku Chineke: m̀be ndi muru Ya kubatara Nwatakiri ahu,

bú Jisus, ka ha we mere Ya dika omume iwu Chineke si di,
²⁸ ya onwe-ya we nara Ya nke-oma, kuru Ya n'aka-ya, gọzi kwa Chineke, si,
²⁹ Onye-nwem, ubu a ka I gārapu orù-Gi ka ọ la N'udo, dika okwu-Gi si di;
³⁰ N'ihì na anyam ahuwo nzọputa-Gi,
³¹ Nke I doziri n'iru ndi nile;
³² Ìhè agēkpughere mba nile ọzọ, Na ebube ndi-Gi, bú Israel.
³³ Ihe ekwuru bayere Ya we nēju kwa nna-Ya na nne-Ya anya;
³⁴ Simeon we gọzie ha, si kwa Meri nne-Ya, Le, edowo Nwa nka ka Ọ buru ọdida na nbili nke ọtutu madu n'Israel; ka Ọ buru kwa ihe-iriba-ama anēkwu okwu megide;
³⁵ ma mma-agma gāduwa kwa nkpuru-obi gi onwe-gi; ka ewe kpughe èchìchè nke si n'ọtutu obi puta.
³⁶ Otù onye anākpọ Ana di kwa, bú onye-amuma-nwanyi, nwa-nwanyi Fanuel, nke si n'ebo Asha puta (nwanyi a aghowo ezi agadi, ebe ya na di-ya biri arọ asa site na nwa-abọghọ-ya,
³⁷ o we nọdu n'ọnọdu nwanyi di-ya nwuru rue ọgu arọ anọ na anọ), onye nāpughi n'ulo Chineke, ma o were obubu-ọnu na aririọ nēkpere Chineke abali na ehìhie.
³⁸ O we bia rue ebe ahu n'otù oge hour ahu, we kele Chineke, gwa kwa ndi nile nēche nọputa nke Jerusalem okwu bayere Ya.
³⁹ Mọ ha mezuru ihe nile nke di ka iwu Onye-nwe-ayi si di, ha we laghachi na Galili, rue obodo nke aka ha, bú Nazaret.
⁴⁰ Nwatakiri ahu we nētó, nēsi kwa ike, nējuputa n'amam-ihe: amara Chineke di kwa n'aru Ya.
⁴¹ Ndi muru Ya nēje Jerusalem kwa-arọ n'ememe ngabiga.
⁴² Mọ Ọ bara arọ iri na abua, ha we rigo dika omume nke ememe ahu si di;
⁴³ mọ ha nọzuru ubọchi nile, mọ ha nālaghachi, Nwa-okoro ahu, bú Jisus, we nọdu n'azu na Jerusalem; ndi muru Ya amaghi kwa ya;
⁴⁴ ma ebe ha chère na Ọ di n'usu-ha, ha jere ije otù ubọchi; ha nachọ kwa Ya n'etiti ndi-ikwu-ha na ndi ha mara:
⁴⁵ mọ ha nāchọtaghi Ya, ha we laghachi na Jerusalem, nāchọ Ya.
⁴⁶ Ọ we rue, mọ ubọchi atọ gasiri, ha hu Ya n'ulo Chineke, ka Ọ nọduru n'etiti ndi-ozizí, nānu okwu-ha, nāju kwa ha ajuju:
⁴⁷ ibobo nghọta-Ya na ọziza nile Ya we nwua ndi nile nuru okwu-Ya n'aru.
⁴⁸ Mọ ha huru Ya, egwu wee tua ha n'aru: nne-Ya we si Ya, Nwam, Gini mere I meso ayi otú a? le, nna-Gi na mu onwem nāchọ Gi n'obi ufu.
⁴⁹ O we si ha, Gini mere unu nāchọm? ùnu amataghi na aghagham idi n'ihe nke Nnam?
⁵⁰ Ma ha onwe-ha aghọtaghi okwu Ọ gwara ha.
⁵¹ O we so ha rida, bia rue Nazaret; Ọ we nọdu n'okpuru ha: nne-Ya we nēdebe ihe nile ekwuru n'obi-ya.
⁵² Jisus we nāga n'iru n'amam-ihe na ogologo, nāga kwa n'amara n'ebe Chineke na madu nọ.

Ma n'arọ nke-iri-na-ise n'ọchichi nke Taibriọs Sisa, m̀be Pọntiọs Pailat bu onye nāchi Judia, m̀be Herod bu kwa tetrarch nke Galili, m̀be nwa-nne-ya Filip bu kwa tetrarch nke ala Ituria na Trakonaitis, m̀be Lisantias bu kwa tetrarch nke Abilini,

² m̀be Anas na Kaiafas bu ndi-isi-nchu-àjà, okwu Chineke biakutere Jọn nwa Zakariaias n'ọhia.

³ O we bia n'ala nile di Jọdan gburugburu, nēkwusa baptism nke nchèghari, ka ewe ̀aghara nmehie;

⁴ dika edeworo ya n'akwukwọ okwu Aisaia onye-amuma, si, Olu otù onye nēti nkpu n'ọhia, si, Dozienụ uzọ Onye-nwe-ayi, Menu okporo-uzọ-Ya ka ha guzozie.

⁵ Agēkpoju ndagwurugwu ọ bula, Agēme kwa ka ugwu ọ bula na ugwu ntà ọ bula di ala; Ebe di ǹbagọ gāghọ kwa ebe guzoziri eguzozi, Ebe nile di nkputankpu gābu kwa uzọ di lari;

⁶ Madu nile gāhu kwa nzọputa Chineke.

⁷ Ya mere ọ si ịgwè madu ahu ndi biara ka ọ me ha baptism, Unu umu nke aju-ala, ọnye gosiri unu ka unu ̀anari iwe gaje ibia?

⁸ Ya mere mianu nkpuru kwesiri nchèghari-unu, unu amalite-kwa-la ikwu nime onwe-unu, si, Ayi nwere Abraham na nna: n'ihì na asim unu, na Chineke puru ime ka umu tolitere Abraham site na nkume ndia.

⁹ Ma ọbuná ubu a anātukwasi kwa anyu-ike na nkporogwu osisi nile; ya mere anēbutu osisi ọ bula nke nāmighi nkpuru ọma, tubà kwa ya nime ọku.

¹⁰ Ịgwè madu ahu we jua ya, si, Ọ bu kwa gini kwesiri ka ayi me?

¹¹ O we za, si ha, Onye nwere uwe-ime abua, ya me onye nēnweghi ka o keta; onye nwekwara nri, ya mee otú ahu.

¹² Ndi-ona-utu biakwara ka eme ha baptism, ha we si ya, Onye-ozizí, gini kwesiri ka ayi me?

¹³ Ọ si ha, Unu apunarala madu kari ihe akaworo unu.

¹⁴ Ndi-agha nēje ozi jukwara ya, si, Ayi onwe-ayi kwa, gini kwesiri ka ayi me? Ọ si ha, Unu ejidela onye ọ bula aka ike, ebokwala onye ọ bula ebubo ugha; ka afọ ju kwa unu n'ego-ọlu-unu.

¹⁵ M̀be ndi-Ju nọ nēle anya, m̀be madu nile nātughari kwa n'obi-ha ihe bayere Jọn, ma eleghi anya ya onwe-ya bu Kraist ahu,

¹⁶ Jọn zara, si ha nile, Mu onwem nēji miri me unu baptism n'ezie; ma Onye kam ike nābia, Onye m'nērughi itọpu eriri akpukpo-ukwu-Ya: Onye ahu gēji Mọ Nsọ na ọku me unu baptism:

¹⁷ Onye ihe-ifucha-ọka-Ya di n'aka-Ya, ifuchapu ebe-nzocha-ọka-Ya nke-ọma, na ikpokọta ọka-Ya n'ọba-Ya; ma Ọ gēji ọku anāpughi imenyu emenyu rechapu iḡbọ.

¹⁸ Ya mere o ji ọtutu ndumọdu di iche iche zì ndi-Ju ozi ọma;

¹⁹ ma Herod, bú tetrarch, ebe Jọn turu ya nmehie-ya n'anya, bú ihe bayere Herodias nwunye nwa-nna-ya, na ihe bayere ajọ ihe nile Herod mere,

²⁰ ọ tukwasi-kwara nka n'elu ihe nile, na o mechibidoro Jọn n'ulo-nkpọrọ.

²¹ Ma m̀be emere ndi-Ju nile baptism, o rue, m̀be emesikwara Jisus baptism, m̀be Ọ nēkpe kwa ekpere, na emeghere elu-igwe,

²² Mọ Nsọ we fedakwasi Ya n'oyiyi aru, dika nduru, olu we site n'elu-igwe, si, Gi onwe-gi bu Ọkparam M'huru n'anya; ihe-Gi dim ezi mma.

²³ Ma Jisus onwe-ya, m̀be Ọ malitere izí ihe, Ọ ̀bara ihe dika orú arọ na iri, buru Nwa Josef (dika echère), nwa Hili,

- 24 nwa Matat, nwa Livai, nwa Melkai, nwa Janai, nwa Josef,
 25 nwa Matataias, nwa Emos, nwa Nehum, nwa Esli, nwa Nagai,
 26 nwa Meath, nwa Matataias, nwa Semein, nwa Josek, nwa Joda,
 27 nwa Joanan, nwa Risa, nwa Zerubabel, nwa Shealtiel, nwa Nirai,
 28 nwa Melkai, nwa Adai, nwa Kosam, nwa Elmadam, nwa Ia,
 29 nwa Jisus, nwa Elieza, nwa Jorim, nwa Matat, nwa Livai,
 30 nwa Simeon, nwa Judas, nwa Josef, nwa Jonam, nwa Elaiakim,
 31 nwa Melea, nwa Mena, nwa Matata, nwa Netan, nwa Devid,
 32 nwa Jesi, nwa Obed, nwa Boaz, nwa Salmon, nwa Nahshon,
 33 nwa Aminadab, nwa Admin, nwa Anai, nwa Hezron, nwa Perez, nwa Juda,
 34 nwa Jakob, nwa Aisak, nwa Abraham, nwa Tira, nwa Nehoa,
 35 nwa Serug, nwa Reu, nwa Peleg, nwa Iba, nwa Shela,
 36 nwa Kainan, nwa Afaksad, nwa Shem, nwa Noa, nwa Lemek,
 37 nwa Metusela, nwa Inok, nwa Jered, nwa Mahalaleel, nwa Kenan,
 38 nwa Enos, nwa Set, nwa Adam, nwa Chineke.

ISI 4

Ma ebe Jisus juputara na Mọ Nsọ, O si na Jọdan laghachi, Mọ ahu we duru Ya nāgaghari n'ọhia,

- 2 ekwensu nānwà kwa Ya ọgu ubọchi abua. O righi kwa ihe ọ bula n'ubọchi ahu: m̀be ubọchi ahu zuru, agu we gua Ya.
- 3 Ekwensu we si Ya, Ọ buru na I bu Ọkpara Chineke, gwa nkume a ka ọ ghọ òbe achicha.
- 4 Jisus we za ya, si, Edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Ọ bughi nání achicha ka madu gēji di ndu.
- 5 Ọ we duru Ya rigo, we gosi Ya ala-eze nile nke elu-uwa dum madu bi na nkenke oge.
- 6 Ekwensu we si Ya, Gi ka m'gēnye ike a nile, na ebube-ha: n'ihí na ararawo ya nye n'akam; onye ọ bula m'chọ-kwa-ra inye ya m'nye ya.
- 7 Ya mere ọ buru na Gi onwe-gi gākpọ isi ala n'irum, ihe a nile gābu nke Gi.
- 8 Jisus we za, si ya, Edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Onye-nwe-ayi Chineke-gi ka i gākpọ isi ala nye, ọ bu kwa nání Ya ka i gēkpere.
- 9 O we duru Ya ga Jerusalem, guzo Ya n'elu akuku ulo uku Chineke, si Ya, Ọ buru na I bu Ọkpara Chineke, si n'ebe a tuda Onwe-gi n'ala:
- 10 n'ihí na edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Ndi-mọ-ozí-Ya ka Ọ gēnye iwu bayere gi:
- 11 Ọzọ, Ọ bu kwa n'elu aka-ha ka ha gēburu gi, Ka i ghara ikpọ̀bì ukwu-gi na nkume ma eleghi anya.
- 12 Jisus we za, si ya, Ekwuwo, si, Anwala Onye-nwe-ayi Chineke-gi.
- 13 M̀be ekwensu nwasiri ọnwunwa nile, o we si n'ebe Ọ nọ pua rue m̀be ọzọ.
- 14 Jisus we laghachi na Galili n'ike Mọ Nsọ: ùdé-Ya we pua jesa n'ala dum di buruburu.
- 15 Ya onwe-ya we nēzị ihe n'ulo-nzukọ nile ha, madu nile nēnye kwa Ya otuto.
- 16 O we bia rue Nazaret, ebe azuputara Ya, O we ba n'ulo-nzukọ-ha n'ubọchi-izu-ike, dika Ọ nēme m̀be dum, O we bilie igu akwukwọ.
- 17 Ewe nye Ya akwukwọ Aisaia onye-amuma n'aka. Ó we meghe akwukwọ ahu, chọta ebe edeworo ya, si,

- 18 Mọ nke Onye-nwe-ayi di n'arum. N'ih na O terem manu izi ndi-oḅenye ozi oma: O ziteworom ikwusa ọrira gwa ndi adotara n'agha, Na ikwusa ihu-uzo gwa ndi-isi, Izipu ndi etihawara aru ka ha la,
- 19 Ikwusa arọ mḅe Onye-nwe-ayi nānara madu nke-oma.
- 20 O we kpuchie akwukwo ahu, were ya nyeghachi onye nḅere ha ozi, we nọdu ala: ndi nile nọ n'ulo-nzukọ ahu we nḅegide Ya anya.
- 21 O we malite isi ha, Ta ka emezuworo ihe a edeworo n'akwukwo nsọ na nti-unu.
- 22 Ha nile we buru ndi-āmā-Ya, okwu nile nke amara nke si n'onu-Ya puta nḅu kwa ha nile anya: ha we si, Onye a, Ọ bughị Nwa Josef?
- 23 O we si ha, N'ezie unu gaturu m ilu a, Dibia, me ka aru Gi onwe-gi di ike: ka ihe ayi nuru na emere ha na Kapanaum ra, me kwa otú a n'ebe a n'obodo nke aka Gi.
- 24 O we si, N'ezie asim unu, Ọ dighi onye-amuma ọ bula nke anara nke-oma n'obodo nke aka ya.
- 25 Ma n'ezie ka M'nāsi unu, Ọtutu ndinyom di-ha nwuru di n'ala Israel n'ubochi Elaija, mḅe emechiri elu-igwe arọ atọ na onwa isi, mḅe oké unwu dara n'ala ahu nile;
- 26 ma ọ dighi onye ọ bula nime ha ezigara Elaija, kama nání Zarefat, n'ala Saidon, jekuru nwanyi di-ya nwuru.
- 27 Ọtutu ndi-ekpenta di kwa n'Israel na mḅe Elaisha onye-amuma; ma ọ dighi onye ọ bula nime ha emere ka ọ di ọcha, kama nání Neamam onye Siria.
- 28 Ọnuma we juputa ha nile n'ulo-nzukọ ahu, mḅe ha nuru okwu ndia;
- 29 ha we bilie, chupu Ya n'obodo ahu, duru Ya ga rue mpempe ugwu nke ewuru obodo-ha n'elu ya, ka ha we kwada Ya n'ala.
- 30 Ma Ya onwe-ya gabigara n'etiti ha la.
- 31 O we ridata na Kapanaum, otú obodo nke Galili, O we nḅzi ha ihe n'ubochi-izu-ike:
- 32 ibobo ozizi-Ya we nwua ha n'aru; n'ih na okwu-Ya di ike.
- 33 Otú nwoke nọ kwa n'ulo-nzukọ-ha, nke nwere mọ ọjọ; o we were oké olu tisie nkpu ike, si,
- 34 pua ebe a! ginl ka ayi na Gi nwekoro, Jisus Onye Nazaret? Ị biara ila ayi n'iyi? amataram, Onye I bu, Onye Nsọ ahu nke Chineke.
- 35 Jisus we bara ya nba, si, Kpuchie onu-gi, si kwa nime ya puta. Mḅe mọ ọjọ ahu tudasiri ya n'ala n'etiti ha, o we si nime ya puta, nḅemerughi ya aru.
- 36 Ibobo we nwua ha nile n'aru, ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Gini bu okwu a? n'ih na O ji ichi-isi na ike nye ndi-mọ nādighi ọcha iwu, ha we puta.
- 37 Ụzù-Ya we tua gazue n'ebe nile nke ala di obodo ahu gburugburu.
- 38 O we si n'ulo-nzukọ ahu bilie, ba n'ulo Saimon. Ma oké aru-oku jisiri nne nwunye Saimon ike; ha we kpe ekpere banyere ya.
- 39 O we guzo n'akuku ya, bara aru-oku ahu nba; aru-oku ahu we rapu ya: ngwa ngwa o we bilie nḅe-kwa-ra ha ozi.
- 40 Ma mḅe anyanwu nāda, ndi nile, ka ha ra, bú ndi nwere madu aru nādighi nma n'oria di iche iche, kuru ha biakute Ya; O we bikwasi ha nile n'otù n'otù aka-Ya abua, me kwa ka aru di ha ike.
- 41 Ndi-mọ ọjọ puta-kwa-ra n'otutu madu, nḅti nkpu, si, Gi onwe-gi bu Ọkpara Chineke. Ma Ọ nābara ha nba, O kweghi kwa ka ha kwue okwu, n'ih na ha matara na Ya bu Kraist.
- 42 Ma mḅe chi boro, Ọ pua ga n'ebe bu ọhia: igwè madu nile we nācho Ya, we biakute Ya, malite kwa ibochi Ya, ka Ọ ghara isi na nke ha ga ebe ozo.

⁴³ Ma Ọ siri ha, Aghaghm izì kwa obodo nile ọzọ ozi ọma ala-eze Chineke: n'ihì na eziterem ime nka.

⁴⁴ O nēkwusa kwa okwu Chineke n'ulo-nzukọ nile nke Galili.

ISI 5

Ma o rue, m̀be ìgwè madu nādagide Ya nānu kwa okwu Chineke, na Ya onwe-ya nēguzo n'usọ ọdọ-miri Genesaret;

² O we hu ụbọ abua ka ha guzoro n'usọ ọdọ-miri ahu: ma ndi-ọkù esiworì nime ha pua, ha nāsa kwa ihe ha jì ebu azù.

³ O we ba n'otù nime ụbọ abua ahu, nke bu nke Saimon, we kpere ya ka o si n'ala nupu nke-ntà. O we nọdu, si n'ụbọ nēzì ìgwè madu nile ihe.

⁴ Ma m̀be O kwubìrì okwu, Ọ si Saimon, Nupu n'ọbụ-miri, wunyenu ihe unu jì ebu azù ka unu ịue azù.

⁵ Saimon we za, si, Nna-ayi, ayi dọburu onwe-ayi n'ọlu ogologo abali a dum, ma ayi ebutaghi ihe ọ bula: ma n'okwu-Gi m'gāwuye ihe eji ebu azù.

⁶ M̀be ha mesiri nka, ha we nwuta oké ìgwè azù, ihe-ha eji ebu azù we nādọka;

⁷ ha we fere ndi-nketa-ibe-ha aka, bú ndi nọ n'ụbọ-ha ọzọ, ka ha bia nyere ha aka. Ha we bia, ịujue ụbọ abua ahu, ya mere ha malitere imikpu.

⁸ Ma m̀be Saimon Pita huru ya, o we da n'ala n'ikperè Jisus, si, Si n'ebe m'nọ pua; n'ihì na abum onye-nmehie, Onye-nwe-ayi.

⁹ N'ihì na ibobo ọbụbu azù ha ịuru nwuru ya na ndi nile ya na ha nọ n'aru;

¹⁰ otù ahu ka ibobo nwu-kwa-ra Jemes na Jọn, umu Zebedi, n'aru, ndi ha na Saimon bu ndi-nnweko. Jisus we si Saimon, Atula egwu; site n'ụbọ a i ganānwuta madu na ndu.

¹¹ M̀be ha tinyere ụbọ-ha n'ala, ha we rapu ihe nile, so Ya.

¹² O rue, m̀be Ọ nọ n'otù nime obodo ahu, le, otù nwoke nke ekpenta juputara n'aru: ma m̀be ọ huru Jisus o da kpuchie iru-ya n'ala, riọ Ya, si, Onye-nwe-ayi, ọ buru na I nāchọ, I puru ime ka m'di ọcha.

¹³ O we setipu aka-Ya, metu ya, si, Anamachọ; ka eme ka i di ọcha. Ngwa ngwa ekpenta ahu we rapu ya.

¹⁴ Ya onwe-ya we nye ya iwu ka ọ ghara igwa onye ọ bula: Ọ si kwa ya, Kama laba, were onwe-gi gosi onye-nchu-àjà, che kwa n'iru Chineke ihe bayere ime gi ka i di ọcha, dika Moses nyere n'iwu, ka ọ buru ha àmà.

¹⁵ Ma okwu bayere Ya fesakariri nke-uku: oké ìgwè madu we nābakọ inu okwu-Ya, ka ewe me kwa aru-ha nke nādighi nma ka ọ di ike.

¹⁶ Ma Ya onwe-ya nēwezuga Onwe-ya n'ebe bu ọhia, nēkpe kwa ekpere.

¹⁷ O rue n'otù nime ụbọchi ahu, na Ya onwe-ya nēzi ihe; ndi-Farisi na ndi-ozizì iwu Moses nānọ kwa Ya nso, ndi siri n'obodo ntà nile nke Galili na Judia na Jerusalem puta: ike nke Onye-nwe-ayi diye-kwa-ra Ya ime ka aru di madu ike.

¹⁸ Ma le, ndikom butere otù nwoke akuku-arua ya nwuru anwu n'elu ihe-ndina: ha we nāchọ uzọ ibubata ya, na itọbọ ya n'iru Ya.

¹⁹ Ebe ha nāhughi uzọ ha gēsi bubata ya n'ihì ìgwè madu ahu, ha we rigo n'elu ulo, we si n'okpukpu ulo buda ya na ute-ya n'etiti n'iru Jisus.

²⁰ M̀be Ọ huru okwukwe-ha, Ọ si, Nwoke, aḅagharawo gi nmehie-gi nile.

²¹ Ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi we malite itule n'obi-ha, si, Ònye bu Nwoke a nke nēkwu okwu nkwalu? Ònye puru iḅaghara nmehie, ma-ọbughì nánì Chineke?

- ²² Ma ebe Jisus mazuru ihe ha nātule n'obi-ha, Ọ za, si ha, Gini mere unu nātule ihe n'obi-unu?
- ²³ Òle nke ka nfé, isi, Aḅagharawo gi nmehie-gi nile; ma-ọbu isi, Bilie, jeghari kwa?
- ²⁴ Ma ka unu we mata na Nwa nke madu nwere ike n'elu uwa iḅaghara nmehie (Ọ si onye ahu ukwu-ya nwuru anwu), M'si gi, Bilie, chiri ute-gi, laa n'ulo gi.
- ²⁵ Ngwa ngwa o we bilie n'iru ha, chiri ihe o ji dina, je ulo-ya, nēto Chineke.
- ²⁶ Ibobo we nwua ha nile n'aru, ha we to Chineke; egwu juputa-kwa-ra ha n'obi, ha si, Ayi ahuwo ihe-ebube ta.
- ²⁷ Mḅe ihe ndia gasiri Ọ pua, hu onye-ona-utu, nke anākpọ aha-ya Livai, ka ọ nọduru n'ulo-ùtú, Ọ si ya, Som.
- ²⁸ O we rapu ihe nile, bilie, so Ya.
- ²⁹ Livai we siere Ya nri uku n'ulo-ya iji nara Ya nke-oma: oké ìgwè ndi-ona-utu na ndi ọzọ di kwa ndi soro ha nọdu na nri.
- ³⁰ Ndi-Farisi na ndi-ode-akwukwọ-ha we tamube imegide ndi nēso uzọ-Ya, si, N'ìhi gini ka unu nēso ndi-ona-utu na ndi-nmehie ndia nēri ihe?
- ³¹ Jisus we za, si ha, Nkpà dibia akpaghi ndi aru di nma; kama ọ nākpà ndi aru nādighi nma.
- ³² Abiaghm ikpọ ndi ezi omume kama ọ bu ndi-nmehie ka ha chègharia.
- ³³ Ha we si Ya, Ndi nēso uzọ Jọn nēbu ọnu ọtutu mḅe, nāriọ kwa aririọ; otú ahu ka ndi nēso uzọ ndi-Farisi nēme kwa; ma ndi nke Gi nēri nānu kwa.
- ³⁴ Ma Jisus siri ha, Ọ gābu na unu puru ime ka umu-ndikom nke ulo anālu nwunye ọhu bue ọnu, mḅe ha na Onye nālu nwunye ọhu nāno?
- ³⁵ Ma ubọchi gābia; mḅe agānapu kwa ha Onye nālu nwunye ọhu, mḅe ahu ka ha gēbu ọnu n'ubọchi ahu.
- ³⁶ O we tu-kwa-ra ha ilu, si, Ọ dighi onye ọ bula nādọkapu iberibe ákwà ọḅuḅa n'uwe ọhu tukwasi ya n'uwe ochie; eme otú a, ọ gādọka nke-ọhu, ọzọ kwa, iberibe ákwà ọḅuḅa si n'uwe ọhu ahu puta agaghi-adabà na nke-ochie.
- ³⁷ Ọ dighi kwa onye ọ bula nāḅaye manya-vine ọhu na karama-akpukpọ ochie; eme otú a, manya-vine ọhu gāḅawa karama-akpukpọ, manya onwe-ya gāwusi, karama-akpukpọ ahu gāla kwa n'iyi.
- ³⁸ Ma aghaghi iḅaye manya-vine ọhu na karama-akpukpọ ọhu.
- ³⁹ Ọzọ kwa, ọ dighi onye ọ bula, mḅe ọ nūworo manya-vine ochie, nāchọ nke-ọhu: n'ìhi na ọ si, Nke-ochie di nma.

ISI 6

Orue na Ọ nāga n'etiti ubi ọka n'ubọchi-izu-ike; ndi nēso uzọ-Ya we nāghọ oko ọka, nāta, nāmazu ha n'aka-ha.

² Ma ufọdu nime ndi-Farisi siri, Gini mere unu nēme ihe nēzighi ezi n'iwu ime n'ubọchi-izu-ike?

³ Jisus we za ha, si, Ònu agughi ọbuná ihe a, nke Devid mere, mḅe agu guru ya, ya onwe-ya na ndi soro ya;

⁴ otú ọ batara n'ulo Chineke, were kwa ọḅe achicha anēche n'iru Chineke rie ya, o we nye kwa ndi ya na ha yikọ; nke nēzighi ezi n'iwu ka ha rie, ma nání ndi-nchu-àjà ka o ziri ezi?

⁵ O we si ha, Nwa nke madu bu Onye-nwe ubọchi-izu-ike.

⁶ O we rue n'ubọchi-izu-ike di iche, na Ọ batara n'ulo-nzukọ-ha, we nēzí ihe: otú nwoke nọ

kwa n'ebe ahu, aka-nri-ya kpõnwu-kwa-ra akpõnwu.

⁷ Ma ndi-ode-akwukwõ na ndi-Farisi nēche Ya, ma Ọ gēme ka aru-ya di ike n'ubõchi-izu-ike; ka ha we hu ihe ha gēji bo Ya ebubo.

⁸ Ma Ya onwe-ya matara ihe ha nātule n'obi; O we si nwoke ahu aka-ya kpõnwuru akpõnwu, Bilie, guzo n'etiti. O we bilie, guzo kwa.

⁹ Jisus we si ha, Anamaju unu, Ò ziri ezi n'iwu ime ezi ihe, ma-õbu ime ihe ojo, n'ubõchi-izu-ike? ìzõputa ndu, ma-õbu ila ya n'iyì?

¹⁰ Mḡe Ọ lesiri ha nile anya gburugburu, O we si ya, Setipu aka-gi. O we me ya: ewe me ka aka-ya di ka ọ di na mbu.

¹¹ Ma ndi ahu juputara n'enweghi-uche; ha we nēkwurita n'etiti onwe-ha ihe ha gēme Jisus.

¹² O rue n'ubõchi ndia, na Ọ puru rigo n'ugwu ahu ikpe ekpere; O we nõgide n'ogologo abali ahu nile n'ikpe ekpere nye Chineke.

¹³ Mḡe chi bõrõ, Ọ kpõ ndi nēso uzõ-Ya biakute Ya: O we rõputa nime ha madu iri na abua, ndi Ọ kpõ-kwa-ra aha-ha ndi-ozì;

¹⁴ Saimon, onye Ọ kpõ-kwa-ra aha-ya Pita, na Andru nwa-nne-ya, na Jemes na Jõn, na Filip na Batõlõmiu,

¹⁵ na Matiu na Tomas, na Jemes nwa Alfios, na Saimon onye anākpõ Zilotis,

¹⁶ na Judas nwa Jemes, na Judas Iskariot, onye ghõrõ onye rara ya nye;

¹⁷ O we so ha rida, guzo n'ebe di lari, Ya na oké ìgwè ndi nēso uzõ-Ya, na oké õtutu ndi-Ju ndi si na Judia nile na Jerusalem, na usõ oké osimiri nke Taia na Saidon, puta, ndi biara inu okwu-Ya, na ka ewe me ka aru-ha di ike n'õria-ha nile;

¹⁸ eme-kwa-ra ka aru-ha di ike, bú ndi mõ nādighi õcha nēsoḡu.

¹⁹ Ìgwè madu ahu nile we chõ imetu Ya aka: n'ihì na ike nēsi n'aru-Ya puta, nēme kwa ka aru di ha nile ike.

²⁰ Ya onwe-ya we welie anya-Ya elu le ndi nēso uzõ-Ya, si, Ngõzi nādiri unu, bú ndi-õḡeye: n'ihì na ala-eze Chineke bu nke unu.

²¹ Ngõzi nādiri unu ndi agu nāgu uḡu a: n'ihì na afõ gēju unu. Ngõzi nādiri unu ndi nākwa ákwá uḡu a: n'ihì na unu gāchì õchì.

²² Ngõzi nādiri unu, mḡe ọ bula madu gākpõ unu asì, mḡe ọ bula ha gēkewapu kwa unu, ta kwa unu uta, tufu kwa aha-unu dika ajõ ihe, n'ihì Nwa nke madu.

²³ Nùrianu õñu n'ubõchi ahu, wuli-kwa-nu elu n'ihì õñù: n'ihì na le, ugwõ-õlu-unu di uku n'elu-igwe: n'ihì na otú ahu ka ndi bu nna-ha mere ndi-amuma.

²⁴ Ma ahuhu gādiri unu ndi-õgaranya: n'ihì na unu nēnwezu nkasi-obi-unu.

²⁵ Ahuhu gādiri unu, ndi afõ juworo uḡu a: n'ihì na agu gāgu unu. Ahuhu gādiri unu, ndi nāchì õchì uḡu a: n'ihì na unu gēru újú kwa kwa ákwá.

²⁶ Ahuhu gādiri unu, mḡe ọ bula madu nile gēkwu okwu ọma bayere unu: n'ihì na otú ahu ka ndi bu nna-ha mere ndi-amuma ugha.

²⁷ Ma asim unu ndi nānu okwum, Nāhunu ndi-iro-unu n'anya, nēmenu ihe ọma nye ndi nākpõ uñu asì,

²⁸ nāgõzinu ndi nābu unu õnu, nēkpe ekpere nye ndi nākpali unu.

²⁹ Onye ọ bula nke nēti gi aka n'otù ñti, che-kwa-ra ya nke-õzõ; onye nānapu kwa oké uwe-gi, eḡochila ya inara kwa uwe-ime-gi.

³⁰ Nēnye onye ọ bula nāriõ gi; onye nānapu gi ihe-gi, ariõkwala ha n'aka-ya õzõ.

³¹ Dika unu nāchõ kwa ka madu mere unu, unu onwe-unu nēme kwa ha otú ahu.

³² Ọ buru kwa na unu ahú ndi ahu n'anya, bú ndi nāhu unu n'anya, àha ekele gini diri

unu? n'ihì na ọbuná ndi-nmehie nāhu ndi ahu n'anya, bú ndi nāhu ha n'anya.

33 Ọ buru kwa na unu eme ezi ihe nye ndi nēme ezi ihe nye unu, àha ekele gini diri unu? n'ihì na ọbuná ndi-nmehie nēme otù ihe ahu.

34 Ọ buru kwa na unu ewere ihe binye ha, bú ndi unu nēle anya na unu gānata n'aka-ha, àha ekele gini diri unu? ọbuná ndi-nmehie nēwere ihe binye ndi-nmehie, ka ha we nara kwa nke ra ka ya.

35 Ma nāhunu ndi-iro-unu n'anya, nēme-kwa-nu ezi ihe nye ha, nēbinye kwa ihe, ghara iwepu itukwasi-obi; ugwo-ọlu-unu gādi kwa uku, unu gābu kwa umu nke Onye kachasi ihe nile elu: n'ihì na Ya onwe-ya nwere iru-oma n'ebe ndi nēnweghi ekele na ndi bu ajọ madu nọ.

36 Nwenu obi-ebere, dika Nna-unu nwere obi-ebere.

37 Ọzọ, unu ekpela ikpé, agaghi-ekpe kwa unu ikpé ma-ọli: unu amakwala ikpé, agaghi-ama kwa unu ikpé ma-ọli: rapunu, agārapu kwa unu:

38 nēnyenu, agēnye kwa unu; ọtùtù ọma, nke abiadaworo ala, yọkọta, nke nējubiga kwa ókè, ka ha gēnye n'obi-unu. N'ihì na ihe unu ji tù ihe ka agēji tùkwara unu ọzọ.

39 O we tukwara ha ilu, si, Ònye-ìsì puru idu onye-ìsì? hà abua agaghi-adabà n'olùlù?

40 Onye nēso uzọ onye-ozizí adighi-aka onye-ozizí-ya: ma onye ọ bula m̀be emere ya ka o zue okè gādi ka onye-ozizí-ya.

41 Ma gini mere i ji le irighiri ahihia nke di n'anya nwa-nna-gi, ma i tugharighi uche na ntuhie nke di n'anya nke gi?

42 Ma-ọbu ì si aña pu isi nwa-nna-gi, Nwa-nnam, kwe ka m'tupu irighiri ahihia ahu nke di n'anya-gi, m̀be gi onwe-gi nāhughi ntuhie nke di n'anya nke gi? Onye-iru-abua, buru uzọ tupu ntuhie ahu n'anya nke gi, m̀be ahu ka i gēlegide anya itupu irighiri ahihia ahu nke di n'anya nwa-nna-gi.

43 N'ihì na ọ dighi osisi ọma ọ bula nke nāmi nkpuru nābaghi n'ihe; ọzọ kwa, ọ dighi osisi ọ bula nābaghi n'ihe nke nāmi nkpuru ọma.

44 N'ihì na amara osisi ọ bula site na nkpuru nke aka ya. N'ihì na madu adighi-ekpokọta mkpuru fig site n'ogwu, ha adighi-aghọta kwa nkpuru-vine site n'obi-ogwu.

45 Ezi madu site n'ezi àkù nke obi-ya nēweputa ezi ihe; ajọ madu site kwa n'ajọ àkù nke obi-ya nēweputa ajọ ihe: n'ihì na ọnu-ya nēkwu okwu site n'ihe nke obi nwebigara ókè.

46 Ma gini mere unu nākpọm, Onye-nwe-ayi, Onye-nwe-ayi, ma unu emeghi ihe nile M'kwuru?

47 Onye ọ bula nke nābiakutem, nke nānu kwa okwum nile, nke nēme kwa ha, M'gēgosi unu onye o yiri:

48 o yiri madu nke nēwu ulo, onye gwuru gwumi kwa, we tọ ntọ-ala n'elu oké nkume: m̀be miri juru, osimiri we tikwasi ulo ahu, ma o nweghi ike ime ya ka ọ me nkpatu: n'ihì na ewuru ya nke-ọma.

49 Ma onye nānu, ma o meghe ha, yiri madu nke nēwu ulo n'elu ala nēnweghi ntọ-ala; nke osimiri tikwasiri, ngwa ngwa o we dakasi; nbibi nke ulo ahu di kwa uku.

ISI 7

M̀be O kwubìri okwu-Ya nile na nti ndi-Ju, O we ba na Kapanau.

2 Ma aru adighi orù otù ọchi-agma nāchi ọgu ndi-agma ise mma, onye di ya oké ọnu-ahia, ọ nọ n'ọnu ọnwu.

3 M̀be ọ nuru ihe bayere Jisus, o we zigara Ya ndi-okenye nke ndi-Ju, nārio Ya ka Ọ bia

zọputa orù-ya.

⁴ Ma m̀be ha biakutere Jisus, ha r̀sìe Ya ike, si, Ọ bu onye kwesiri ka I mere ya ihe a:

⁵ n'ihì na ọ nàhu mba-ayi n'anya, ya onwe-ya wukwara ulo-nzukọ-ayi nye ayi.

⁶ Jisus we so ha ga. Ma m̀be Ọ nàdighi n'ebe di anya n'ulo-ya ùbu a, ọchi-agha ahu nàchi ọgu ndi-agha ise we zigara Ya ufodu ndi-enyì-ya, si Ya, Onye-nwe-ayi, esobula Onwe-gi: n'ihì na erughm ka I ba n'okpuru ulom:

⁷ n'ihì nka agughm onwem onye kwesiri ibiakute Gi: kama were okwu-ọnu kwue, ageme kwa ka aru onye nējerem ozi di ike.

⁸ N'ihì na mu onwem bu kwa onye edoro n'okpuru ike, nēnwe ndi-agha n'okpuru mu onwem: m'we si onye a, Ga, ọ ga; m'si kwa onye ọzọ, Bia, ọ bia; m'si kwa orùm, Me nka, o me ya.

⁹ Ma m̀be Jisus nuru ihe ndia, o juru Ya anya n'ihì ya, o we chigharia, si ìgwè madu nke nēso Ya, Asim unu, ọ dighi m̀be M'huru oké okwukwe di otú a, ọbuná n'Israel.

¹⁰ Ndi ezitere we laghachi n'ulo-ya, hu ka aru di orù ahu nma.

¹¹ O rue, m̀be nwa oge gasiri, na Ọ garuru obodo anākpọ Nain; ndi nēso uzọ-Ya we so Ya ga, ha na oké ìgwè madu.

¹² Ma m̀be Ọ biaruru nso ọnu-uzọ-ama obodo ahu, le, anēbupu otù onye nwuru anwu, bú nwa-nwoke nke nne-ya muru nání ya, nwanyi ahu bu kwa onye di-ya nwuru: oké ìgwè nke ndi obodo ahu soro kwa ya.

¹³ M̀be Onye-nwe-ayi huru ya, O we nwe ọmiko n'aru ya, si ya, Akwala ákwá.

¹⁴ O we biaru nso, metu ipe ozu ahu aka: ndi nēbu ya we guzo. O we si, Nwa-okorobia, gi ka M'nāsi, Bilie.

¹⁵ Onye ahu nke nwuru anwu we nolie, malite ikwu okwu. O we were ya nye nne-ya.

¹⁶ Madu nile we tua egwu: ha we nye Chineke otuto, si, Onye-amuma uku ebiliwo n'etiti ayi: ha si kwa, Chineke eletawo ndi-Ya.

¹⁷ Okwu a bayere Ya we pua gazue na Judia dum, na ala nile di ya gburugburu.

¹⁸ Ndi nēso uzọ Jọn we kọrọ ya akukọ bayere ihe ndia nile.

¹⁹ Jọn we kpọ madu abua biakute ya nime ndi nēso uzọ-ya, zigara Onye-nwe-ayi, si, Gị onwe-gi bu Onye nābia, ma-ọbu na ayi nēle anya onye ọzọ?

²⁰ Ma m̀be ndikom ahu biakutere Ya, ha si, Jọn Baptist ezìwo ayi biakute Gi, si, Gị onwe-gi bu Onye nābia, ma-ọbu na ayi nēle anya onye ọzọ?

²¹ N'oge hour ahu O mere ka aru ọtutu madu di ike site n'ọria na ajọ ọria di iche iche na ndi ajọ mọ; O were kwa amara me ka ọtutu ndi-ìsì hu uzọ.

²² O we za, si ha, Ganu, kọrọ Jọn ihe nile unu huru na nke unu nuru; ndi-ìsì nàhu uzọ, ndi-ngwurọ nēje ije, anēme ndi-ekpenta ka ha di ọcha, ndi nti chiri nānu ihe, anēme ndi nwuru anwu ka ha si n'ọnwu bilie, anēzì ndi-ọbeye ozi ọma.

²³ Ngozi nādikwara onye ahu, bú onye ọ bula nke nāgaghi-ama n'onyà n'arum.

²⁴ Ma m̀be ndi-ozì Jọn lasiri, Ọ malitere igwa ìgwè madu nile okwu bayere Jọn, si, Ọ bu gini ka unu puru je n'ohia ka unu kiri? àmì nke nēme nkpatu site n'ifufe?

²⁵ Ma ọ bu gini ka unu puru ka unu hu? nwòke eyikwasiworo uwe di biali-biali? Le, ndi nēyi ezi uwe kachasi mma, ndi bi kwa n'oké oriri na oké ọnuhu, nọ n'ulo ndi-eze.

²⁶ Ma ọ bu gini ka unu puru ka unu hu? ònye-amuma? E, asim unu, onye kari kwa onye-amuma nke-uku.

²⁷ Nwoke a bu onye edeworo ihe n'akwukwọ nsọ bayere ya, si, Le, Mu onwem nēziga onye-ozim n'iru Gi, Onye gēmezi uzọ-Gi n'iru Gi.

²⁸ Asim unu, N'etiti ndi ndinyom muru ọ dighi onye ka Jọn uku: ma onye dikariri ntà n'ala-

eze Chineke ka ya uku.

²⁹ M̀be ndi-Ju nile nuru Ya, ha na ndi-ona-utu, ha we gua Chineke n'onye ezi omume, ebe ejiri baptism nke J̄on me ha baptism.

³⁰ Ma ndi-Farisi na ndi-iwu juru n'onwe-ha ̀z̀u Chineke, ebe ̄ n̄meghi ha baptism.

³¹ Gini kwa ka M'ḡeji madu nke ̄b̄ a tuyere, gini kwa ka ha yiri?

³² Ha yiri umu-ntakiri ndi n̄n̄odu n'oma-ahia, n̄kp̄ kwa ibe-ha ̀k̀; ndi n̄si, Ayi ̄uru unu ̄j̄, ma unu eteghi egw̄; ayi kwara ̀kw̄, ma unu etighi mkpu ̀kw̄.

³³ N'ih̄ na J̄on Baptist abiawo n̄righi achicha n̄n̄ugh̄i kwa manya-vine; unu we si, O nwere m̄ ̄j̄.

³⁴ Nwa nke madu abiawo n̄ri ihe-oriri n̄n̄u kwa ihe-̄n̄u; unu we si, Le, onye-ori-nke-uku, na onye-ok̄-̄n̄-manya, enȳ ndi-ona-utu na ndi-nmehie!

³⁵ Agukwara amam-ihe n'onye ezi omume site n'umu-ya nile.

³⁶ Ot̄ onye n'etiti ndi-Farisi we kpere Ya ka O so ya rie ihe. O we ba n'ulo onye-Farisi ahu, we ̄du na nri.

³⁷ Ma le, ot̄ nwanyi nke ̄ n'obodo ahu, b́ onye-nmehie; m̀be ̄ mara nke-oma na ̄ ̄duru na nri n'ulo onye-Farisi ahu, o we weta ite alabaster nke manu-otite di ya nime,

³⁸ we guzo n'azu n'ukwu-Ya, n̄kwa ̀kw̄, we malite iwere anya-miri-ya desa ukwu-Ya abua, o were kwa agiri-isi-ya hicha ha, o we sutu ukwu-Ya ̄nu nke-uku, were manu-otite ahu te ha.

³⁹ Ma m̀be onye-Farisi nke kp̄ Ya huru ya, o kwue n'onwe-ya, si, Nwoke a, asi na ̄ bu onye amuma, ̄ ḡmara onye nwanyi a bu nke n̄metu Ya aka, na aha madu ̄ bu, na ̄ bu onye-nmehie.

⁴⁰ J̄sus we za, si Ya, Saimon, enwerem okwu M'ḡgwa gi. O we si, Onye-oziz̄, kwue.

⁴¹ Ot̄ onye nke n̄binye madu ihe nwere madu abua ji ya ugw̄: ot̄ onye ji ya nn̄ shilling na ̄gu ise, ibe-ya ji kwa ya ̄gu abua na iri.

⁴² Ebe ha n̄nweghi ihe ha ḡji kwughachi ya ugw̄, ̄ were amara ̄aghara ha abua. ̀nye kwa n'etiti ha abua ḡhu kari ya n'anya?

⁴³ Saimon we za, si, ̄ d̄m ka onye o were amara ̄aghara kari. O we si ya, I kpeziri.

⁴⁴ M̀be O chigharisiri n'ebe nwanyi ahu ̄, ̄ si Saimon, ̀ huru nwanyi a? Abataram n'ulo-gi, i nyeghi m miri iji sa ukwu: ma nwanyi a were anya-miri-ya desa ukwum, were kwa agiri-isi-ya hicha ha.

⁴⁵ I sutughm ̄nu: ma nwanyi a, site na m̀be M'batara, ̄ rapugh̄i isutu ukwum ̄nu nke-uku.

⁴⁶ I weḡhi manu tem n'isi: ma nwanyi a were manu-otite tem n'ukwu.

⁴⁷ N'ih̄ nka asim i, Āaghaworo ya nmehie-ya, nke di ̄tutu; n'ih̄ na ̄ hurum n'anya nke-uku: ma onye āaghara ihe nt̄, onye ahu n̄hu n'anya nke-nt̄.

⁴⁸ O we si nwayi ahu, Āaghaworo gi nmehie nile gi.

⁴⁹ Ndi ha na Ya ̄duru na nri we malite isirita onwe-ha, ̀nye bu Onye a, Nke n̄aghara kwa nmehie?

⁵⁰ O we si nwanyi ahu, Okwukwe-gi az̄putawo gi; la n'udo.

ISI 8

O we rue m̀be nwa oge gasiri, na Ya onwe-ya n̄agaghari n'obodo na obodo nt̄ di iche iche, n̄kwusa n̄zikwa ozi ̄ma ala-eze Chineke, Ya na ndi-oz̄i iri na abua ahu,

² na ndinyom uf̄du ndi emereri ka aru-ha di ike site n'ichupu ndi-m̄ ̄j̄ na igw̄ nriaria,

Meri nke akporo Magdalini, onye mo ozo asa siwori nime ya puta,

³ na Joana nwunye Kuza onye Herod tiyere ihe-ya n'aka, na Susana, na otutu ndi ozo, ndi neweputa ihe ha nwere ime ezi ha.

⁴ Ma mbe oké igwè madu nēzuko, mbe ndi si n'obodo nile nābiakute kwa Ya, O we kwue okwu site n'ilu:

⁵ Ogha-nkpuru puru ka o gha nkpuru-ya: mbe o nāgha, ufodu we da n'akuku uzo; ewe zokwasi ha ukwu, anu-ufe nke elu-igwe we tuturie ha.

⁶ Nkpuru ozo we da n'elu oké nkume; mbe ha puru ome, ha we kponwua, n'ih na ha enweghi ala miri.

⁷ Nkpuru ozo we da n'etiti ogwu; ogwu ahu we so ha pue, kpaue ha.

⁸ Nkpuru ozo we da n'ez ala, ha we pue, we mia nkpuru ugu ise ugu ise. Mbe O nēkwu okwu ndia, O tie nkpu, si, Onye nwere nti inu ihe, ya nu.

⁹ Ndi nēso uzo-Ya we jua Ya ihe ilu a gābu.

¹⁰ O we si, O bu unu ka enyeworo imara ihe-omimi ala-eze Chineke: ma ndi foduru ka anāgwa okwu n'ilu; ka ha ghara ihu n'ohuhu, ghara kwa inuta n'onunu.

¹¹ Ma ilu ahu bu nka: Nkpuru ahu bu okwu Chineke.

¹² Ndi no n'akuku uzo ahu bu ndi nuru; mbe ahu ekwensu bia, we napu okwu ahu n'obi-ha, ka ha ghara ikwere, ewe zoputa ha.

¹³ Ndi no kwa n'oké nkume ahu bu ndi were onu nara okwu ahu mbe o bula ha nuru ya; ma ndia enweghi nkporogwu, ndi kwere na nwa oge, ma n'oge onwunwa ha wezuga onwe-ha.

¹⁴ Nkpuru nke dara n'etiti ogwu ahu, ndia bu ndi nuru, ma mbe ha nāga n'uzo-ha nchebu na akū na ihe-uto nke ndu anākpau ha, ha amighi ezi nkpuru.

¹⁵ Nkpuru nke di n'ala oma ahu, ndia bu ndi were ezi obi di nma jisie okwu ahu ike, mbe ha nuru ya, ha were kwa ntachi-obi mia nkpuru.

¹⁶ Ma o dighi onye o bula, mbe o muyere oriona, nēkpuchi ya n'ih, ma-obu dōba ya n'okpuru ihe-ndina; kama o nādōba ya n'elu ihe-idōba-oriona, ka ndi nke nābā nime we hu ihē-ya.

¹⁷ N'ih na o dighi ihe ezoro ezo, nke anāgaghi-eme ka o puta ihē; o dighi kwa ihe di nzuzo, nke anāgaghi-ama, me kwa ka o puta ihē.

¹⁸ Ya mere, lezienu anya otu unu si anu: n'ih na onye o bula nke nwere, onye ahu ka agēnye; onye o bula nēnweghi kwa, obunā ihe o nēchē na o nwere ka agānapu ya.

¹⁹ Ma nne-Ya na umu-nne-Ya biakutere Ya, ma ha apughi ibiaru Ya nso n'ih igwè madu ahu.

²⁰ Ewe si Ya, Nne-gi na umu-nne-gi nēguzo n'ez, nāchō ihu Gi anya.

²¹ Ma O zara, si ha, Nnem na umu-nnem bu ndia ndi nānu okwu Chineke, nēme kwa ya.

²² O rue n'otu nime ubochi ahu, na O batara n'ubo, Ya onwe-ya na ndi nēso uzo-Ya; O we si ha, Ka ayi gabiga n'ofē odo-miri a ozo: ha we nupu.

²³ Ma mbe ha nēje O da n'ura: oké ajo ifufe we da n'odo-miri ahu; miri nēju kwa n'ubo-ha, ha we nodu n'onu onwu.

²⁴ Ha we biakute Ya, kpote Ya, si, Nna-ayi, Nna-ayi, ayi nāla n'iyi. O we teta, bara ifufe na ebili-miri mba: ha we da juu, ndaju we di.

²⁵ O we si ha, Òle ebe ka okwukwe-unu di? Ha we tua egwu, o ju ha anya, ha sirita onwe-ha, Ònye bu kwa Onye a, na O nēnye obunā ifufe na miri iwu, ha nāna kwa Ya nti?

²⁶ Ha we rue ala ndi Gerasa, nke di na ncherita-iru Galili.

²⁷ Ma mbe O siri n'ubo puta rigo n'ala, otu nwoke nke si n'obodo ahu puta zutere ya, bu

onye nwere ndi-mọ ọjọ; ma na m̀be di anya ọ dighi uwe o yiri, o bighi kwa n'ulo, kama n'ebe anēlì ozu.

28 Ma m̀be ọ huru Jisus, o tisie nkpu ike, da kwa n'ala n'iru Ya, were oké olu si, Gini ka mu na Gi nwekọrọ, Jisus, Ọkpara Chineke Nke kachasi ihe nile elu? ariom Gi, emekpalam aru.

29 N'ihì na O nyere mọ ahu nādighi ọcha iwu ka o si nime nwoke ahu puta. N'ihì na ọtutu m̀be ka ọ nējisi ya ike: anēche kwa ya nche, ewere kwa nkporọ na nkporọ-ukwu ke ya; o we nyajipu ihe eji ke ya, mọ ọjọ ahu we churu ya ba n'ọhia.

30 Jisus we jua ya, si, Òle aha-gi? Ọ si, Legion; n'ihì na ọtutu ndi-mọ ọjọ bàra nime ya.

31 Ha we riọ Ya ka ọ ghara inye ha iwu ka ha je ba n'abyss.

32 Ma ìgwè ọtutu ezì di n'ebe ahu nāta nri n'ugwu: ha we riọ Ya ka O kwere ha ka ha ba nime ha. O we kwere ha.

33 Ndi-mọ ọjọ ahu we si nime nwoke ahu puta, ba nime ìgwè ezì ahu: ìgwè ezi ahu we nuda n'ebe ahu di nkputankpu dabà n'ọdọ-miri, miri we ọ́aṣue ha.

34 Ma m̀be ndi nāzù ha huru ihe emereri, ha ọ́alaga, kọsa ya n'obodo ahu na gburugburu ya nile.

35 Ha we pua ihu ihe emereri; ha we biakute Jisus, we hu nwoke ahu, nke ndi-mọ ọjọ siri nime ya puta, ka ọ nọduru ala n'ukwu Jisus, yiri uwe, uche-ya zu-kwa-ra okè: ha we tua egwu.

36 Ndi huru ya we kọrọ ha otú azọputara onye ahu ndi-mọ ọjọ ji.

37 Ọra nile nke ala ndi Gerasa di ya gburugburu we kpere Ya ka O si n'ebe ha nọ la; n'ihì na ha nātu oké egwu: O we ba nime uḅọ, laghachi.

38 Ma nwoke nke ndi-mọ ọjọ siri nime ya puta nāriọ Ya ka ya na Ya biri: ma O zilagara ya, si,

39 Laghachi n'ulo-gi, kọrọ ha ihe nile, ka ha ra, bú nke Chineke meworo gi. O we je, nēkwusa n'obodo ahu dum ihe Jisus mere ya, ka ha ra.

40 Ma m̀be Jisus laghachiri, ìgwè madu ahu nara Ya nke-oma; n'ihì na ha nile nēle anya Ya.

41 Ma le, otù nwoke, aha-ya bu Jeairọs, biara, ya onwe-ya bu kwa onye-isi ulo-nzukọ: o we da n'ala n'ukwu Jisus, we riọ Ya ka Ọ bia n'ulo-ya;

42 n'ihì na o nwere nwa-nwanyi ọ muru nání ya, nke ọ́ara ihe ra ka arọ iri na abua, nwata ahu nānwu kwa anwu. Ma m̀be Ọ nēje ìgwè madu nile nākpāḅu Ya.

43 Otù nwanyi nke nwere orùrù-ọ́bara arọ iri na abua, nke mefusiri ihe dum o ji biri n'aru ndi-dibia, ma ọ dighi onye ọ bula nwere ike ime ka aru-ya di ike,

44 nwanyi ahu we bia n'azu Ya, we metu ọ́nu-ọ́nu uwe-Ya aka: ngwa ngwa orùrù-ọ́bara-ya we guzo.

45 Jisus we si, Ònye bu onye ahu nke meturum aka? Ma m̀be madu nile di nāgo, Pita na ndi ya na ha yikọ si, Nna-ayi, ìgwè madu ndia nādagide Gi nākpāḅu kwa Gi.

46 Ma Jisus siri, Madu meturum aka: n'ihì na Mu onwem mara na ike esiwori n'arum puta.

47 Ma m̀be nwanyi ahu huru na o zoghi ezo, o were ima-aru-jijiji bia, we da n'iru Ya, kọ n'iru ndi-Ju ahu nile ihe mere o ji metu Ya aka, na otú esi me ka aru di ya ike ngwa ngwa.

48 Ma Ọ siri ya, Nwam nwanyi, okwukwe-gi azọputawo gi; la n'udo.

49 M̀be Ọ kpu okwu n'ọ́nu, otù onye si n'ulo onye-isi ulo-nzukọ ahu bia, si, Nwa-gi nwayi anwuruwo; esoḅu-kwa-la Onye-ozizí a ọ́zọ.

50 Ma m̀be Jisus nuru ya, Ọ za ya, si, Atula egwu: kwere nání, agāzọputa kwa ya.

51 Ma m̀be Ọ biaruru ulo ahu, O kweghi onye ọ bula so Ya ba, ma-ọ́bughi Pita, na Jọn, na

Jemes, na nna nwata-nwayi ahu na nne-ya.

⁵² Ma madu nile nākwa ákwá, nēti kwa aka n'obi n'ihí ya: ma Ọ siri, Unu akwala ákwá; n'ihí na ọ nwughí anwu, kama ọ nāraru ura.

⁵³ Ha we chĩa Ya ọchì, ebe ha matara na ọ nwuru anwu.

⁵⁴ Ma Ya onwe-ya jidere ya n'aka, we kpọ, si, Nwata-nwanyi, bilie.

⁵⁵ Mọ-ya we lata, o wè bilie ngwa ngwa: O we si ka enye ya ihe-oriri.

⁵⁶ Ibobo we nwubiga ndi muru ya ókè n'aru: ma O nyere ha iwu ka ha ghara igwa onye ọ bula ihe emereri.

ISI 9

O we kpọkọta ndi-ozi iri na abua ahu, nye ha ike na ichi-isi n'ebe ndi-mọ ọjọ nile nọ, na igwọ ọria di iche iche.

² O we zipu ha ikwusa ala-eze Chineke, na ime ka aru di ndi-nriaria ike.

³ O we si ha, Unu ewela ihe ọ bula n'ije-unu, unu ewela nkpa-n'aka, ma-ọbu àkpà, ma-ọbu ọbe achicha, ma-ọbu ego; unu enwe-kwa-la uwe-ime abua.

⁴ Ulo ọ bula unu gābà, nọgidenu n'ebe ahu, si kwa n'ebe ahu pua.

⁵ Ka ha ra kwa, bú ndi nānaraghi unu nke-ọma, mọe unu nāpu n'obodo ahu tichapu ájá di n'ukwu-unu ka ọ buru ha àmà.

⁶ Ha we pua, we nējezu obodo ntà ahu nile, nēzisa ozi ọma Ya, nēme kwa ka aru madu di ike n'ebe nile.

⁷ Ma Herod, bú tetrarch, nuru ihe nile emere: o we nēchebu onwe-ya, n'ihí na ufodu siri, na Jọn esiwori na ndi nwuru anwu bilie;

⁸ ufodu si-kwa-ra, na Elaija aputawori ihè; ndi ọzọ si-kwa-ra na otù onye nime ndi-amuma ochie esiwori n'ọnwu bilie ọzọ.

⁹ Ma Herod siri, Mu onwem bipuru isi Jọn: ma ònye bu Onye a, Nke m'nānu ihe bayere Ya di otú a? O we nāchọ uzọ ihu Ya anya.

¹⁰ Mọe ndi-ozi Jisus latara, ha we kọrọ Ya ihe nile ha mere, ka ha ra. O we chiri ha tiyere Onwe-ya, wezuga Onwe-ya iche rue obodo anākpọ Betsaida.

¹¹ Ma mọe igwè madu nile mara ya, ha soro Ya: O we nara ha nke-ọma, we gwa ha okwu bayere ala-eze Chineke, nēme kwa ka aru di ha ike, bú ndi ọ di nkpa ka eme ka aru-ha di ike.

¹² Ma chi malitere iji; ndi-ozi iri na abua ahu we biakute Ya, si Ya, Zilaga igwè madu a, ka ha we ga n'obodo ntà nile na ubi nile di buruburu, nọ ọnọdu-abali, chọta kwa ihe ha gēri; n'ihí na ayi nọ n'ebe a nime ọhia.

¹³ Ma Ọ siri ha, Unu onwe-unu nye ha ihe ka ha rie. Ha we si, Ayi enweghi kari ọbe achicha ise na azù abua; ma-ọbughi na ayi onwe-ayi gāga zuta nri nye ndi nka nile.

¹⁴ N'ihí na ha ra ka nnù ndikom iri na nnù abua na ọgu iri. O we si ndi nēso uzọ-Ya, Menu ka ha nọdu ala n'òtù di iche iche, ihe dika ọgu madu abua na iri n'otù òtù.

¹⁵ Ha we me otú ahu, me ka ha nile nọdu ala.

¹⁶ O we nara ọbe achicha ise na azù abua ahu, le anya n'elu-igwe, gọzie ha, nyawa; O we nēnye ndi nēso uzọ-Ya ka ha debe ha n'iru igwè madu ahu.

¹⁷ Ha we rie, afọ ju-kwa-ra ha nile: ewe tutukọ iberibe fọduru ha, nkata iri na abua.

¹⁸ O rue, mọe nání Ya nọ nēkpe ekpere, ndi nēso uzọ-Ya nọyere Ya: O we jua ha, si, Ònye ka ọra madu nāsi na Mu onwem bu?

¹⁹ Ha we za, si, Jọn Baptist; ma ndi ọzọ si, Elaija: ma ndi ọzọ si, na otù onye nime ndi-

amuma ochie esiwo n'ọnwu bilie ọzọ.

20 O we si ha, Ma ọ bu onye ka unu onwe-unu si na Mu bu? Pita we za, si, Kraist nke Chineke.

21 Ma Ọ dọrọ ha aka na nti, nye kwa ha iwu ka ha ghara igwa onye ọ bula ihe a;

22 si, Nwa nke madu aghaghi ihu ọtutu ahuhu, ndi-okenye na ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ode-akwukwọ aghaghi kwa iju Ya, aghaghi iju kwa Ya, na ime kwa ka O si n'ọnwu bilie n'ubọchi nke-atọ.

23 O we si ha nile, Ọ buru na onye ọ bula achọ ka o som n'azu, ya ju onwe-ya, buli kwa obe-ya kwa-ubọchi, nēsokwam.

24 N'ihì na onye ọ bula nke nāchọ izọputa ndu-ya, ọ gētufu ya; ma onye ọ bula nke gētufu ndu-ya n'ihim, onye ahu gāzọputa ya.

25 N'ihì na ùrù gini ka ọ nābara madu, ma ọ buru na o rita uwa dum n'urù, o we tufue ma-ọbu anapu ya onwe-ya?

26 N'ihì na onye ọ bula ihere Mu onwem na okwum nile gēme, ihere onye ahu gēme Nwa nke madu, m̀be Ọ gābia n'ebube nke aka Ya, na ebube nke Nna-Ya, na ebube nke ndi-mọ-ozì-Ya di nsọ.

27 Ma asim unu n'ezie, Ufodu di n'etiti ndi guzoro n'ebe a, ndi nāgaghi-edetu ọnwu ire ma-ọlì, rue m̀be ha gāhu ala-eze Chineke.

28 O we rue m̀be ubọchi asatọ gasiri m̀be O kwusiri okwu ndia, na Ọ chiri Pita na Jọn na Jemes tiyere Onwe-ya, rigo n'ugwu ahu ikpe ekpere.

29 M̀be Ọ nēkpe ekpere, oyiya iru-Ya we di iche, uwe-Ya we nācha ucha nēbu kwa dika àmùma.

30 Ma le, Ya na ndikom abua nēkwurita okwu, ndi bu Moses na Elaija;

31 ndi emere ka ahu ha anya n'ebube, ndi nēkwu kwa okwu bayere ọlila-Ya, nke Ọ gaje imezu na Jerusalem.

32 Ma ura jururi Pita na ndi ya na ha nọ n'anya: ma m̀be ha tetara nke-ọma, ha hu ebube-Ya, na ndikom abua ahu Ya na ha guzoro.

33 O we rue, m̀be ha si n'ebe Ọ nọ nēkewapu, Pita si Jisus, Nna-ayi, ọ di nma ka ayi nọ n'ebe a: ka ayi ma kwa ulo-ikwū atọ; ka otù diri Gi, ka otù di-kwa-ra Moses, ka otù di-kwa-ra Eliaja: n'ihì na ọ mataghi ihe ọ nēkwu.

34 M̀be ọ nēkwu okwu ndia, igwe-oji we bia, kpuchie ha: ha we tua egwu m̀be ha nābà n'igwe-oji ahu.

35 Olu we si n'igwe-oji ahu puta, si, Onye a bu Ọkparam, Onye M'roputara: nurunu okwu-Ya.

36 M̀be olu ahu putasiri, ahuru nání Jisus. Ndi ahu we kpuchie ọnu-ha, ha akọghi kwa akukọ ihe ọ bula ha hururi nye onye ọ bula na m̀be ahu.

37 O rue, n'ubọchi so ya, m̀be ha siri n'ugwu ahu rida, na oké ìgwè madu zutere Ya.

38 Ma le, otù nwoke si n'ìgwè madu ahu ti nkpu, si, Onye-ozizí, ariom Gi ka I le nwam nwoke anya; n'ihì na ọ bu nwam m'muru nání ya:

39 le kwa, ajoyọ nējide ya, o we nēti nkpu na mberede; ajoyọ ahu nēse kwa ya, me ka ọ nāsu ufufu n'ọnu, o ji kwa ike arapu ya, nēchihia ya aru nke-uku.

40 M'we riọ ndi nēso uzọ-Gi ka ha chupu ya; ma ha apughi.

41 Jisus we za, si, Unu ọbọ nēnweghi okwukwe, nke nwe-kwa-ra anya-ùhìe, rùe ole m̀be ka Mu na unu gānọ, ewem nagide kwa unu? kuta nwa-gi n'ebe a.

42 M̀be ọ nọ nābiakute Ya, mọ ọjọ ahu we tuda ya n'ala, sesie ya ike. Ma Jisus bara mọ ahu nādighi ọcha nba, we me ka aru nwa-okoro ahu di ike, O we kuru ya nyeghachi nna-

ya.

⁴³ Ma ibobo idi-uku nke Chineke nwuru ha nile n'aru. Ma m̀be ihe nile Ọ nēme nēju madu nile anya, Ọ si ndi nēso uzọ-Ya,

⁴⁴ Unu onwe-unu debe okwu ndia na nti-unu: n'ihì na agaje irara Nwa nke madu nye n'aka madu.

⁴⁵ Ma ha aghotaghi okwu a, ọ bu kwa ihe ezonariwori ha, ka ha ghara inuta ya: ha nātu kwa egwu iju Ya ajuju bayere okwu a.

⁴⁶ Iru-uka we da n'etiti ha, onye gāka ibe-ya uku n'etiti ha.

⁴⁷ Ma m̀be Jisus huru iru-uka nke di n'obi-ha, O jide nwatakiri n'aka, debe ya n'akuku Ya,

⁴⁸ we si ha, Onye ọ bula nke gānara nwatakiri a nke-oma n'aham, ọ bu Mu onwem ka ọ nānara nke-oma: onye ọ bula nke nānara kwa Mu nke-oma nānara Onye ziputaram nke-oma: n'ihì na onye dikari ntà n'etiti unu nile, onye ahu bu onye uku.

⁴⁹ Jọn we za, si, Nna-ayi, ayi huru otù onye ka ọ nāchupu ndi-mọ ọjọ n'aha-Gi; ayi we ọchie ya, n'ihì na ọ dighi-eso ayi.

⁵⁰ Ma Jisus siri ya, Unu eḅochila ya: n'ihì na onye nādighi-emegide unu diri unu.

⁵¹ O rue, m̀be ubochi nēzu okè m̀be agānara Ya n'elu, na Ya onwe-ya che iru-Ya si-ike iga Jerusalem,

⁵² O we zipu ndi-ozi n'iru Ya: ha we ga, ba n'otù obodo ntà nke ndi Sameria, ka ha doziere Ya.

⁵³ Ma ha anaraghi Ya nke-oma, n'ihì na iru-Ya di ka Ọ nāga Jerusalem.

⁵⁴ Ma m̀be ndi nēso uzọ-Ya, bú Jemes na Jọn, huru nka, ha si, Onye-nwe-ayi, Ì nāchọ ka ayi si ọku site n'elu-igwe da, rechapu ha?

⁵⁵ O we chigharia, bara ha nba, si, Unu amataghi aha mọ di nime unu.

⁵⁶ N'ihì na Nwa nke madu abiaghi ila ndu madu n'iyì, kama ka o we zọputa ha. Ha we pua ga n'obodo ntà ọzọ.

⁵⁷ M̀be ha nāga n'uzọ, otù onye we si Ya, M'gēso Gi ebe ọ bula Ì nēje.

⁵⁸ Jisus we si ya, Nkita-phia nwere ọnu ha nēdina, anu-ufe nke elu-igwe nwe-kwa-ra ebe ha nāraru ura; ma Nwa nke madu enweghi ebe itọḅọ isi-Ya.

⁵⁹ O we si onye ọzọ, Som. Ma ọ siri, Onye-nwe-ayi, kwe ka m'buru uzọ je Ìe nnam.

⁶⁰ Ma Ọ siri ya, Rapu ndi nwuru anwu ka ha Ìe ndi nke ha ndi nwuru anwu; ma gi onwe-gi je zisa ozi ala-eze Chineke.

⁶¹ Onye ọzọ we si kwa, M'gēso Gi, Onye-nwe-ayi; ma kwe ka m'buru uzọ kele ndi nọ n'ulom ekele ikpe-azu.

⁶² Ma Jisus siri ya, Ọ dighi onye ọ bula nke nēle anya n'azu, m̀be o tiyesiri aka-ya n'ọgù anu-ulo nādọkpughari, kwesiri ala-eze Chineke.

ISI 10

Ma m̀be ihe ndia gasiri Onye-nwe-ayi guputara ọgu ndikom atọ na iri di iche, we zipu ha abua abua ka ha ga n'iru Ya ba n'obodo na ebe ọ bula, ebe Ya onwe-ya gaje ibia.

² O we si ha, Owuwe-ihe-ubi riri nne n'ezie, ma ndi-ọlu di ole-na-ole: ya mere, nārịonu Onye-nwe owuwe-ihe-ubi ahu, ka O zipu ndi-ọlu ba n'owuwe-ihe-ubi-Ya.

³ Jenu: Ìe, Mu onwem nēzipu unu dika umu-aturu n'etiti agu.

⁴ Unu ewela àkpà-ego, ma-ọbu àkpà-ije, ma-ọbu akpukpọ-ukwu: unu ekele-kwa-la onye ọ bula n'uzọ.

- ⁵ Ma ulo ọ bula unu gābà nime ya, burunu uzọ si, Udo diri ulo a.
- ⁶ Ọ buru kwa na onye-udo nọ n'ebe ahu, udo-unu gānọkwasi ya: ma ọ buru na onye-udo anọghị ya, udo-unu gālaghachiri unu ọzọ.
- ⁷ Nọgide-kwa-nu n'ulo ahu, nēri nāhu kwa ihe ha nēnye umu: n'ihị na onye-ọlu kwesiri ugwo-ọlu-ya. Unu esila n'otù ulo ba n'ulo ọzọ.
- ⁸ Nime obodo ọ bula unu gābà kwa, ha we nara unu nke-ọma, rienu ihe edebere n'iru unu:
- ⁹ mekwanu ndi aru-ha nādighi ike nọ n'ebe ahu ka aru-ha di ike, si-kwa-nu ha, Ala-eze Chineke di unu nso.
- ¹⁰ Ma nime obodo ọ bula unu gābà, ma ha anaraghi unu nke-ọma, puanu n'amá-ya, si,
- ¹¹ Ọbuná ájá si n'obodo-unu, nke rakuru n'ukwu-ayi, ka ayi nēhichapu imegide unu: otú ọ di, maranu nka, na ala-eze Chineke di nso.
- ¹² Asim unu, Ala Sọdọm gānagide okwu n'ubochi ahu kari obodo ahu.
- ¹³ Ahuhu gādiri gi, Korazin; ahuhu gādiri gi, Betsaida; n'ihị na asi na alururi ọlu nile di ike na Taia na Saidon, nke aluru nime unu, ha gēchēghariworị n'oge di anya gara aga, nānọdu n'ákwà-nkpe na ntụ.
- ¹⁴ Otú ọ di, Taia na Saidon gānagide okwu n'ikpé ahu kari unu.
- ¹⁵ Gi onwe-gi kwa, Kapanaum, àgēweli gi rue elu-igwe? agēweda gi rue Hedis.
- ¹⁶ Onye nānu okwu-unu nānu okwu Mu onwem; onye nāju kwa unu nāju Mu onwem; ma onye nāju Mu onwem nāju Onye ziterem.
- ¹⁷ Ọgu ndikom atọ na iri ahu were ọhù lata, si, Onye-nwe-ayi, ọbuná ndi-mọ ọjọ ka anēdo n'okpuru ayi n'aha-Gi.
- ¹⁸ O we si ha, Ahurum Setan ka ọ darari dika àmùmà pua n'elu-igwe.
- ¹⁹ Le, enyewom unu ike izọkwasi agwọ na akpị ukwu, na imegide ike onye-iro-unu nile: ọ dighi kwa ihe ọ bula gēmeru unu aru ma-ọli.
- ²⁰ Otú ọ di, unu aṅurila ọhụ na nka, na anēdo ndi ajọ mọ n'okpuru unu; ma nūrianu ọhụ na edewo aha-unu n'akwukwọ n'elu-igwe.
- ²¹ N'oge hour ahu tọrọ Ya utọ nke-uku nime Mọ Nsọ, O we si, Ekelem Gi, Nna, Onye-nwe elu-igwe na uwa, na I zonariri ndi-amam-ihe na ndi nwere nghota ihe ndia, I were kwa ha kpughere umu ọhụ: e, Nna; ekelem Gi na ọ di ezi nma otú a n'iru Gi.
- ²² Nnam rara ihe nile nyem n'aka: ọ dighi kwa onye ọ bula mara Onye Ọkpara ahu bu, ma-ọbughi Nna-Ya; na Onye Nna ahu bu, ma-ọbughi Ọkpara-Ya, na onye ọ bula Ọkpara nēzube ikpughe Ya nye ya.
- ²³ Mḃe O chigharisiri n'ebe ndi nēso uzọ-Ya nọ, O we si n'iche, Ngọzi nādiri anya nāhu ihe unu nāhu:
- ²⁴ n'ihị na asim unu, na ọtutu ndi-amuma na ndi-eze chọrọ ihu ihe unu onwe-unu nāhu, ma ha ahughi ha; na inu ihe unu nānu, ma ha anughi ha.
- ²⁵ Ma le, otù onye-iwu biliri, we nwa Ya, si, Onye-ozizí, ọ bu gini ka m'gēme ka m'we keta ndu ebighi-ebi?
- ²⁶ O we si ya, Gini ka edeworo n'akwukwọ iwu? ì si aṅa agu ya?
- ²⁷ O we za, si, Hu Onye-nwe-ayi Chineke-gi n'anya site n'obi-gi dum, were kwa nkpuru-obi-gi dum, na ike-gi dum, na uche-gi dum; hu kwa onye-aḃata-obi-gi n'anya dika onwe-gi.
- ²⁸ O we si ya, I zara nke-ọma: me nka, i gādi kwa ndu.
- ²⁹ Ma ebe ọ nāchọ igu onwe-ya n'onye ezi omume, ọ si Jisus, Ònye bu kwa onye-aḃata-obim?
- ³⁰ Jisus zara ya, si, Otù nwoke si na Jerusalem nārida iga Jeriko; o we dabà n'etiti ndi

nāpunara madu ihe, ndi ̣ara ya ̣ṭo ti kwa ya ihe-otiti, we la, rapu ya ̣ṭogḅoṛo.

³¹ Ma n'otù ṃbe ahu otù onye-nchu-àjà nārīda n'uẓo ahu: ṃbe ̣ huru ya, o we si n'akuku uẓo ̣ẓo gabiga.

³² Otù ahu onye Livai, mbe ̣ biaruru ebe ahu, hu kwa ya, o we si kwa n'akuku uẓo ̣ẓo gabiga.

³³ Ma otù onye Sameria, ṃbe ̣ n̄ n'ije, ̣ bia rue n'ebe ̣ n̄: ṃbe ̣ huru ya, o we nwe ̣miko n'aru ya,

³⁴ o we biakute ya, ke ̣nyá nile ya, wukwasi ha manu na manya-vine; o we tukwasi ya n'an-u-lo nke aka ya, dubata ya n'ulo ndi-̣ḅià, we le ya anya nke-̣ma.

³⁵ N'echi-ya o we tuputa shilling abua, nye onye-nwe ulo ndi-̣ḅià ahu, si, Le ya anya nke-̣ma; ihe ̣ bula i n'akuku uẓo kari, mu onwem, ṃbe m'lata, m'gāḳwughachi gi.

³⁶ ̣ bu onye nime madu aṭo a, ka i cḥèṛe, gosiri onwe-ya ka onye-ạḅata-obi nke onye ahu dabàra n'etiti ndi ahu nāpunara madu ihe?

³⁷ ̣ si, Onye ahu nke mere ya ebere. Jisus we si ya, Ga, gi onwe-gi me kwa otù ahu.

³⁸ Ma ṃbe ha nāga, Ya onwe-ya batara n'otù obodo ntà: otù nwanyi, aha-ya bu Mata, we kp̣obata Ya n'ulo-ya.

³⁹ O nwekwara nwa-nne-nwanyi anāḳp̣o Meri, onye nān̄du kwa ala n'ukwu ala Onye-nwe-ayi, we nu okwu-Ya.

⁴⁰ Ma uche Mata nābasasi n'ije-oẓi nke-uku; o we biakute Ya ̣ṣṣo, si, Onye-nwe-ayi, ò metughi Gi n'obi na nwa-nnem nwanyi nārapum ka nán̄i mu n̄je oẓi? ya mere, gwa ya ka o yerem aka.

⁴¹ Ma Onye-nwe-ayi zara, si ya, Mata, Mata, i n̄chẹbu onwe-gi n̄sọbu kwa onwe-gi n'ih̄i ̣tutu ihe:

⁴² ma otu ihe bu ihe di nḳà: n'ih̄i na Meri ṛputara ezi òḳe ahu, nke anāgaghi-anapu ya.

ISI 11

O rue, ṃbe ̣ n̄kpe ekpere n'otù ebe, ṃbe O kpeb̄iri, na otù onye nime ndi n̄so uẓo-Ya si Ya, Onye-nwe-ayi, z̄i ayi ikpe ekpere, dika J̣on zikwara ndi n̄so uẓo-ya.

² O we si ha, Ṃbe ̣ bula unu n̄kpe ekpere, sinu, Nna, Ka edo aha-Gi nṣo. Ka ala-eze-Gi bia.

³ N̄nye ayi nri kwa-uḅochi nke ḡezuru ayi n'uḅochi ta.

⁴ ̣aghara kwa ayi nmehie nile ayi; n'ih̄i na ayi onwe-ayi nạ̄aghara kwa onye ̣ bula nke ji ayi ugẉo. Ewebà-kwa-la ayi nime ̣nwunwa.

⁵ O we si ha, Ònye nime unu ḡenwe eȳi, ḡejeku kwa ya n'etiti abali, si ya, Eȳim, binyem ọe achicha aṭo;

⁶ n'ih̄i na otù eȳim esiwo n'ije biakutem, ma enweghm ihe ̣ bula m'ḡẹdebe n'iru ya;

⁷ ma onye ahu ḡesi nime ulo za, si, Esọulam: emechiwo uẓo ụbu a, mu na umu-ntakirim n̄dina kwa n'ih̄e-ndina-ayi; apughm ibili inye gi?

⁸ Asim unu, ̣ buru kwa na ̣ gaghi-ebili inye ya n'ih̄i na ̣ bu eȳi-ya, ma n'ih̄i arirịo-ya n̄nweghi ih̄ere ̣ ḡibili nye ya ka ihe di ya nḳà ra.

⁹ Mu onwem si kwa unu, Rịonu, aḡenye kwa unu, cḥonu, unu ḡācḥota kwa; kuanu, aḡemeghe-kwa-ra unu.

¹⁰ N'ih̄i na onye ̣ bula nke nārịo nārịota; onye nācḥo kwa nācḥota; onye nāku kwa ka aḡemeghere.

¹¹ Ma ònye n'etiti unu, bú nna, ka nwa-ya ḡarịo ọe achicha, ̣ nye ya nkume? ma-̣bu

azù, ọ nye ya agwọ n'ọnọdu azù?

12 Ma-ọbu asi na ọ gāriọ àkwá ọkuku, ọ gēnye ya akpi?

13 Ya mere, ọ buru na unu onwe-unu, ọ bu ezie na unu jorọ njo, ma unu nāmata inye umu-unu ezi onyinye, Nnà-unu nke elu-igwe gēsi aña ghara iwere kari Mọ Nsọ nke-uku nye ndi nāriọ Ya?

14 Ọ nāchupu kwa mọ ọjọ nke dara ọbi. O we rue, mbe mọ ọjọ ahu putasiri, na onye-obi ahu kwuru okwu; O we ju igwè madu nile anya.

15 Ma ufodu nime ha siri, N'ike Beelzebul onye-isi ndi-mọ ọjọ ka Ọ nāchupu ndi-mọ ọjọ.

16 Ndi ọzọ nāchọ ihe-iriba-ama n'aka-Ya site n'elu-igwe, n'ihì na ha nānwà Ya.

17 Ma ebe Ya onwe-ya matara èchìchè-uche nile ha, Ọ si ha, Ala-eze ọ bula nke kewara megide onwe-ya, anēme ya ka ọ toborọ n'efu; ulo nke kewakwara megide ulo nāda.

18 Ma ọ buru kwa na Setan kewara megide onwe-ya, àla-eze-ya gēsi aña guzo? n'ihì na unu nāsi na anamachupu ndi-mọ ọjọ n'ike Beelzebul.

19 Ma ọ buru na Mu onwem achupu ndi-mọ ọjọ n'ike Beelzebul, n'ike onye ka umu-unu ndikom nāchupu ha? n'ihì nka ha gābu ndi-ikpé-unu.

20 Ma ọ buru na Mu onwem achupu ndi-mọ ọjọ n'ike nkpisi-aka Chineke, ya mere ala-eze Chineke ruru unu aru.

21 Mbe ọ bula onye di ike nke kezuru ihe-agma-ya nēche obí nke aka ya, ihe o nwere adi n'udo:

22 ma mbe ọ bula onye ka ya ike gābia imegide ya, meri kwa ya, ọ nara ya ihe-agma-ya dum nke ọ tukwasiriri obi-ya, keri kwa ihe ọ nara ya.

23 Onye nādighi n'akukum nēmegidem; onye nādighi-esokwam ikpokota ihe nāchusa achusa.

24 Mbe ọ bula mọ nādighi ọcha siri n'aru madu pua, ọ nāgabiga n'ebe miri nādighi nāchọ izu-ike: ma ebe ọ dighi-achota ya, ọ si, M'gālaghachi n'ulom ebe m'siri puta.

25 Mbe ọ biara, o we hu ya ka azachasiri ya dozisia ya.

26 Mbe ahu ọ ga, chiri mọ-ibe-ya asa nke jokari ya onwe-ya njo tiyere onwe-ya; ha we ba biri n'ebe ahu: ọnọdu ikpe-azu nke madu ahu bia jokari nke-mbu.

27 O we rue, mbe Ọ nēkwu okwu ndia, na otù nwanyi si n'etiti igwè madu ahu weli olu-ya, si Ya, Ngozi nādiri afọ nke buru Gi, na ara nke I miri.

28 Ma Ya onwe-ya siri, Nke bu ezi-okwu kari bu, ngozi nādiri ndi nuru okwu Chineke, debe kwa ya.

29 Ma mbe igwè madu nēzukọ n'ebe Ọ nọ, Ọ malitere isi, Ọbọ a bu ajọ ọbọ: ọ nāchọ ihe-iriba-ama; agaghi-enye kwa ya ihe-iriba-ama ma-ọbughi ihe-iriba-ama nke Jona.

30 N'ihì na dika Jona ghoro ndi Nineve ihe-iriba-ama, otú a ka Nwa nke madu gādi-kwa-ra ọbọ a.

31 Agēme ka eze-nwanyi nke Ndida so ndikom nke ọbọ a bilie n'ikpé ahu, ọ gāma kwa ha ikpé: n'ihì na o siri n'ebe uwa soturu bia inu amam-ihe Solomom; ma le, Onye ka Solomom nọ n'ebe a.

32 Ndikom Nineve gēso ọbọ a bilie n'ikpé ahu, ha gāma kwa ya ikpé: n'ihì na ha chēghariri na nkwsa nke Jona; ma le, Onye ka Jona nọ n'ebe a.

33 Ọ dighi onye ọ bula, mbe ọ muyere oriọna, nādoba ya n'ebe di nzuzo, ma-ọbu n'okpuru mbe, kama n'elu ihe-idoba-oriọna, ka ndi nābà nime ulo we hu ihè-ya.

34 Oriọna nke aru-gi bu anya-gi: mbe ọ bula anya-gi nēle otù ebe, aru-gi dum juputa-kwa-ra n'ihè; ma mbe ọ bula ọ jorọ njo, aru-gi juputa-kwa-ra n'ochichiri.

35 Ya mere, le anya ma ihè di nime gi abughi ọchichiri.

- ³⁶ Ya mere, ọ buru na aru-gi dum ejuputa n'ìhè, ghara inwe akuku ọ bula ịara ọchichiri, aru ahu dum gējuputa n'ìhè, dika m̀be orìona, site n'ìhè-ya nēnwu, nēnye gi ìhè.
- ³⁷ Ma m̀be Ọ nēkwu okwu, onye-Farisi kpọrọ Ya ka O so ya rie nri-ututu: O we ba, nọdu na nri.
- ³⁸ Ma m̀be onye-Farisi ahu huru ihe Ọ nēme, o ju ya anya na O bughi uzọ kwo aka-Ya m̀be Ọ gaje iri nri-ututu.
- ³⁹ Ma Onye-nwe-ayi siri ya, Uḅu a ka unu onwe-unu, bú ndi-Farisi, nēme ka azú iko na afere di ọcha; ma ime-unu juputara n'ipunara-madu-ihe na ajoy ihe.
- ⁴⁰ Unu ndi nēnweghi uche, Onye ahu Nke mere azú iko, ọ bughi Ya me-kwa-ra ime-ya?
- ⁴¹ Otú ọ di, werenu ihe di nime lua ọlu ebere; ihe nile di kwa ọcha n'ebe unu nọ.
- ⁴² Ma ahuhu gādiri unu ndi-Farisi; n'ìhi na unu nēnye otù uzọ n'uzọ iri nke nkpa-akwukwọ nēsi ísì utọ na rue na nkpa-akwukwọ nile, ma unu nagabiga ikpé na ihu-n'anya Chineke: ma ọ di nkpa ka unu me ihe ndia, ka unu ghara kwa irapu ihe ahu.
- ⁴³ Ahuhu gādiri unu ndi-Farisi; n'ìhi na unu nāhu isi oche nile n'ulo-nzukọ nile, na ekele n'oma-ahia nile, n'anya.
- ⁴⁴ Ahuhu gādiri unu; n'ìhi na unu di ka ìlì nke nāputaghi ìhè, nke madu ndi nējeghari n'elu ha nāmataghi ya.
- ⁴⁵ Ma otù onye nime ndi-iwu zara, si Ya, Onye-ozizí, n'ikwu okwu a l nēme kwa ayi ihe-ihere.
- ⁴⁶ O we si, Ahuhu gādi-kwa-ra unu ndi-iwu; n'ìhi na unu nēbo madu ibu di ike obubu, ma unu onwe-unu ejighi otù nime nkpisi-aka-unu kpatu ibu ahu.
- ⁴⁷ Ahuhu gādiri unu; n'ìhi na unu nēwu ebe anēlì ndi-amuma, ma nna-unu-hà ịuru ha.
- ⁴⁸ Ya mere unu bu ndi-àmà, ọlu nna-unu-hà di kwa unu ezi nma: n'ìhi na ha onwe-ha ịuru ha, ma unu onwe-unu nēwu ebe anēlì ha.
- ⁴⁹ N'ìhi nka amam-ihe Chineke kwu-kwa-ra, si, M'gēzigara ha ndi-amuma na ndi-ozì; ufodu nime ha ka ha gēḅu kwa soḅu kwa;
- ⁵⁰ ka ewe chọputa ọbara ndi-amuma nile, nke awusiworo site na ntọ-ala uwa, n'aka ọḅọ a;
- ⁵¹ site n'ọbara Ebel rue ọbara Zakaraia, onye lara n'iyì n'abata ebe-ichu-àjà na ulo nsọ unu: e, asim unu, agāchọputa ya n'aka ọḅọ a.
- ⁵² Ahuhu gādiri unu ndi-iwu; n'ìhi na unu wepuru nkpisi-ugodi nke omuma-ihe: unu onwe-unu abataghi, unu ịochi-kwa-ra ndi nābata.
- ⁵³ M̀be O siri n'ebe ahu puta, ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi we malite inogide Ya si-ike, na ikpasu Ya ikwu okwu bayere otutu ihe;
- ⁵⁴ nēche Yá anwu, inwude ihe nke gēsi n'onu-Ya puta.

ISI 12

N'oge ahu, m̀be oké otutu ìgwè madu anādighi-aguta aguta zukorọ, nke mere ka ha nāzokwasi ibe-ha ukwu, O buru uzọ malite isi ndi nēso uzọ-Ya, Nēzenu ihe ndi-Farisi, bú ihe nēko achicha, nke bu iru-abua.

² Ma ọ dighi ihe ọ bula ekpuchiworọ ekpuchi, nke anāgaghi-ekpughe: ọ dighi kwa ihe ezoro ezo, nke anāgaghi-ama.

³ Ya mere ihe ọ bula unu kwuru n'ọchichiri, agānu ya n'ìhè; ihe unu kwu kwa-ra na nti n'ime-ulo ntà, agēkwusa ya n'elu ulo.

⁴ Ma asim unu ndi-eyim, Unu atula egwu ndi nēḅu aru, ma emesia ha enweghi ihe ọzọ kari nke ahu ha gēme.

- ⁵ Ma M'gēgosi unu Onye unu gātu egwu: tuanu egwu Onye ahu, Nke nwere ike itubà n'òku ala-mọ m̀be O ̀busiri; e, asim unu, Tuanu egwu Onye ahu.
- ⁶ Àdighi-ere egwele ise na penny abua? ma adighi-echezọ otù nime ha n'iru Chineke.
- ⁷ Ma ọbuná agiri-isi nile nke isi-unu ka aguworo. Unu atula egwu: ọnu-ahia-unu kariri nke ọtutu egwele.
- ⁸ Ma asim unu, Onye ọ bula nke gēkwuputam n'iru madu, ya ka Nwa nke madu gēkwuputa kwa n'iru ndi-mọ-ozì nke Chineke:
- ⁹ ma onye gāgọnarim n'iru madu, agāgọnari ya n'iru ndi-mọ-ozì nke Chineke.
- ¹⁰ Ọzọ, onye ọ bula nke gēkwu okwu megide Nwa nke madu, agābaghara ya: ma agaghi-abāghara onye gēkwulu Mọ Nsọ.
- ¹¹ Ma m̀be ọ bula ha kpọrọ unu bia n'iru ulo-nzukọ, na ndi-isi, na ndi nāchi isi, unu echebula onwe-unu otú unu gāgọpu onwe-unu ma-ọbu ihe unu gēji gọpu onwe-unu, ma-ọbu ihe unu gēkwu:
- ¹² n'ihì na Mọ Nsọ gēzì unu n'oge hour ahu ihe unu nāghaghi ikwu.
- ¹³ Ma otù onye sitere n'igwè madu ahu si Ya, Onye-ozizì, gwa nwa-nnem nwoke ka o kèrè ihe-nketa-ayi nyem.
- ¹⁴ Ma Ọ siri Ya, Nwoke, ònye merem ka M'buru onye-ikpé ma-ọbu onye-òkikè n'ebe unu nọ?
- ¹⁵ O we si ha, Lezieni anya, debe-kwa-nu onwe-unu ka unu ghara inwe anya-uku ọ bula: n'ihì na ọ bughi n'ihe ọ nwebigara ókè ka ndu madu di, o sighi n'ihe o nwere puta.
- ¹⁶ O we turu ha ilu, si, Ala otù ọgaranya miri nkpuru ri nne:
- ¹⁷ o we tugharia n'obi-ya, si, Gini ka m'gēme, n'ihì na enweghm ebe ikpokọta nkpurum?
- ¹⁸ O we si, Nka ka m'gēme: m'gēweda ọbam, wu kwa nke ka uku; n'ebe ahu ka m'gēkpokọta ọkam nile na ezi ihem nile.
- ¹⁹ M'gāsì kwa nkpuru-obim, Nkpuru-obi, i nwere ọtutu ezi ihe edebere nye gi rue ọtutu arọ; nēzu ike, nēri ihe, nāñu ihe-ọñuñu, ka obi nātọ gi utọ.
- ²⁰ Ma Chineke siri ya, Onye nēnweghi uche, n'abali a ka anāchọ mkpure-obi-gi n'aka-gi; ma ihe i doziri, ònye gēnwe ha?
- ²¹ Otú a ka ọ di, bú onye nākpadoro onwe-ya àkù, ma ọ bughi ọgaranya n'ebe Chineke nọ.
- ²² Ọ we si ndi nēso uzọ-Ya, N'ihì nka ka M'ji si unu, Unu echebula onwe-unu nye ndu-unu, ihe unu gēri; echebula-kwa-la onwe-unu nye aru-unu, ihe unu gēyi.
- ²³ N'ihì na ndu kariri ihe eji azù ya, aru kari-kwa-ra uwe-oyiyi-ya.
- ²⁴ Tugharinu uche n'ugolo-ọma, na ha adighi-agma nkpuru, ha adighi-ewe kwa ihe ubi; nke nēnweghi ime-ulo ntà ma-ọbu ọba; ma Chineke nāzù ha: ùnu onwe-unu abughi ihe oké ọnu-ahia kari anu-ufe nke-uku?
- ²⁵ Ma ònye n'etiti unu puru itukwasi otù cubit n'ogologo-ya site n'ichebù onwe-ya?
- ²⁶ Ya mere ọ buru na unu apughi ime ọbuná nke dikarisiri ntà, gini mere unu nēchebù onwe-unu n'ihe fọduru?
- ²⁷ Tugharinu uche n'ahihia nke ọhia, otú ha nētó etó: ha adọbughi onwe-ha n'ọlu, ha atughi kwa ogbo; ma asim unu, Ọbuná Solomom n'ebube-ya nile, eọkwasighi ya ákwà dika otù nime ndia.
- ²⁸ Ma ọ buru na Chineke eyikwasi ahihia di n'ubi uwe otú a, nke di ta, echi atubà ya n'ite ọku; Ọ gaghi-eyikwasi kari unu uwe nke-uku, unu ndi okwukwe ntà?
- ²⁹ Unu onwe-unu achọ-kwa-la ihe unu gēri, na ihe unu gāñu, unu enwe-kwa-la obi abua.
- ³⁰ N'ihì na ihe ndia nile ka mba nile nke uwa nāchọ: ma Nna-unu nāmata na ihe ndia di

unu nkpà.

31 Otú ọ di, chọnu ala-eze-Ya, agātukwasi-kwa-ra unu ihe ndia.

32 Atula egwu, ìgwè aturu ntà; n'ìhi na ọ di Nna-unu ezi nma inye unu ala-eze-Ya.

33 Renu ihe unu nwere, were ha lua ọlu ebere; merenu onwe-unu àkpà-ego nke nādighi-aka nká, àkù nādighi-agwu agwu n'elu-igwe, ebe onye-ori nādighi-abia nso, ebe nla nādighi-emebi kwa ihe.

34 N'ìhi na ebe àkù-unu di, n'ebe ahu ka obi-unu gādi kwa.

35 Ka eke unu ihe-ọkiké n'úkwù, ka oriọna-unu nēnwu kwa;

36 unu onwe-unu, yikwara ndi nēche onye-nwe-ha, m̀be ọ gēsi n'oriri ọlulu-nwunye laghachi; ka, m̀be ọ gābia ku aka n'ọnu-uzọ, ka ha we meghere ya ngwa ngwa.

37 Ngozi nādiri ndi-orù ahu, ndi, m̀be onye-nwe-ha gābia, ọ gāhu ka ha nēche nche: n'ezie asim unu, na ọ gēke onwe-ya ihe-ọkiké n'úkwù, me ka ha nọdu na nri, ọ gābia kwa jere ha ozi.

38 Ọ buru kwa na ọ gābia na nche nke-abua, ọ buru kwa na nke-atọ, hu kwa ha otú a, ngozi nādiri ndi-orù ahu.

39 Ma unu mara nka, na ọ buru na nna-nwe-ulo matarari oge hour onye-ori gābia, ọ ganēche nche, ọ gaghi-arapu kwa ulo-ya ka egwupú ya.

40 Unu onwe-unu buru kwa ndi edoziworu: n'ìhi na n'oge hour nke unu nēchèghi ka Nwa nke madu gābia.

41 Pita we si, Onye-nwe-ayi, Ọ bu ayi ka I nāturu ilu a, ma-ọbu madu nile kwa?

42 Onye-nwe-ayi we si, Ònye kwa bu onye ahu nāchi èzí-na-ulo, onye kwesiri ka atukwasi ya obi, nke nwe-kwa-ra uche, nke onye-nwe-ya gēme onye-isi èzí-na-ulo-ya, inye ha òkè nri ha n'oge-ya?

43 Ngozi nādiri orù ahu, onye, m̀be onye-nwe-ya gābia, ọ gāhu ya ka ọ nēme otú a.

44 N'ezie asim unu, na ọ gēme ya onye-isi ihe nile o nwere.

45 Ma ọ buru na orù ahu gāsi n'obi-ya, Onye-nwem nānọ ọdù di anya ibia; ọ buru kwa na ọ gāmalite iti ndikom na ndinyom nēje ozi aka, na iri ihe-oriri na inu ihe-ọnuu, na inubiga manya ókè;

46 onye-nwe orù ahu gābia n'ubochi ọ nēlegghi anya ya, na n'oge hour ọ nāmaghi, ọ gēbubi kwa ya nkpirikpi abua, ke òkè nye ya n'etiti ndi nēkwesighi ka atukwasi ha obi.

47 Ọzọ, orù ahu, nke mara ihe onye-nwe-ya chọrọ, ma o dozighi, o megghi kwa dika ọ chọrọ, agāpia ya ọtutu utari;

48 ma onye nāmaghi, me kwa ihe kwesiri ihe-otiti, agāpia ya utari ole-na-ole. Ọzọ, onye ọ bula enyere ihe uku, n'aka-ya ka agāchọ kwa ihe uku: onye ha nye-kwa-ra ihe uku n'aka idebe, n'aka-ya ka ha gāju ihe nke ka.

49 Abiaram itusa ọku n'elu uwa; ma gini ka M'nāchọ, ọ buru na afunwuwo ya-ri uḅu a?

50 Ma enwerem baptism agēji mem baptism; ọ nēbukwam nḅu n'obi nke-uku rue m̀be agēmezu ya.

51 Ònu nēchè na abiaram inye udo n'uwa? asim unu, É-è; kama nkewa:

52 n'ìhi na site n'uḅu a madu ise ndi kewaworo ekewa gādi n'otù ulo, madu atọ megide madu abua, madu abua megide kwa madu atọ.

53 Agēkewa ha, nna megide nwa-ya nwoke, nwa-nwoke megide kwa nna-ya; nne megide nwa-ya nwanyi, nwa-nwanyi megide kwa nne-ya; nne di megide nwunye nwa-ya, nwunye nwa megide kwa nne di-ya.

54 O we si kwa ìgwè madu nile, M̀be ọ bula unu huru igwe-oji ka o si n'Ọdida-anyanwu nārigu, ngwa ngwa unu nāsi, Nshansha-miri nābia; o were mee otua.

- ⁵⁵ M̀be ọ bula unu hukwara ifufe Ndida ka ọ nēfe, unu nāsi, Ifufe di ọku gādi; o we me.
- ⁵⁶ Ndi-iru-abua, unu matara itule iru ala na elu-igwe; ma òle ka o si di na unu amataghi itule oge a?
- ⁵⁷ Ma gini mere unu adighi-ekpe n'onwe-unu ihe ziri ezi?
- ⁵⁸ N'ihì na m̀be gi na onye nēkuru gi ga ikpé nāga n'iru onye-isi, mesie ike ipu n'aka-ya n'uzo; ka ọ ghara idọkpuru gi nye onye-ikpé ma eleghi anya, onye-ikpé gārara kwa gi nye n'aka onye nēnye ndi-nmehie ahuhu, onye ahu nēnye ndi nmehie ahuhu gātubà kwa gi n'ulo-nkpọrọ
- ⁵⁹ Asim i, I gaghi-aputa n'ebe ahu ma-ọli, rue m̀be i gākwughachi ọbuná ego ntà ikpe-azu.

ISI 13

Ma ufodu nọ n'ebe ahu n'oge ahu ndi kọrọ Ya akukọ bayere ndi Galili ahu, ndi Pailat were ọbara-ha gwakọta n'àjà-ha.

² O we za, si ha, Ònu nēchè na ndi Galili ndia bu ndi-nmehie kari ndi Galili nile, n'ihì na ha ahuhu ahuhu ndia?

³ Asim unu, É-è: kama, ọ buru na unu echègharighi, unu nile gāla n'iyì otú ahu.

⁴ Ma-ọbu madu iri na asatọ ahu, ndi ulo-elu di na Sailoam dakwasiri ha, we ọue ha, ònu nēchè na ndi ahu bu ndi ji ugwo kari madu nile ndi bi na Jerusalem?

⁵ Asim unu, É-è; kama, ọ buru na unu echègharighi, unu nile gāla n'iyì otú a.

⁶ O we tua ilu a; Otù onye nwere osisi fig akuru n'ubi-vine-ya; o we bia nāchọ nkpuru n'elu ya, ma ọ hughi.

⁷ O we si onye-ọlu-vine-ya, Le, site n'arọ atọ rue uọu a ka m'nābia nāchọ nkpuru n'osisi fig a, ma ahughm: ọtue ya; gini mere ọ nēme kwa ka ala la n'iyì?

⁸ O we za, si ya, Onye-nwe-ayi, rapu kwa ya arọ a, rue m̀be m'gēgwu ala-ya buruburu, wusa kwa ya òsì-anu:

⁹ ọ buru kwa na ọ mia nkpuru site n'uọu a, ọ di nma; ma ọ buru na ọ mighi, i gēbutu ya.

¹⁰ O we nēzì ihe n'otù nime ulo-nzukọ-ha n'ubochi-izu-ike.

¹¹ Ma le, otù nwanyi nke nwere mọ nke nēme ka aru-ya ghara idi ike arọ iri na asatọ; o rudakwara ala, ọ pughi kwa iweli onwe-ya elu ma-ọli.

¹² Ma m̀be Jisus huru nwanyi ahu, Ọ kpọ ya, si ya, Nwanyi, emewo gi ka i pua na nririagi.

¹³ O we tukwasi nwanyi ahu aka-Ya abua: ngwa ngwa ewe me ka o guzozie ọtọ, o we nye Chineke otuto.

¹⁴ Ma onye-isi ulo-nzukọ ahu, ebe iwe were ya nke-uku n'ihì na Jisus mere ka aru madu di ike n'ubochi-izu-ike, ọ zara, si ìgwè madu ahu, Ubọchi isi di nke madu aghaghi ilu ọlu nime ha: ya mere, bianu nime ha ka eme ka aru-unu di ike, unu abiakwala n'ubochi-izu-ike.

¹⁵ Ma Onye-nwe-ayi zara ya, si, Ndi-iru-abua; onye ọ bula nime unu, ọ dighi-atọpu ehi-ya ma-ọbu inyinya-ibu-ya n'ulo anu-ulo n'ubochi-izu-ike, duru ya ga ime ka ọ òua miri?

¹⁶ Ma nwanyi a, ebe ọ bu nwa Abraham, onye Setan kere aọu, le, arọ iri na asatọ, ọ kwesighi ka atọpu ya n'abụ a n'ubochi-izu-ike?

¹⁷ M̀be Ọ nēkwu ihe ndia, ewe me ka ihere me ndi nile nēmegide Ya: ìgwè madu ahu nile nāhuri kwa ọnu n'ihì ihe-ebube nile Ọ nēme.

¹⁸ Ya mere O kwuru, si, Gini ka ala-eze Chineke yiri? gini ka M'gēji kwa tunyere ya?

¹⁹ O yiri nkpuru mustard, nke madu were, tubà n'ubi nke aka ya aọara ogige; o we ba uba, ghọ osisi; anu-ufe nke elu-igwe we nọ n'alaka-ya.

- ²⁰ Ọzọ kwa Ọ siri, Gini ka M'gēji tuyere ala-eze Chineke?
- ²¹ O yiri ihe nēko achicha, nke nwanyi were, zobe na m̀b́e utu ọka atọ, rue m̀b́e utu ọka ahu dum kosiri.
- ²² O we nāga n'obodo na obodo ntà di iche iche, nēźí ihe, nāga kwa ije-Ya iru Jerusalem.
- ²³ Otù onye we si Ya, Onye-nwe-ayi, Òndi anāzọputa di madu ole-na-ole? O we si ha,
- ²⁴ Jisienu ike isi n'ọnu-uzọ di warara ba: n'ihì na ọtutu madu, ka M'si unu, gāchọ ibà nime ya, ma ha agaghi-enwe ike.
- ²⁵ M̀b́e Nna-nwe-ulo gēbiliwori, mechi kwa uzọ-Ya, unu we malite iguzo n'èźí, na iku aka n'ọnu-uzọ ahu, si Onye-nwe-ayi, meghere ayi uzọ; ma Ọ gāza, si unu, Amataghim unu, ebe unu si bia;
- ²⁶ m̀b́e ahu ka unu gāmalite isi, Ayi riri ihe ñu kwa ihe-ọnuñu n'iru Gi, I zíkwará ihe n'amá-ayi;
- ²⁷ ma Ọ gāsi, Asim unu, amataghm ebe unu si bia; puanu n'irum, ndi nile nālu ọlu ajoy omume.
- ²⁸ N'ebe ahu ka ikwa-ákwá na ita ikekere-ezé ahu gādi, m̀b́e unu gāhu Abraham, na Aisak, na Jakob, na ndi-amuma nile, n'ala-eze Chineke, ma unu onwe-unu aburu ndi achupuru n'èźí.
- ²⁹ Ha gēsi kwa n'Ọwuwa-anyanwu na Ọdida-anyanwu, si kwa n'Ugwu na Ndida, bia, nọdu kwa n'ala-eze Chineke.
- ³⁰ Ma le, ndi-ikpe-azu di ndi gēbu uzọ, ndi bu uzọ di kwa ndi gābu ndi-ikpe-azu.
- ³¹ N'oge hour ahu ndi-Farisi ufodu biakutere Ya, si Ya, Pua, si n'ebe a la: n'ihì na Herod nāchọ ịbụ Gi.
- ³² O we si ha, Ganu, si nkita-ọhia ahu, Le, anamachupu ndi-mọ ọjọ, nāluzu kwa ọlu ime ka aru di madu ike ta na echi, n'ubochi nke-atọ emekwam ka M'zu okè.
- ³³ Otú ọ di, aghaghi m iga ta na echi na ubochi so ya: n'ihì na apughi ikwe ka onye-amuma la n'iyì n'ebe nābughi Jerusalem.
- ³⁴ Jerusalem, Jerusalem, nke nēbụ ndi-amuma, nke nēwere kwa nkume atu ndi eziteworo ya! ọtutu m̀b́e ole ka M'chorọ ichikọ umu-gi, ọbuná dika nnekwu-ọkuku nāchikọ umu nke aka ya n'okpuru nkù-ya abua, ma unu achọghì!
- ³⁵ Le, anārapuru unu ulo-unu: ma asim unu, Unu agaghi-ahum ma-ọli, rue m̀b́e unu gāsi, Onye agozirì agozi ka Onye ahu bu Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi.

ISI 14

O rue, m̀b́e Ọ batara n'ulo otù onye nime ndi-isi nke ndi-Farisi iri nri n'ubochi-izu-ike, na ndi ahu nēche Ya nche.

- ² Ma le, otù nwoke nọ n'iru Ya nke nwere ọria aru-miri.
- ³ Jisus we za, gwa ndi-iwu na ndi-Farisi okwu, si, Ò ziri ezi n'iwu ime ka aru madu di ike n'ubochi-izu-ike, ma-ọbu na o zighi ezi?
- ⁴ Ma ha kpuchiri ọnu. O we jide ya aka, me ka aru di ya ike, we rapu ya ka ọ la.
- ⁵ O we si ha, Ọ bu nwa-nwoke ma-ọbu ehi nke onye n'etiti unu gādabà n'olùlù-miri, ma onye ahu agaghi-adọkpulite ya elu ngwa ngwa n'ubochi-izu-ike?
- ⁶ Ma ha enweghi ike iza okwu ndia ọzọ.
- ⁷ O we turu ndi akporọ ilu, m̀b́e Ọ ribara ama otú ha nārọrọ isi ọnọdu; nāsi ha,
- ⁸ M̀b́e ọ bula madu gākpọ gi n'oriri ọlulu-nwunye, anọdula n'isi ọnọdu; ma eleghi anya ọ kpọwori otù onye ka gi na nsọpuru,

- ⁹ onye kpọrọ gi na ya we bia si gi, Nye nwoke a ọnọdu; m̀be ahu i gāmalite iji ihere were ọnọdu ikpe-azu.
- ¹⁰ Ma m̀be ọ bula agākpọ gi, ga nọdu n'ọnọdu ikpe-azu; ka, m̀be onye kpọworo gi gābia, ka o we si gi, Eyīm, rigo n'ọnọdu ka elu: m̀be ahu i gēnwe otuto n'iru ndi nile gi na ha nānọdu na nri.
- ¹¹ N'ih i na onye ọ bula nke nēweli onwe-ya elu, agēweda ya; ọzọ, onye nēweda onwe-ya, agēweli ya elu.
- ¹² O we si kwa onye kpọrọ Ya-ri, M̀be ọ bula i siri nri-ututu ma-ọbu nri-anyasi, akpọla ndi-eyi-gi, ma-ọbu umu-nne-gi, ma-ọbu ndi-ikwu-gi, ma-ọbu ndi-aḡata-obi-gi, bú ndi ọgaranya; ka ha onwe-ha we ghara ikpọghachi kwa gi ma eleghi anya, ewe nyeghachi gi ihe.
- ¹³ Kama m̀be ọ bula i siri nri uku, kpọ ndi-ọbeyi, ndi-ọlusi, ndi-ngwurọ, ndi-ìsì:
- ¹⁴ onye-ngozi ka i gābu; n'ih i na ha enweghi ihe inyeghachi gi: n'ih i na agēnyeghachi gi na nbilite-n'ọnwu nke ndi ezi omume.
- ¹⁵ Ma m̀be otù onye nime ndi soro Ya nọdu na nri nuru ihe ndia, ọ si Ya, Ngozi nādiri onye gēri nri n'ala-eze Chineke.
- ¹⁶ Ma Ọ siri ya, Otù nwoke siri nri-anyasi uku; we kpọ ọtutu madu:
- ¹⁷ o we zipu orù-ya n'oge hour nke nri-anyasi ahu isi ndi akpọwori, Bianu; n'ih i na edoziwo ihe nile aḡu a.
- ¹⁸ Ma ha nile were otù olu malite iriọ ka arapu ha. Onye mbu siri ya, Azutaram ubi, ọ dikwam nkpa ipu gāle ya: ariom gi guam n'onye riorọ ka arapu ya.
- ¹⁹ Onye ọzọ si-kwa-ra, Azutaram ehi ọlu iri ejikoro abua abua, anamaga kwa inwa ha: ariom gi guam n'onye riorọ ka arapu ya.
- ²⁰ Onye ọzọ sikwara, Alurum nwunye, n'ih i nka apughi m ibia.
- ²¹ Orù ahu we bia, koro onye-nwe-ya ihe ndia. M̀be ahu nna-nwe-ulo ahu, ebe iwe were ya, ọ si orù-ya, Pua ọsoso ga n'amá nile na uzọ ntà nile nke obodo, kpobata n'ebe a ndi-ọbeyi na ndi-ọlusi na ndi-ìsì na ndi-ngwurọ.
- ²² Orù ahu we si, Onye-nwe-ayi, emewo ihe i nyere n'iwu, ọnọdu fodu-kwa-ra.
- ²³ Onye-nwe-ulo ahu we si orù-ya Pua ga n'uzọ nile na ogige nile, rugide kwa madu ka ha bata, ka ulom we juputa.
- ²⁴ N'ih i na asim unu, na ọ dighi otù onye nime ndikom ahu ndi akpọworo gēdetu nri-anyasim ire.
- ²⁵ Ma oké ìgwè madu nēso ya je: O we chigharia, si ha,
- ²⁶ Ọ buru na onye ọ bula abiakutem, ma ọ kpoghi nna nke ya asì, ya na nne nke ya, na nwunye nke ya, na umu nke ya, na umu-nne-ndikom nke ya, na umu-nne-ndinyom nke ya, e, ndu nke aka ya kwa, ọ pughi ibu onye nēso uzom.
- ²⁷ Onye ọ bula nke nēbughi obe nke aka ya, sokwam n'azu, ọ pughi ibu onye nēso uzom.
- ²⁸ N'ih i na ònye nime unu, nke nāchọ íwu ulo-elu, nēbughi uzọ nọdu ala gu ego ọ gēwe, ma o nwere ego ọ gēji lusia ya?
- ²⁹ Ka ndi nile ndi nāhu ya we ghara imalite ime ya ihe-ochi ma eleghi anya, m̀be ọ tọsiri ntọ-ala-ya, ma o nweghi ike iwuzu ya,
- ³⁰ si, Nwoke a malitere iwu ulo, ma o nweghi ike iwusi ya.
- ³¹ Ma-ọbu òle eze, m̀be ọ nāga ibu agha megide eze-ibe-ya, nāgaghi-ebu uzọ nọdu ala ḡa ìzù ma ọ puru ichi orú nnù ndi-agma na nnù ise zute onye chiri ọgu nnù ndi-agma abua na nnù iri bia imegide ya?
- ³² Ma ọ buru na ọ pughi, m̀be onye ahu nọ n'ebe di anya uḡu a, o ziga ndi-ozì, riọ ihe gēweta udo.

³³ Ya mere otú a, onye ọ bula nime unu nke nābakutaghi ihe nile o nwere azú, ọ pughị ibụ onye nēso uzọm.

³⁴ Ya mere, nnú di nma: ma asi na ọbuná nnú etufuwo utọ-ya, àgēji gini me ya ka ọ di utọ?

³⁵ O kwesighi ala ma-ọbu ebe anēkpofu òsì-anu: ha nātupu ya n'èzí. Onye nwere nti inu ihe, ya nuru.

ISI 15

Ma ndi-ona-utu na ndi-nmehie nile nābiaru Ya nso inu okwu-Ya.

² Ndi-Farisi na ndi-ode-akwukwọ we nātamu, si Nwoke a nānara ndi-nmehie nke-oma, nēso kwa ha eri ihe.

³ O we tuara ha ilu a, si,

⁴ Òle madu di n'etiti unu, nke nwere ọgu aturu ise, ma otù nime ha funariri ya, nke nārapughi ọgu anọ na iri na iteghete ahu n'ohia, ga so nke furu efu, rue m̀be ọ gāchọputa ya?

⁵ M̀be ọ chọputaworo ya, we tukwasi ya n'ùbú-ya abua, nāñuri.

⁶ M̀be ọ biaworo n'ulo, o we kpọkọta ndi-eyì-ya na ndi-aḅata-obi-ya, si ha, Sonum ñuri ọnu, n'ihì na achọputawom aturum furu efu.

⁷ Asim unu, na otù a ọnu gādi n'elu-igwe n'isi otù onye-nmehie nke nēchèghari, kari n'isi ọgu ndi ezi omume anọ na iri na iteghete, ndi nchèghari nādighi nkpa.

⁸ Ma-ọbu òle nwanyi nke nwere shilling iri, ọ buru na otù shilling efunari ya, nāmuyeghi oriṇa, za ulo-ya, chọsi ike rue m̀be ọ gāchọputa ya?

⁹ M̀be ọ chọputaworo ya, o we kpọkọta ndi-eyì-ya na ndi-aḅata-obi-ya, si, Sonum ñuri ọnu, n'ihì na achọputawom shilling nke funariworom-ri.

¹⁰ Asim unu, na otù a ọnu di n'iru ndi-mọ-ozì Chineke n'isi otù onye-nmehie nke nēchèghari.

¹¹ O we si, Otù nwoke jì umu-ndikom abua:

¹² nke bu nwata nime ha we si nna-ya, Nna, nyem òkè nke ihe i nwere nke rurum. O we kewara ha ihe nile o jì biri.

¹³ M̀be ọtutu ubochi agabigaghi nwa-ya nke-nwata ahu we kporo ihe nile, je ala ọzọ di anya; n'ebe ahu ka o mefuru ihe o nwere n'idi ndu nke ila-n'iyì.

¹⁴ Ma m̀be o mefusiri ihe nile, oké unwu siri ike dara n'ala ahu; ya onwe-ya we malite inọ na nkpa.

¹⁵ O we ga were onwe-ya rapara n'otù onye nime ndi amuru n'ala ahu; o we ziga ya n'ubi-ya izù ezì.

¹⁶ O we nāgu ya iwere m̀buḅọ nke ezì nāta riju afọ-ya: ma ọ dighi onye ọ bula nēnye ya.

¹⁷ Ma m̀be ọ mara onwe-ya ọ si, Ọtutu ndi egoro ọlu ole nke nnam nwebigara ọbe achicha ókè, ma mu onwem nāla n'iyì n'óké agu n'ebe a!

¹⁸ M'gebili jekuru nnam, m'gāsi kwa ya, Nna, emehiewom megide elu-igwe, na n'iru gi:

¹⁹ ekwesighi m ka akpọkwam nwa-gi ọzọ: mem ka m'di ka otù onye nime ndi nke gi egoro ọlu.

²⁰ O we bilie, biakute nna-ya. Ma m̀be ọ nọ n'ebe di anya uḅu a, nna-ya huru ya, o we nwe ọmiko n'aru-ya, ḅa ọsọ, makua ya n'olu, sutu kwa ya ọnu nke-uku.

²¹ Nwa-ya we si ya, Nna, emehiewom megide elu-igwe, na n'iru gi: ekwesighi m ka akpọkwam nwa-gi ọzọ.

- ²² Ma nna-ya siri ndi-orù-ya, Chiputa uwe-nwuda nke kachasi nma ọsọsọ, were ya yikwasi ya; tiye kwa n̄a-aka n'aka-ya, na akpukpọ-ukwu n'ukwu-ya:
- ²³ sekputa kwa nwa-ehi azùru azù, ịue ya, ka ayi ri kwa, ka obi tọ kwa ayi utọ:
- ²⁴ n'ihì na nwam nka nwururi anwu, o we di ndu ọzọ; o fururi efu, ewe hu ya. Ha we malite ime ka obi tọ ha utọ.
- ²⁵ Ma nwa-ya nke-okenye nọ n'ubi: m̄be ọ n̄bia ru ulo nso, o we nu olu abù na ite-egwú.
- ²⁶ O we kpọ otù onye nime ndi n̄je ozi ka ọ biakute ya, we jua ya ihe ha bu, bú ihe ndia.
- ²⁷ O we si ya, Nwa-nne-gi abiawo; nna-gi ebuwo kwa nwa-ehi azùru azù, n'ihì na ọ nara ya n'aru-ike.
- ²⁸ Ma o were iwe, ọ chọghì kwa ibà n'ulo: nna-ya we puta, riọ ya.
- ²⁹ Ma ọ zara, si nna-ya, Le, ọtutu arọ ndia ka m'bu orù-gi, ọ dighi kwa m̄be ọ bula m'rapuru ihe i nyere n'iwu: ma ọ dighi m̄be ọ bula i nyerem nwa-ewu, ka obi we tọ mu na ndi-eyim utọ:
- ³⁰ ma m̄be nwa-gi nka biara, nke ya na ndinyom ndi n̄kwa iko ripiara ihe nile i ji biri, i ịuru nwa-ehi azùru azù nye ya.
- ³¹ O we si ya, Nwam, mu na gi nọ m̄be nile, ihem nile bu kwa nke gi.
- ³² Ma ayi aghaghi ime ka obi tọ ayi utọ na inuri ọnu: n'ihì na nwa-nne-gi nka nwururi anwu, o we di ndu ọzọ; o fukwara efu, ewe hu ya.

ISI 16

- O** we si kwa ndi n̄so uzọ-Ya, Otù ọgaranya di, nke nwere onye n̄chi èzí-na-ulo-ya; onye a ka eboro n'iru ya na ọ n̄mefu ihe o nwere.
- ² Ọ we kpọ ya, si ya, Ọ bu gini bu nka nke m'n̄anu bayere gi? kọrọm akukọ nke ọchichi-èzí-na-ulo-gi; n'ihì na i pughi ichi èzí-na-ulo ọzọ.
- ³ Onye ahu nke n̄chi èzí-na-ulo we kwue n'onwe-ya, si, Gini ka m'ḡeme, n'ihì na onye-nwem n̄anapum ọchichi-èzí-na-ulo a? Enweghi m ike igwu ala; ihere iriọ aririọ n̄mem.
- ⁴ Amaram ihe m'ḡeme, ka, m̄be ọ bula aḡewepum n'ọchichi-èzí-na-ulo a, ka ha we kpọbatam n'ulo nke aka ha.
- ⁵ O we kpọ ndi nile ji onye-nwe-ya ugwo n'otù n'otù, si onye mbu, Ùgwọ ole ka i ji onye-nwem?
- ⁶ Ọ si, Ọgu m̄bé manu ise. Ọ si ya, Were akwukwo-gi, nọdu ọsọsọ, de ọgu abua na iri.
- ⁷ M̄be ahu ọ siri onye ọzọ, Ùgwọ ole ka gi onwe-gi ji kwa? Ọ si, Ọgu m̄bé ọka ise. Ọ si ya, Were akwukwo-gi, de ọgu anọ.
- ⁸ Onye-nwe-ya we to onye ahu n̄chi èzí-na-ulo nke n̄me ajọ omume, n'ihì na o mere dika onye nwere uche: n'ihì na umu nke oge a nwere uche n'ebe ọbọ nke aka ha nọ kari umu nke ihè.
- ⁹ Mu onwem n̄asi kwa unu, Menu ndi-eyi nye onwe-unu site n'akù nke ajọ omume; ka, m̄be ọ bula ọ ḡagwu, ka ha we kpọbata unu n'ulo-ikwū ebighi-ebi.
- ¹⁰ Onye kwesiri ka atukwasi ya obi n'ihe dikarisiri ntà kwesi-kwa-ra ka atukwasi ya obi n'oké ihe: onye bu kwa onye ajọ omume n'ihe dikarisiri ntà bu kwa onye ajọ omume n'oké ihe.
- ¹¹ Ya mere, ọ buru na unu abughi ndi kwesiri ka atukwasi unu obi n'akù ajọ omume, ònye ḡenye ezi àkù n'aka-unu na ntukwasi-obi idebe?
- ¹² Ọ buru kwa na unu abughi ndi kwesiri ka atukwasi unu obi n'ihe onye ọzọ nwere, ònye ḡenye unu ihe nke aka unu?

- ¹³ Ọ dighi onye ọ bula nke nēje ozi nke puru ibu orù nke nna abua: n'ìhi na ọ gākpo otù onye nime ha asì, hu ibe-ya n'anyá; ma ọ bughì otù a ọ gējide otù, lèlì ibe-ya anyà. Unu apughì ibu orù Chineke na àkù.
- ¹⁴ Ma ndi-Farisi, ndi nāhu ego n'anya, nuru ihe ndia nile: ha we me Ya ihe-ọchì.
- ¹⁵ O we si ha, Unu onwe-unu bu ndi nāgu onwe-unu na ndi ezi omume n'anya madu; ma Chineke mara obi-unu: n'ìhi na ihe di elu n'etiti madu bu ihe-árú n'anya Chineke.
- ¹⁶ Iwu Chineke na ndi-amuma-Ya di rue oge Jọn: site n'oge ahu anēzisa ozi ọma ala-eze Chineke, madu nile n'otù n'otù were ihe-ike nābà nime ya.
- ¹⁷ Ma ọ ka nfé ka elu-igwe na ala gabiga, kari na otù ihe dikarisiri ntà n'iwu ahu gāda.
- ¹⁸ Nwoke ọ bula nke nārapu nwunye-ya, nke luru kwa nwanyi ọzọ, ọ nākwa iko: onye nālu nwanyi nke di-ya rapuoro nākwa kwa iko.
- ¹⁹ Ma otù ọgaranya di, o nēyi kwa uwe ododo na ezi ákwà ọcha, ọ nēme kwa ka obi nātọ ya utọ nke-ọma kwa-ubọchi:
- ²⁰ ma atọbọrọri otù ọbeye n'ọnu-uzọ-amá-ya, aha-ya bu Lazarọs, nke ọnyá juru ya n'aru,
- ²¹ onye ọ nāgu kwa ka ewere irighiri nri nke si na table nke ọgaranya ahu dapu me ka afọ ju ya; e, ọbuná nkita nābia racha ọnyá-ya.
- ²² O we rue na ọbeye ahu nwuru, ndi-mọ-ozì we bupu ya ga n'ebe ọ dabere n'obì Abraham: ọgaranya ahu nwukwara, ewe lè ya.
- ²³ Nime Hedis o we welie anyà-ya elu, ebe ọ nọ na nmekpa-arù, ọ hu Abraham n'ebe di anyà, na Lazarọs ka ọ dabere n'obì-ya.
- ²⁴ Ọgaranya ahu we kpọ òkù, si, Nna, Abraham, merem ebere, zite Lazarọs, ka ọ detu ọnu-ọnu nkpisi-aka-ya na miri, we mejua irem; n'ìhi na anọm n'aru-ufu nime ire-ọku a.
- ²⁵ Ma Abraham síri, Nwam, cheta na i nara ezi ihe-gi na ndu-gi, otù ahu Lazarọs narakwara ajọ ihe-ya: ma uọ a anākasi ya obi n'ebe a, ma gi onwe-gi nọ n'aru-ufu.
- ²⁶ Ma n'ìhe ndia nile, emewo ka oké olùlù disie ike n'aọata ayi na unu, ka ndi nāchọ isi n'ebe a gabiga ijekuru unu we ghara inwe ike, ka onye ọ bula ghara kwa isi n'ebe ahu gabiga biakute ayi.
- ²⁷ O we si, Ya mere ariọm gi, nna, ka i ziga ya n'ulo nnam;
- ²⁸ n'ìhi na enwerem umu-nne ise; ka o we dọ ha aka na nti, ka ha onwe-ha ghara ibia kwa n'ebe nmekpa-arù a.
- ²⁹ Ma Abraham síri, Ha nwere Moses na ndi-amuma; ka ha nuru olu-ha.
- ³⁰ O we si, É-è, nna Abraham: kama ọ buru na otù onye esite na ndi nwuru anwu jekuru ha, ha gēchēghari.
- ³¹ O we si ya, Ọ buru na ha anughì olu Moses na ndi-amuma, agaghi-eme kwa ka ha kweye, asi na otù onye esi na ndi nwuru anwu bilie.

ISI 17

- O** we si ndi nēso uzọ-Ya, Ọ bu ihe nāghaghi ime na ihe di ìche ìche nēme ka madu ma n'onyà gābia: ma ahuhu gādirì onye ahu, nke ha nēsìte n'aka-ya bia.
- ² Ọ gakara ya-ri mma ma akwuba ya nkume-igwe-nri n'olu, tubà kwa ya n'oké osimiri, kari na ọ gēme ka otù onye nime ndi ntà ndia ma n'onyà.
- ³ Nēzenu onwe-unu: ọ buru na nwa-nna-gi emehie, bara ya nba; ọ buru kwa na ọ chēgharia, ọghara ya.
- ⁴ Ọ buru kwa na o mehiere megide gi uọ ò asa n'otù ubọchi, we chigharia ọzọ n'ebe i nọ uọ ò asa, si, Echēgharim; i gāọghara ya.

- ⁵ Ndi-ozì-Ya we si Onye-nwe-ayi, Tukwasiri ayi okwukwe.
- ⁶ Onye-nwe-ayi we si, Ọ buru na unu nwere okwukwe dika nkpuru mustard, unu gāsi osisi sycamine nka, Ka eropu gi, ku kwa gi n'oké osimiri; ọ gāna kwa unu nti.
- ⁷ Ma ònye n'etiti unu, asi na o nwere orù nke nālu ọlu ubi ma-ọbu nke nāzù aturu, gāsi ya, m̀be o si n'ubi bata n'ulo, Bia ngwa ngwa nọdu na nri;
- ⁸ nke nāgaghi-asi kwa ya kama nke ahu, Dozie ihe m'gēri na nri-anyasi, ke kwa ihe-ọkiké n'úkwù-gi, nējerem ozi, rue m̀be m'risiri ñu kwa; ma emesia gi onwe-gi gēri ñu kwa?
- ⁹ Ọ nwere ekele n'ebe orù ahu nọ n'ihì na ọ mere ihe akaworo àkà?
- ¹⁰ Otú a unu onwe-unu kwa, m̀be ọ bula unu gēmesi ihe nile akaworo àkà nye unu, sinu, Ayi bu orù ndi nābaghi n'ihe; ayi emewo ihe ayi ji ugwo ime.
- ¹¹ O rue, m̀be ha nāga Jerusalem, na Ya onwe-ya nāgabiga n'etiti Sameria na Galili.
- ¹² M̀be Ọ nābà n'otù obodo ntà, ndikom iri, bú ndi-ekpenta, we zute Ya, ndi guzoro n'ebe di anya:
- ¹³ ha we welie olu-ha elu, si, Jisus, Nna-ayi, mere ayi ebere.
- ¹⁴ M̀be Ọ huru ha, O we si ha, Ganu, were onwe-unu gosi ndi-nchu-àjà. O we rue, m̀be ha nāga, na emere ka aru-ha di ọcha.
- ¹⁵ Ma otù onye n'etiti ha, m̀be ọ huru na emere ka aru di ya ike, ọ laghachi, were oké olu nenyè Chineke otuto;
- ¹⁶ o we da kpuchie iru-ya n'ala n'ukwu-Ya, nēkele Ya: onye ahu bu kwa onye Sameria.
- ¹⁷ Ma Jisus zara, si, Èmeghi ka aru ndikom iri ahu di ọcha? ma òle ebe iteghete fọduru no?
- ¹⁸ Àhughi ndi laghachiri inye Chineke otuto, ma-ọbughi onye ala ọzọ a?
- ¹⁹ O we si ya, Bilie, ga nke gi: okwukwe-gi azọputawo gi.
- ²⁰ Ma m̀be ndi-Farisi juru Ya m̀be ala-eze Chineke gābia, Ọ zara ha, si, Ala-eze Chineke adighi-abia m̀be madu nēche nche:
- ²¹ ha agaghi-asi kwa, Le, n'ebe a! ma-ọbu, N'ebe ahu! n'ihì na le, ala-eze Chineke di n'etiti unu.
- ²² O we si ndi nēso uzọ-Ya, Ubọchi gāba, m̀be agu ihu otù nime ubọchi Nwa nke madu gāgu unu, ma unu agaghi-ahu ya.
- ²³ Ha gāsi kwa unu, Le, n'ebe ahu! Le, n'ebe a! unu ejela, unu esokwala ha:
- ²⁴ n'ihì na dika àmùmà, m̀be ọ nēbu àmùmà site n'otù akuku n'okpuru elu-igwe, ọ nēnwu rue akuku ọzọ n'okpuru elu-igwe; otú a ka Nwa nke madu gādi n'ubọchi-Ya.
- ²⁵ Ma Ọ ghaghi ibu uzọ hu ọtutu ahuhu, aghaghi kwa iju Ya site n'ọbọ a.
- ²⁶ Ma dika emere n'ubọchi Noa, otú a ka ọ gādi kwa n'ubọchi Nwa nke madu.
- ²⁷ Ha nēri ihe, ha nāñu ihe-ọñuñu, ha nālu nwunye, anēnye ha n'ọlulu-di, rue ubọchi Noa batara n'ubọ-ya, oké iju-miri ahu we bia, la ha nile n'iyì.
- ²⁸ Otú ahu dika emere n'ubọchi Lot; ha nēri ihe, ha nāñu ihe-ọñuñu, ha nāzú, ha nēre, ha nāku ihe n'ubi, ha nēwu ulo;
- ²⁹ ma n'ubọchi Lot siri na Sọdòm puta ọku na brimstone si n'elu-igwe zò, we la ha nile n'iyì:
- ³⁰ n'otù aka ahu ka ọ gādi n'ubọchi agēkpughe Nwa nke madu.
- ³¹ N'ubọchi ahu, onye gānọ n'elu ulo, ma ihe-ya di nime ulo, ya ghara iridata ikwapu ha: otú ahu onye nọ kwa n'ubi, ya ghara ilaghachi.
- ³² Chetanu nwunye Lot.
- ³³ Onye ọ bula nke gāchọ uzọ izutara onwe-ya ndu-ya, o gētufu ya: ma onye ọ bula nke

gētufu ndu-ya gēme ya ka ọ di ndu.

³⁴ Asim unu, N'abali ahu madu abua gādi n'elu otù ihe-ndina; agēwere otù nime ha, rapu ibe-ya.

³⁵ Ndinyom abua ganēgwekọ nri n'otù ebe; agēwere otù nime ha, ma agārapu ibe-ya.

³⁶ Madu abua gāno kwa n'ubi; agēwere otù rapu kwa ibe-ya.

³⁷ Ha we za, si Ya, Òle ebe, Onye-nwe-ayi? Ọ si ha, Ebe ozu di, n'ebe ahu ka udele gēzuko kwa.

ISI 18

O we turu ha ilu izi ha na ha aghaghi ikpe ekpere m̀be nile, na ighara ikwe ka ike gwu ha;

² si, Otù onye-ikpé nọ n'otù obodo, onye nādighi-atu egwu Chineke, nke nādighi-asọpuru kwa madu:

³ otù nwanyi nke di-ya nwuru nọ kwa n'obodo ahu; nwanyi ahu we nābiakute ya, nāsi, Kpeputam n'aka onye-irom.

⁴ Ma na mbu ọ chọghị ime ya: ma emesia ọ siri n'onwe-ya, Ọ bu ezie na adighi m-atu egwu Chineke, adighm-asọpuru kwa madu;

⁵ ma n'ihì na nwanyi a di-ya nwuru nēsobum, m'gēkpeputa ya, ka ọ ghara ime ka ike gwusiam site n'ọbibia ọ nābia m̀be nile.

⁶ Onye-nwe-ayi we si, Nurunu ihe onye-ikpé nke nēme ajọ omume kwuru.

⁷ Ma Chineke, Ọ gaghi-ekpeputa ndi nke Ya arọputara, ndi nākpọku Ya ehihie na abali, O nwe-kwa-ra ogologo ntachi-obi n'ebe ha nọ?

⁸ Asim unu, na Ọ gēkpeputa ha ọsọsọ. Otú ọ di, m̀be Nwa nke madu gābia, Ọ gāhu okwukwe n'elu uwa?

⁹ O we tu kwa ilu a nye ufodu ndi tukwasiri obi n'onwe-ha na ha bu ndi ezi omume, ndi kpọkwara ndi nile fọduru ihe-efu:

¹⁰ Ndikom abua rigoro n'ulo uku Chineke ikpe ekpere; otù nime ha bu onye-Farisi, ibe-ya bu onye-ona-utu.

¹¹ Onye-Farisi guzoro nēkpe ekpere nye onwe-ya otú a, si, Chineke, ekelem Gi, na adighi m ka ndi fọduru n'etiti madu, ndi nāpunara madu ihe, ndi ajọ omume, ndi nākwa iko, ma-ọbu dika ọbuná onye-ona-utu a.

¹² Anamebu ọnu uḡọ abua n'izù ubochi asa; anamenye otù uzọ n'uzọ iri n'ihe nile, ka ha ra, bú nke m'natará.

¹³ Ma onye-ona-utu ahu guzoro n'ebe di anya, ọ chọghị kwa iweli ọbuná anya-ya le elu-igwe, kama ọ nēti aka n'obi-ya, si, Chineke, ka obi-Gi juru n'ebe mu, bú onye-nmehie, nọ.

¹⁴ Asim unu, Nwoke a ridara n'ulo-ya buru onye aguworo n'onye ezi omume kari ibe-ya: n'ihì na onye ọ bula nke nēweli onwe-ya elu, agēweda ya; ma onye nēweda onwe-ya, agēweli ya elu.

¹⁵ Ha we kutakwara Ya umu ọhu ha, ka O we metu ha aka: ma m̀be ndi nēso uzọ-Ya huru ya, ha bara ha nba.

¹⁶ Ma Jisus kpọrọ ha biakute Ya, si, Kwenu ka umu-ntakiri biakutem, unu eḡochi-kwa-la ha: n'ihì na ala-eze Chineke bu nke ndi di otú a.

¹⁷ N'ezie asim unu, Onye ọ bula nke nāgaghi-anara ala-eze Chineke dika nwatakiri, ọ gaghi-abà nime ya ma-ọli.

¹⁸ Otù onye-isi we jua Ya, si, Ezi Onye-ozizi, gini ka m'gēme ka m'we keta ndu ebighi-ebi?

- ¹⁹ Ma Jisus siri ya, Gini mere i nākpom ezi onye? ọ dighi onye ọ bula bu ezi onye, ma-
 ọbughi otù Onye, bú Chineke.
- ²⁰ I matawo ihe nile enyere n'iwu, Akwala iko, Eḅula madu, Ezula ori, Aḅala àmà ugha,
 Sọpuru nna-gi na nne-gi.
- ²¹ Ma ọ siri, Ihe ndia nile ka m'ribara ama site n'okorobia.
- ²² Ma mḅe Jisus nuru ya, Ọ si ya, Otù ihe fọdu-kwa-ra gi ime: re ihe nile, ka ha ra, bú nke
 i nwere, kenye ndi-ọḅeye, i gēnwe kwa àkù n'elu-igwe: bia kwa, som.
- ²³ Ma mḅe ọ nuru ihe ndia, o wutara ya nke-uku; n'ihì na ọ bu oké ọgaranya.
- ²⁴ Ma ebe Jisus huru ya, Ọ si, Le otú ọ diri ndi nwere àkù ike ibà n'ala-eze Chineke!
- ²⁵ N'ihì na ọ dikariri kamel nfé isite n'anya àgìgá ba nime, kari ọgaranya ibà n'ala-eze
 Chineke.
- ²⁶ Ma ndi nuru ya siri, Ònye kwa ka apuru izọputa?
- ²⁷ Ma Ọ siri, Ihe anāpughi ime n'ebe madu nọ apuru ime n'ebe Chineke nọ.
- ²⁸ Pita we si, Le, ayi onwe-ayi rapuru ihe nile nke aka ayi, we so Gi.
- ²⁹ O we si ha, N'ezie asim unu, Ọ dighi onye ọ bula nke rapuru ulo, ma-ọbu nwunye, ma-
 ọbu umu-nne, ma-ọbu ndi muru ya, ma-ọbu umu, n'ihì ala-eze Chineke,
- ³⁰ nke nāgaghi-anata kari ọtutu ihe n'oge a, nata kwa ndu ebighi-ebi n'oge nke nābia.
- ³¹ O we kuru ndi-ozì iri na abua ahu tiyere Onwe-ya, si ha, Le, ayi nārigoro Jerusalem, ihe
 nile edeworo n'akwukwọ nsọ site n'aka ndi-amuma gēmezu n'ebe Nwa nke madu nọ.
- ³² N'ihì na agārara Ya nye n'aka ndi mba ọzọ, me kwa Ya ihe-ọchì, me kwa Ya ihe-ihere,
 busa kwa Ya ọnu-miri:
- ³³ ha gāpia kwa Ya ihe, ḅue Ya: n'ubochi nke-atọ Ọ gēsi kwa n'ọnwu bilie.
- ³⁴ Ma ndi ahu aghotaghi ihe ọ bula n'ihè ndia; ezonari-kwa-ra ha okwu a, ha amaghi kwa
 ihe anēkwu.
- ³⁵ O rue, mḅe Ọ nābiaru Jeriko nso, otù onye-ìsì nānọdu n'akuku uzọ nāriọ aririọ:
- ³⁶ ma ebe ọ nuru ùzù ìgwè madu ka ha nāgabiga, ọ jua isi ihe a.
- ³⁷ Ha we kọrọ ya, na Jisus Onye Na-zaret nāgabiga.
- ³⁸ O we tie nkpu, si, Jisus, Nwa Devid, merem ebere.
- ³⁹ Ndi bu uzọ ga we bara ya nba, ka o kpuchie ọnu-ya: ma onye ahu tikariri nkpu nke-uku,
 si, Nwa Devid, merem ebere.
- ⁴⁰ Jisus we guzo, si ka eduru ya biakute Ya: ma mḅe ọ biara nso, Ọ jua ya, si,
- ⁴¹ Gini ka i nāchọ ka M'mere gi? Ọ si, Onye-nwe-ayi, ka eme ka m'hu uzọ.
- ⁴² Jisus we si ya, Ka eme ka i hu uzọ: okwukwe-gi azọputawo gi.
- ⁴³ Ngwa ngwa ewe me ka ọ hu uzọ, o we nēso Ya, nēnye Chineke otuto: ndi-Ju nile, mḅe
 ha huru ya, ha we to Chineke.

ISI 19

O we ba na Jeriko nāgabiga kwa n'etiti ya.

² Ma le, otù nwoke anākpọ aha-ya Zakiọs; onye ahu bu kwa onye-isi-ona-utu, onye ahu
 bu kwa ọgaranya.

³ O we chọ uzọ ihu Jisus imata onye Ọ bu; ma ọ pughi n'ihì ìgwè madu, n'ihì na o toghi
 ogologo.

⁴ O we ḅa ọsọ ga n'iru, we rigo n'osisi sycomore ka ọ hu Ya anya: n'ihì na Ọ gaje igabiga
 n'uzọ ahu.

- ⁵ M̀be Jisus biaruru ebe ahu, O we le anya n'elu, si ya, Zakiqs, me ngwa, ridata; n'ihì na aghaghi m inòdu n'ulo-gi ta.
- ⁶ O we me ngwa, ridata, were kwa ọ̀nù kpòbata Ya.
- ⁷ M̀be ha huru ya, ha nile we nātamu, si, Ọ̀ bàrà inọ ọ̀nọdu-abali n'ulo nwoke bu onye-nmehie.
- ⁸ Zakiqs we guzọ, si Onye-nwe-ayi, Le, Onye-nwe-ayi, nkera ihe m'nwere ka m'gēnye ndi-ọ̀beye; ọ̀ buru kwa na anaram onye ọ̀ bula ihe site n'ebubo ugha, m'gēnyeghachi anọ anọ.
- ⁹ Jisus we si ya, Ta ka nzọputa biaruru ulo a, ebe ya onwe-ya bu kwa nwa Abraham.
- ¹⁰ N'ihì na Nwa nke madu biara ichọ na izọputa ihe nke furu efu.
- ¹¹ Ma m̀be ha nānu ihe ndia, Ọ̀ tukwasi tu ilu, n'ihì na Ọ̀ nọ Jerusalem nso, na n'ihì na ha nēchè na ala-eze Chineke gaje iputa ìhè ngwa ngwa.
- ¹² Ya mere Ọ̀ siri, Otù nwoke amazuru aha-ya gara ala di anya, inara ala-eze nye onwe-ya, na ilaghachi.
- ¹³ O we kpọ madu iri nime ndi-orù-ya, nye ha ọ̀gu pound abua na iri, si ha, Zuanu ahia rue m̀be m'gābia.
- ¹⁴ Ma ndi-obodo-ya kpọrọ ya asì, ha we zìe ndi-ozi ga n'azu ya, si, Ayi achọghì ka nwoke a buru eze-ayi.
- ¹⁵ O we rue, m̀be ọ̀ laghachiri ọ̀zọ, m̀be ọ̀ natasiri ala-eze-ya, na ọ̀ siri ka akpọ ndi-orù ahu, ndi ọ̀ nyereri ego ahu, ka ha biakute ya, ka o we mara ihe ha zutarari n'ahia.
- ¹⁶ Onye mbu we bia n'iru ya, si, Onye-nwe-ayi, pound ise nke gi abawo urù ọ̀gu pound abua na iri.
- ¹⁷ Ọ̀ we si ya, I mere nke-ọ̀ma, ezi orù: n'ihì na ahuru na i kwesiri ka atukwasi gi obi n'ihe dikarisiri ntà, gi buru onye nāchi obodo iri.
- ¹⁸ Nke-abua we bia, si, Onye-nwe-ayi, pound ise nke gi abawo urù orú pound na ise.
- ¹⁹ O we si kwa nwoke a, Gi onwe-gi buru kwa onye-isi nke obodo ise.
- ²⁰ Orù nke di iche we bia, si, Onye-nwe-ayi, le pound ise nke gi, nke m'debere n'ákwa:
- ²¹ n'ihì na aturum gi egwu, n'ihì na i bu onye aka ike: i nēweli ihe i nātọ̀bọghì, i nēwe kwa ihe n'ebe ikọghì.
- ²² Ọ̀ si ya, M'gēsìte n'ọ̀nu nke gi kpe gi ikpé, ajọ orù. I mara na mu onwem bu onye aka ike, nēweli ihe m'nātọ̀bọghri, nēwe kwa ihe m'nāghaghri;
- ²³ n'ihì gini kwa ka i nējighi were egom nye ndi nā̀banwe ego, mu onwem gānara kwa ya na uma m̀be m'biara?
- ²⁴ O we si ndi guzoro nso, Napunu ya pound ise ahu, were ha nye onye nwere ọ̀gu pound abua na iri ahu.
- ²⁵ Ha we si ya, Onye-nwe-ayi, o nwere ọ̀gu pound abua na iri.
- ²⁶ Asim unu, na onye ọ̀ bula nke nwere ka agēnye; ma onye nēnweghi, ọ̀buná ihe o nwere ka agānapu ya.
- ²⁷ Otù ọ̀ di, ndi-irom ndia, ndi nāchọghì ka m'buru eze-ha, kuta ha n'ebe a, ọ̀ue ha n'irum.
- ²⁸ M̀be O kwusiri okwu ndia, O we nāga n'iru, nārigoro Jerusalem.
- ²⁹ O rue, m̀be Ọ̀ biaruru Betfagi na Betani nso, n'uzọ ugwu anākpọ ugwu Olive, na O zigara madu abua n'etiti ndi nēso uzọ-Ya,
- ³⁰ si, Jenu n'obodo ntà nke di na ncherita-iru unu; m̀be unu nā̀bà, unu gāhu nime ya nwa-inyinya-ibu elibeworo, nke madu ọ̀ bula akā̀nọkwasigh: ọ̀punu ya, sekputa ya.
- ³¹ Ọ̀ buru kwa na onye ọ̀ bula ajua unu, si, N'ihì gini ka unu nātọ̀pu ya? unu gāsì otú a, Ọ̀ di Onye-nwe-ayi nkpà.

- ³² Ndi ezigara we je, hu dika Ọ gwara ha.
- ³³ Ma m̀be ha nātopu nwa-inyinya-ibu ahu, ndi-nwe-ya we si ha, Gini mere unu nātopu nwa-inyinya-ibu ahu?
- ³⁴ Ha we si, Ọ di Onye-nwe-ayi nkpà.
- ³⁵ Ha we sekputa ya nye Jisus: ha we wukwasi uwe-ha na nwa-inyinya-ibu ahu, we tukwasi Jisus na ya.
- ³⁶ M̀be Ọ nāga, ha we tusa uwe-ha n'uzọ.
- ³⁷ Ma m̀be Ọ nābiaru Jerusalem nso uḅu a, n'uzọ nrida nke ugwu Olive, ọra ndi nile nēso uzọ-Ya malitere inuri ọnu na iwere oké olu to Chineke n'ihì ọlu nile di ike nke ha hururi;
- ³⁸ si, Onye agoziri agozi ka Eze Nke nābia n'aha Onye-nwe-ayi bu: udo di n'elu-igwe, otuto di kwa n'ebe kachasi ihe nile elu.
- ³⁹ Ufọdu n'etiti ndi-Farisi we si n'ìgwè madu ahu si Ya, Onye-ozizí, bara ndi nēso uzọ-Gi nba.
- ⁴⁰ O we za, si, Asim unu na, ọ buru na ndia ekpuchi ọnu-ha, nkume gēti nkpu.
- ⁴¹ M̀be Ọ biaruru Jerusalem nso, O we hu obodo ahu we kwara ya ákwá,
- ⁴² si, Ọ buru na i mara n'ubochi a, ọbuná gi onwe-gi, ihe gēweta udo! ma uḅu a ezonariri ha n'anya-gi.
- ⁴³ N'ihì na ubochi gābiakwasi gi, m̀be ndi-iro-gi gēgwu ékpè na ìgá imegide gi, nọgide kwa gi gburugburu, jigide kwa gi n'akuku nile,
- ⁴⁴ tuda kwa gi n'ala, na umu-gi bi nime gi; ha agaghi-arapu kwa nime gi otù nkume n'elu nkume-ibe-ya; n'ihì na i maghi oge nleta-gi.
- ⁴⁵ O wee ba n'ulọ uku Chineke, malite ichupu ndi nēre,
- ⁴⁶ nāsi ha, Edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Ulom gābu kwa ulo ekpere: ma unu onwe-unu mere ya ọbà ndi nāpunara madu ihe.
- ⁴⁷ O we nēzì ihe kwa-ubochi n'ulo uku Chineke. Ma ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ode-akwukwọ na ndi-isi nke ndi-Ju nāchọ uzọ ila Ya n'iyì:
- ⁴⁸ ha ahughi kwa ihe ha gēme; n'ihì na ndi-Ju nile nọ Ya nso gburugburu, nānu okwu-Ya.

ISI 20

- O** we rue, n'otù nime ubochi ahu, m̀be Ọ nēzì ndi-Ju ihe n'ulo uku Chineke, nēzì kwa ozi ọma, na ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ode-akwukwọ, ha na ndi-okenye, we guzo Ya nso;
- ² ha we kwue, si Ya, Gwa ayi: Ọ bu n'aha ike gini ka I nēme ihe ndia? ma-ọbu ònye ka ọ bu, bú onye nyere Gi ike a?
- ³ Ma Ọ zara, si ha, Mu onwem gāju kwa unu otù ajuju unu zakwam:
- ⁴ Baptism nke Jọn, ò sitere n'elu-igwe, ma-ọbu na o sitere n'aka madu?
- ⁵ Ha we kwurita n'etiti onwe-ha, si, Ọ buru na ayi asi, O sitere n'elu-igwe; Ọ gāsì, N'ihì gini ka unu nējighi kwe ya?
- ⁶ Ma ọ buru na ayi asi, O sitere n'aka madu; ndi-Ju nile gēji nkume tuḅu ayi: n'ihì na emewo ka ha kweye na Jọn bu onye-amuma.
- ⁷ Ha we za, si na ha amataghi ebe o sitere.
- ⁸ Jisus we si ha, Mu onwem agaghi-agwa kwa unu aha ike M'ji eme ihe ndia.
- ⁹ O we malite ituru ndi-Ju ilu a: Otù onye kuru ubi-vini, were kwa ya tiye n'aka ndi-ọlu-ubi, we je ala ọzọ nọdu oge di anya.
- ¹⁰ N'oge ighọ nkpuru o we zigara ndi-ọlu-ubi ahu otù orù, ka ha we nye ya nkpuru ufọdu

nke ubi-vine ahu: ma ndi-ọlu-ubi ahu piara ya ihe, zilaga ya n'aka efu.

11 O we zikwasi orù ọzọ: ha we pia kwa ya ihe, me ya ihe-ihere, zilaga ya n'aka efu.

12 O we zikwasi orù nke-atọ: ha we meru kwa onye ahu aru, we tupu ya.

13 Onye-nwe ubi-vine ahu we si, Gini ka m'gēme? m'gēziga ọkparam m'huru n'anya: eleghi anya ha gāsọpuru nwam nka.

14 Ma m̀be ndi-ọlu-ubi ahu huru ya, ha kwurita n'etiti onwe-ha, si, Nka bu onye-nketa: ka ayi ́ue ya, ka ihe-nketa-ya we buru nke ayi.

15 Ha we tupu ya n'azu ubi-vine ahu, ́ue ya. Gini kwa ka onye-nwe ubi-vine ahu gēme ha?

16 Ọ gābia, la ndi-ọlu-ubi ahu n'iyì, were kwa ubi-vine ahu nye ndi ọzọ. Ma m̀be ha nuru ya, ha si, Chineke ekwela.

17 Ma O lere ha anya, si, Gini kwa bu ihe a nke edeworo n'akwukwọ nsọ, Nkume nke ndi nēwu ulo juru, Nke ahu ka emere isi nkuku ulo?

18 Agētiwasi onye ọ bula nke dakwasiri nkume ahu; ma onye ọ bula ọ gādakwasi ya, ọ gēfesa ya ka uzuzu.

19 Ndi-ode-akwukwọ na ndi-isi-nchu-àjà we chọ uzọ itukwasi Ya aka n'otù oge hour ahu; ma ha turu egwu ndi-Ju: n'ihì na ha mara na Ọ turu ilu a imegide ha.

20 Ha we che Ya nche, we zipu ndi-nledo, ndi mere onwe-ha dika ndi ezi omume, ka ha we jide Ya n'okwu-ọnu-Ya, irara Ya nye n'aka ọchichi na ike nke onye-isi.

21 Ha we jua Ya, si, Onye-ozizí, ayi amatawo na I nēkwu nēzi kwa ihe ziri ezi, na I dighi-ele kwa madu anya n'iru, kama I nēzì uzọ Chineke n'ezi-okwu:

22 Ò ziri ezi n'iwu ka ayi tu ùtú nye Sisa, ma-ọbu na ò zighi ezi?

23 Ma Ọ matara aghughọ-ha, we si ha,

24 Gosinum otù shilling. Ònyinyo na ihe-ndekwasi nke onye ka o nwere? Ha si, Nke Sisa.

25 O we si ha, Ya mere, nyeghachinu Sisa ihe nke Sisa, nyeghachi-kwa-nu Chineke ihe nke Chineke.

26 Ha enweghi kwa ike ijide okwu-Ya n'iru ndi-Ju: ọziza-Ya we ju ha anya, ha we kpuchie ọnu-ha.

27 Ufọdu n'etiti ndi-Sadusi, ndi si na nbilite-n'ọnwu adighi, we biakute Ya; ha we jua Ya,

28 si, Onye-ozizí, Moses dere akwukwọ nye ayi, si, na ọ buru na nwa-nne-nwoke onye ọ bula anwua, m̀be o nwere nwunye, ma onye ahu enweghi nwa, ka nwa-nne-ya nwoke kuru nwunye-ya, me ka nkpuru toputara nwa-nne-ya.

29 Ya mere, umu-nne-ndikom asa di: nke-mbu luru nwunye, we nwua nēnweghi nwa;

30 nke-abua kwa;

31 nke-atọ we kuru ya; otú ahu ha asa arapughi umu, we nwua.

32 M̀be ha nile nwusiri nwanyi ahu nwukwara.

33 Ya mere, na nbilite-n'ọnwu nwunye onye n'etiti ha ka ọ gābu? n'ihì na ha asa nwere ya na nwunye.

34 Jisus we si ha, Umu nke oge a nālu nwunye, anēnye kwa ha n'ọlulu-di:

35 ma ndi aguru na ha kwesiri iru oge ahu, na iru nbilite-n'ọnwu ahu, bú isi na ndi nwuru anwu bilie, ha alughi nwunye, enyeghi kwa ha n'ọlulu-di:

36 n'ihì na ha apughi kwa inwu ọzọ: n'ihì na ha na ndi-mọ-ozì ra; ha bu kwa umu Chineke, ebe ha bu umu nbilite-n'ọnwu ahu.

37 Ma ọbuná Moses gosiri na anēme ka ndi nwuru anwu si n'ọnwu bilie, nēkwu nime ebe edere okwu bayere Osisì ntà, m̀be ọ nākpọ Onye-nwe-ayi Chineke nke Abraham, na Chineke nke Aisak, na Chineke nke Jakob.

- ³⁸ Ma Ọ bughi Chineke nke ndi nwuru anwu, kama Ọ bu nke ndi di ndu: n'ihì na ọ bu n'ebe Ọ nọ ka madu nile di ndu.
- ³⁹ Ufọdu n'etiti ndi-ode-akwukwọ we za, si, Onye-ozizí, I kwuru nke-oma.
- ⁴⁰ N'ihì na ha enweghi anya-ike ọzọ iju Ya ajuju ọ bula.
- ⁴¹ O we si ha, Hà si aña kwu na Kraist ahu bu nwa Devid?
- ⁴² N'ihì na Devid onwe-ya nēkwu n'akwukwọ Abù oma, si, Onye-nwe-ayi siri Onye-nwem, Nọdu ala n'aka-nrim,
- ⁴³ Rue m̀be M'gēdo ndi-iro-Gi ka ihe-ǹhakwasi-ukwu nke ukwu-Gi abua.
- ⁴⁴ Ya mere, Devid nākpọ Ya Onye-nwe-ya, Ò si kwa aña buru Nwa-ya?
- ⁴⁵ Ma m̀be ndi-Ju nile nānu okwu-Ya Ọ si ndi nēso uzọ-Ya,
- ⁴⁶ Nēzenu ndi-ode-akwukwọ, ndi nāchọ ijeghari n'uwe-nwuda, ndi nāhu kwa ekele n'oma-ahia nile unu n'anya, na isi oche nile n'ulo-nzukọ nile unu, na isi ọnọdu n'oriri nile unu;
- ⁴⁷ ndi nēripia ulo ndinyom di-ha nwuru, ndi nēkpe kwa ogologo ekpere ka madu we hu ha anya: ndia gēnwe ezi ọmuma-ikpé gabigara ókè kari ndi ọzọ.

ISI 21

- O** we le anya n'elu, hu ndi-ogaranya ka ha nātubà onyinye-ha n'ebe anēdebe ùtú anātu.
- ² O we hu otù nwayi, bú ọbeye, nke di-ya nwuru, ka ọ nātubà n'ebe ahu ego ntà abua.
- ³ O we si, N'ezie asim unu, Nwanyi a, bú ọbeye, nke di-ya nwuru, ọ tubàrà kari ha nile:
- ⁴ n'ihì na ndia nile sitere n'inwebiga-àkù-ókè-ha tubà n'onyinye: ma nwanyi ahu sitere n'ukọ-ya tubà ihe nile o nwere nke o ji biri.
- ⁵ M̀be ufọdu nēkwu okwu bayere ulo uku Chineke, na ewereri nkume oma na ihe enyere Chineke dozie ya, O we si,
- ⁶ Ihe ndia nke unu nēkiri, ubochi gābia, nke anāgaghi-arapu otù nkume n'ebe a n'elu nkume-ibe-ya, nke anāgaghi-akwatu n'ala.
- ⁷ Ha we jua Ya, si, Onye-ozizí, òle m̀be ihe ndia gābu kwa? gini gābu kwa ihe-iriba-ama m̀be ọ bula ihe ndia gaje ime?
- ⁸ O we si, Lezienụ anya ka aghara iduhie unu; n'ihì na ọtutu madu gābia n'aham, si, Mu onwem bu Ya; na, Oge ahu di nso: unu esola ha n'azu.
- ⁹ Ma m̀be ọ bula unu gānu okwu agha di iche iche na aghara di iche iche, unu atula ujo: n'ihì na ihe ndia aghaghi ibu uzọ puta; ma ọgwugwu ihe nile adighi-eru ngwa ngwa.
- ¹⁰ M̀be ahu Ọ siri ha, Mba gēbili imegide mba ọzọ, ala-eze gēbili kwa imegide ala-eze ọzọ:
- ¹¹ oké ala-oma-jijiji gādi kwa, oké unwu na ajo ọria nēfe efe gādi kwa n'ebe di iche iche; ihe di egwu na ihe-iriba-ama uku gādi kwa site n'elu-igwe.
- ¹² Ma m̀be ihe ndia nile akēmeghi, ha gātukwasi unu aka-ha, soḅu kwa unu, nārara unu nye n'aka ulo-nzukọ na ulo-nkpọrọ, n'ebe anēduputa unu ga n'iru ndi-eze na ndi-isi n'ihì aham.
- ¹³ Ọ gāghoro unu àmà.
- ¹⁴ Ya mere, zubenu n'obi-unu, na unu agaghi-ebu uzọ tughari uche otú unu gāgopu onwe-unu:
- ¹⁵ n'ihì na Mu onwem gēnye unu ọnu na amam-ihe, nke ndi nile nēmegide unu nāgaghi-apu iguzogide ma-ọbu ikwugide okwu.
- ¹⁶ Ma ọbuná ndi muru unu, na umu-nne-unu, na ndi-ikwu-unu, na ndi-eyì-unu, gārara unu

nye; ha gême kwa ka ufodu nime unu nwua onwu.

17 Madu nile gakpo kwa unu asi n'ihia aham.

18 Ma otu agiri-isi agaghi-esi n'isi-unu la n'iyi ma-oli.

19 Na ntachi-obi-unu unu ganata nkuru-obi-unu.

20 Ma mbe o bula unu gahu Jerusalem ka achi usu-ndi-agma nógide ya gburugburu, mbe ahu maranu na itoboro-n'efu-ya di nso.

21 Mbe ahu ndi no na Judia, ka ha balaga n'ugwu; ndi no kwa n'etiti ya, ka ha si nime ya wezuga onwe-ha; ndi no kwa n'ala ozo, ka ha ghara iba nime ya.

22 N'ihia na ndia bu ubochi nkpeputa, ka ihe nile edeworo n'akwukwo nsó we mezu.

23 Ahuhu gadi ndi di ime na ndi nenyé nwa ara na mbe ahu; n'ihia na oké nkpa gadi n'ala nka, iwe gadi-kwa-ra ndi-Ju.

24 Ha gada kwa site n'onu mma-agma, agadota kwa ha n'agma ga na mba nile: ndi mba ozo gazoda Jerusalem n'ala, rue mbe oge nke mba ozo gêmezu.

25 Ihe-iriba-ama di iché iché gadi kwa n'anyanwu na onwa na kpakpando; n'elu uwa ka nkpa bu nke mba di iché iché gadi kwa, ndi no n'obi abua n'ihia nbiho nke oké osimiri na ebili-miri;

26 madu natubo site n'egwu, site kwa na ile-anya ihe nabiakwasi n'elu-uwa dum madu bi: n'ihia na agême ka ike nile nke elu-igwe me nkpatu.

27 Mbe ahu ha gahu kwa Nwa nke madu ka O nabia n'igwe-oji, Ya na ike na oké ebube.

28 Ma mbe ihe ndia malitere ime, lenu anya n'elu, welikwanu isi-unu; n'ihia na nbaputa-unu neru nso.

29 O we turu ha ilu: Lenu osisi fig, na osisi nile:

30 mbe o bula ha puru epu ubu a, unu huru ya mara kwa n'onwe-unu na mbe okpom-oku di nso ubu a.

31 Otú a unu onwe-unu kwa, mbe o bula unu gahu ihe ndia ka ha napa, maranu na ala-eze Chineke di nso.

32 N'ezie asim unu, Obó a agaghi-agabiga ma-oli, rue mbe ihe nile gême.

33 Elu-igwe na uwa gagabiga: ma okwu nile nkem agaghi-agabiga ma-oli.

34 Ma nezenu onwe-unu, ka aghara iwere imebiga-ajo-ihe-oké, na inubiga-manyá-oké, na nchebu nke ndu a, bohu obi-unu ma eleghi anya, ubochi ahu we biakwasi unu na mberede dika onya;

35 n'ihia na otu a ka o gabiakwasi ndi nile bi n'elu uwa nile.

36 Ma murunu anya n'oge o bula, narijo aririo, ka unu we nwe ike ipanari ihe nile ndia nke gaje ime, na iguzo n'iru Nwa nke madu.

37 Kwa-ubochi O nezí ihe n'ulo uku Chineke; kwa-abali O napu, nano onodu-abali n'ugwu anakpo ugwu Olive.

38 Ndi-Ju nile nabiakute kwa Ya n'isi-ututu n'ulo uku Chineke, inu okwu-Ya.

ISI 22

Ma ememe achicha ekoghi-eko, nke anakpo Ngabiga, neru nso.

2 Ndi-isi-nchu-aja na ndi-ode-akwukwo we nacho uzó ha gési bu Ya; n'ihia na ha natu egwu ndi-Ju.

3 Setan we ba nime Judas onye anakpo Iskariot, onye di n'onu-ogugu ndi-ozí iri na abua ahu.

- ⁴ O we je, ya na ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ọchi-agma we kparia, otú ọ gēsi rara Ya nye n'aka-ha.
- ⁵ Ha we n̄uria ọ̀nu, we kwekọ inye ya ego.
- ⁶ O we kwere, we nāchọ oghere irara Ya nye n'aka-ha m̄be ìgwè madu nānọghi.
- ⁷ Ma ubọchi achicha ekoghi-eko biara, nke anāghaghi ichu àjà ngabiga.
- ⁸ O we zipu Pita na Jọn, si, Ganu, doziere ayi oriri ngabiga, ka ayi we rie.
- ⁹ Ha we si Ya, Òle ebe I nācho ka ayi dozie?
- ¹⁰ Ọ si ha, Le, m̄be unu batasiri nime obodo a, otù nwoke nke b̄u ite miri gēzute unu; sonu ya ba n'ulo nke ọ nābà nime ya.
- ¹¹ Unu gāsi kwa nna-nwe ulo ahu, Onye-ozizí si gi, Òle ebe ulo-ọbà di, ebe Mu na ndi nēso uzom gēri oriri ngabiga?
- ¹² Onye ahu gēgosi kwa unu ime-ulo uku di n'elu ulo akwadebeworo: dozienu n'ebe ahu.
- ¹³ Ha we je, hu dika Ọ gwara ha-ri: ha we dozie ememe ngabiga.
- ¹⁴ M̄be oge hour ahu rururu, O we nọdu na nri, Ya na ndi-ozì-Ya.
- ¹⁵ O we si ha, Agu gusirim ike iso unu ri oriri ngabiga nka m̄be Mu akāhughi ahuhu:
- ¹⁶ n'ihì na asim unu, M'gaghi-eri ya ma-ọli, rue m̄be ọ gēmezu n'ala-eze Chineke.
- ¹⁷ O we nara iko, keke kwa, we si, Naranu nka, kè kwa ya n'etiti onwe-unu:
- ¹⁸ n'ihì na asim unu, M'gaghi-añu ihe si n'osisi vine puta ma-ọli site ugbo a, rue m̄be ala-eze Chineke gābia.
- ¹⁹ O we nara ọbe achicha, keke kwa, we nyawa ya, nye ha, si, Nka bu arum nke anēnye n'ihì unu: nēmenu nka ka anu we nēchetam.
- ²⁰ M̄be ha risiri nri-anyasi Ọ nara kwa iko otú ahu, si, Iko a bu ọbụba-ndu ọhu nime ọbaram, bú nke anāwusi n'ihì unu.
- ²¹ Ma le, aka onye nāraram nye diyerem n'elu table.
- ²² N'ihì na Nwa nke madu nāga n'ezie, dika akaworo ya: ma ahuhu gādiri nwoke ahu onye anēsite n'aka-ya rara Ya nye.
- ²³ Ha we malite ijurita onwe-ha, onye ọ bu n'etiti ha gēme ihe a.
- ²⁴ Esem-okwu we da kwa n'etiti ha, onye nime ha ka anāgu na ọ ka ibe-ya uku.
- ²⁵ O we si ha, Ndi-eze nke mba ọzọ nēme ha dika ndi nwe ha; ndi nāchi kwa ha ka anākpọ ndi nālu ọlu ọma.
- ²⁶ Ma unu onwe-unu agaghi-adi otú a: kama onye ka ibe-ya uku n'etiti unu, ya di ka onye bu nwata; onye bu kwa onye-isi, ya di ka onye nēje ozi.
- ²⁷ N'ihì na ònye ka ibe-ya uku, onye nānọdu na nri, ma-ọbu onye nēje ozi? ọ bughi onye nānọdu na nri? ma Mu onwem di n'etiti unu ka onye nēje ozi.
- ²⁸ Ma unu onwe-unu bu ndi soworom n'ọnwunwam nile;
- ²⁹ Mu onwem nāba kwa ndu inye unu ala-eze, dika Nnam ọara ndu inyem,
- ³⁰ ka unu we rie ñu kwa na table nkem n'ala-ezem; unu gānọkwasi kwa n'ọche-eze nēkpe ebo iri na abua nke Israel ikpé.
- ³¹ Saimon, Saimon, le, Setan rịotara unu, ka ọ yocha unu dika ọka:
- ³² ma Mu onwem rịorọ aririọ bayere gi, ka okwukwe-gi ghara igwu agwu: gi-onwe-gi, m̄be i gēchighariwori, gi me kwa ka umu-nna-gi guzosie ike.
- ³³ O we si Ya, Onye-nwe-ayi, abum onye edoziworo iso Gi ga rue ulo-nkpọrọ ru kwa ọnwu.
- ³⁴ O we si, Asim i, Pita, oke-ọkuku agaghi-akwá ta, rue m̄be i gāgọ ubò atọ, si na i mataghim.

- 35 O we si ha, M̀be M'zipuru unu nējighi àkpà-ego, na àkpà-ije, na akpukpọ-ukwu, ọ di ihe kọrọ unu? Ha si, Ọ dighi ihe kọrọ ayi.
- 36 O we si ha, Ma uḅu a, onye nwere àkpà-ego, ya were ya, onye nwere àkpà-ije, ya were kwa ya: ma onye nēnweghi, ya re uwe-ya, zuta mma-agma.
- 37 N'ih na asim unu, na ihe a edeworo n'akwukwọ nsọ aghaghi imezu n'arum, Ọ bu kwa na ndi nēmebi iwu ka aguru Ya: n'ih na ihe dirim nwere ọgwugwu.
- 38 Ha we si, Onye-nwe-ayi, le, mma-agma abua di n'ebe a. O we si ha, O zuwo.
- 39 O we puta, ga ugwu Olive, dika Ọ nēme m̀be dum; ndi nēso uzọ-Ya soro kwa Ya.
- 40 Ma m̀be O ruru n'ebe ahu, Ọ siri ha, Nēkpenu ekpere ka unu ghara ibà n'ọnwunwa.
- 41 Ewe weputa Ya onwe-ya n'etiti ha dika ebe agāturu nkume; O we ḅue ikperè n'ala we nēkpe ekpere,
- 42 si, Nna, ọ buru na ọ di Gi nma, naram iko a: otù ọ di, ka eme ihe Gi onwe-gi nāchọ, ọ bughi ihe Mu onwem nāchọ.
- 43 Ewe me ka Ọ hu mọ-ozi nke si n'elu-igwe bia, nēnye Ya ike.
- 44 Ma ebe o nēḅu Ya nḅu n'obi ri nne Ọ kpe ekpere si-ike karia: ọsusọ-Ya we ghọ ihe dika oké ọkpurukpu ọbara nāda n'ala.
- 45 M̀be O biliri n'ekpere-Ya, O we biakute ndi nēso uzọ-Ya, Ọ hu ha ka ha nāraru ura site n'ihe-nwuta,
- 46 O we si ha, Gini mere unu nāraru ura? bilienu nēkpe kwa ekpere, ka unu we ghara ibà n'ọnwunwa.
- 47 M̀be Ọ kpu okwu n'ọnu, le, ịgwè madu biara; onye ahu anākpọ Judas, bú otù onye n'etiti ndi-ozi iri na abua ahu, buru kwa ha uzọ nābia; o we bia rue Jisus nso isutu Ya ọnu.
- 48 Ma Jisus siri ya, Judas, ị ji isutu-ọnu nārara Nwa nke madu nye?
- 49 Ma m̀be ndi nọ Ya gburugburu huru ihe gādi, ha si, Onye-nwe-ayi, àyi gēwere mma-agma ḅue?
- 50 Otù onye nime ha we ḅue orù onye-isi-nchu-àjà mma, bipu nti aka-nri ya.
- 51 Ma Jisus zara, si, Kwenu ya rue nka. O we metu nti-ya aka, me ka aru di ya ike.
- 52 Jisus we si ndi-isi-nchu-àjà, na ndi-ọchi-agma nke ulo uku Chineke, na ndi-okenye, ndi biara imegide Ya, Ònu putara chiri mma-agma na osisi, dika imegide onye nāpunara madu ihe?
- 53 M̀be Mu na unu nọ kwa-ubọchi n'ulo uku Chineke, unu esetighi aka-unu imegidem: ma nka bu oge hour unu, na ike nke ọchichiri.
- 54 Ha we jide Ya, duru Ya je, dubà kwa Ya n'ulo onye-isi-nchu-àjà. Ma Pita nēso n'ebe di anya.
- 55 Ma m̀be ha funwuru ọku n'etiti obí, we nọdu ala n'otù, Pita we nọdu n'etiti ha.
- 56 Ma otù nwa-aḅọghọ huru ya ka ọ nọduru n'ihè ọku ahu, o we legide ya anya, si, Nwoke a na Ya nọ-kwa-ra.
- 57 Ma ọ gọrọ, si, Nwanyị amataghim Ya.
- 58 M̀be nwa oge gasiri onye ọzọ we hu ya, si, Gi onwe-gi bu kwa otù onye nime ha. Ma Pita siri, Nwoke, abughim.
- 59 Ma m̀be ihe dika otù oge hour gasiri onye ọzọ kwusibere ike, si, N'ezie nwoke a na Ya nọkwara: n'ih na ọ bu kwa onye Galili.
- 60 Ma Pita siri, Nwoke, amataghim ihe i nēkwu. Ngwa ngwa, m̀be ọ kpu okwu n'ọnu, oke-ọkuku we kwa ákwá.
- 61 Onye-nwe-ayi we chigharia, le Pita anya. Pita we cheta okwu Onye-nwe-ayi, otù Ọ siri ya, M̀be oke-ọkuku akākwaghi ta, i gāgōnarim uḅò atọ.

- ⁶² O we pua, kwa ákwá nke-uku.
- ⁶³ Ndikom ndi jidere Jisus we me Ya ihe-ọchì, pia kwa Ya ihe.
- ⁶⁴ Ha we kechi iru-Ya, jua Ya, si, Bue amuma: ònye bu onye ahu nke tiri Gi aka?
- ⁶⁵ Ọtutu ihe ọzọ ka ha kwuru megide Ya, nēkwulu Ya.
- ⁶⁶ M̀be chi bọrọ, ǹbakọ ndi-okenye nke ndi-Ju zukọrọ, ma ndi-isi-nchu-àjà ma ndi-ode-akwukwọ; ha we duru Ya ga ba na nnọkọ-ikpé-ha, si,
- ⁶⁷ Ọ buru na Gi onwe-gi bu Kraist, gwa ayi. Ma Ọ siri ha, Ọ buru na Mu agwa unu, unu agaghi-ekwe ma-ọli:
- ⁶⁸ ma ọ buru na Mu aju unu ajuju, unu agaghi-aza ma-ọli.
- ⁶⁹ Ma site n'ụbụ a ka Nwa nke madu gānọdu n'aka-nri nke ike Chineke.
- ⁷⁰ Ha nile si, Gị onwe-gi bu kwa Ọkpara Chineke? Ọ si ha, Unu onwe-unu si na Mu onwem bu Ya.
- ⁷¹ Ha we si, Ọ bu nkpa àmà gini nākpá ayi ọzọ? n'ihì na ayi onwe-ayi nuru site n'ọnu-Ya.

ISI 23

Ọra ndi ahu nile we bilie, duru Ya je n'iru Pailat.

- ² Ha we malite ibo Ya ebubo, si, Ayi huru Onye a, ka O nēduhie mba-ayi, nēbọchi ha itu ùtú nye Sisa, nāsi kwa na Ya onwe-ya bu Kraist, buru kwa Eze.
- ³ Pailat we jua Ya, si, Gị onwe-gi bu eze ndi-Ju? O we za ya, si, Gi onwe-gi kwuru.
- ⁴ Pailat we si ndi-isi-nchu-àjà na ìgwè madu nile, Ahughim ihe kwesiri ahuhu-nmehie n'aru Nwoke a.
- ⁵ Ma ha kwusiri ike kari, si, Ọ nākwali ndi-Ju, nēzí ihe n'ebe nile di na Judia dum, nāmalite kwa site na Galili rue ebe a.
- ⁶ Ma m̀be Pailat nuru ya, ọ jua ma Nwoke a bu onye Galili.
- ⁷ M̀be ọ mazuru na O si n'ebe Herod nāchi bia, o we ziga Ya jekuru Herod, onye ya onwe-ya nọ kwa na Jerusalem na m̀be ahu.
- ⁸ Ma m̀be Herod huru Jisus, Ọ ñuria ọñu nke-uku: n'ihì na ọ nāchọ ihu Ya anya n'oge di anya gara aga, n'ihì na ọ nuru ihe bayere Ya; o we nēle anya ihu ihe-iriba-ama di aña Ọ gēme.
- ⁹ O we jua Ya ajuju n'ọtutu okwu; ma Ya onwe-ya azaghi ya ihe ọ bula.
- ¹⁰ Ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ode-akwukwọ we guzo, nēbo Ya ebubo si-ike.
- ¹¹ Herod, ya na ndi-agha-ya, we me Ya ka Ọ buru ihe-efu, o me-kwa-ra Ya ihe-ọchì, we bọkwasi Ya uwe mara nma nke-uku we zighachi Ya jekuru Pailat.
- ¹² Herod na Pailat we me eyi n'etiti onwe-ha n'ubọchi ahu: n'ihì na n'oge gara aga ha bu ndi-iro.
- ¹³ Pailat we kpọkọ ndi-isi-nchu-àjà na ndi-isi na ndi-Ju,
- ¹⁴ si ha, Unu kutaram Nwoke a, dika onye nēduhie ndi-Ju: ma le, mu onwem kpere Ya ikpé n'iru unu, ma ahughim ihe ọ bula n'aru Nwoke a kwesiri ahuhu-nmehie n'ihe nile unu ji bo Ya ebubo:
- ¹⁵ é-è, ọbuná Herod ahugh: n'ihì na o zighachiri Ya nye ayi; le kwa, ọ dighi ihe ọ bula kwesiri ọnwu nke O meworo.
- ¹⁶ Ya mere, m'gāđọ Ya aka na nti, we rapu Ya.
- ¹⁷ Ma ọ di ya nkpa irapuru ha otù onye-nkpọrọ n'ememe.
- ¹⁸ Ma ha nile tiri nkpu n'otù, si, Wepu Nwoke a, ma rapuru ayi Barabas:

- 19 onye atubàrà n'ulo-nkpọrọ n'ihì otù nbili imegide ndi-isi ebilirì nime obodo ahu, ya na ìbù-madu.
- 20 Pailat we gwa ha okwu ọzọ, ebe ọ nāchọ irapu Jisus;
- 21 ma ha tiri nkpu, si, Kpogide Ya n'obe, kpogide Ya n'obe.
- 22 O we si ha nke ụbò atọ, É-è, n'ihì na Onye a mere ihe ọjọ gini? Ahughm ihe kwesiri inwu anwu n'aru Ya: ya mere m'gāđọ Ya aka na nti, we rapu Ya.
- 23 Ma ha were oké olu rugide, nāriọ ka akpogide Ya n'obe. Olu-ha we kari ya ike.
- 24 Pailat we kpebi ka eme ihe ha riọrọ.
- 25 O we rapuru ha onye ahu atubārari n'ulo-nkpọrọ n'ihì nbili imegide ndi-isi na ìbù-madu, onye ha riọrọ n'aka-ya; ma ọ rara Jisus nye ka eme Ya ihe ha chọrọ.
- 26 Mbe ha nēdupu Ya, ha we jide otù onye, bú Saimon, onye Sairini, nke si n'azu obodo ahu bia, ha we bokwasi ya obe-Ya, ka o buru ya so Jisus.
- 27 Oké ìgwè ndi-Ju nēso kwa Ya, ya na ìgwè ndinyom ndi nēti aka n'obi nākwa-kwa-ra Ya ákwá.
- 28 Ma Jisus chighariri n'ebe ha nọ, si, Umu-nwanyị Jerusalem, unu akwalaram ákwá, kama nākwaranu onwe-unu na umu-unu.
- 29 N'ihì na le, ubochi nābia, mbe ha gāsi, Ngọzi nādiri ndinyom àgà, na afọ nke nāmughi nwa, na ara nke nāzùghi nwa.
- 30 Mbe ahu ka ha gāmalite isi ugwu, Dakwasinu ayi; na isi ugwu ntà, Kpuchienụ ayi.
- 31 N'ihì na asi na ha nēme ihe ndia mbe osisi di ndu, gini ka agēme mbe ọ kpọrọ nku?
- 32 Ma ndikom abua ọzọ, ndi nālu ọlu ọjọ, ka edukwara, Ya na ha, ka ebe ha.
- 33 Ma mbe ha biara n'ebe anākpọ Okpokoro-isi, n'ebe ahu ka ha kpogidere Ya na ndi ahu nālu ọlu ọjọ n'obe, otù onye n'aka-nri-Ya na onye ọzọ n'aka-ekpe-Ya.
- 34 Ma Jisus siri, Nna, ịaghara ha; n'ihì na ha amataghi ihì ha nēme. Mbe ha nēkè kwa uwe-Ya n'etiti onwe-ha ha fere nzà.
- 35 Ndi-Ju nēguzo kwa, nēkiri. Ndi-isi we me kwa Ya ihe-ọchì, si, Ọ zọputara ndi ọzọ; Ya zọputa Onwe-ya, ọ buru na Onye a bu Kraist nke Chineke, Onye Ọ rọputara.
- 36 Ndi-agma we me kwa Ya ihe-ọchì, nābiakute Ya, nēche kwa n'iru Ya manya-vine ịara uka,
- 37 si, Ọ buru na Gị onwe-gi bu Eze ndi-Ju, zọputa Onwe-gi.
- 38 Ma ihe-ndekwasi di kwa n'elu isi-Ya, ONYE A BU EZE NDI-JU.
- 39 Otù nime ndi ahu nālu ọlu ọjọ ndi akwubara nēkwulu kwa Ya, si, Gị onwe-gi abughi Kraist ahu? zọputa Onwe-gi na ayi.
- 40 Ma ibe-ya zara, we bara ya mba, si, Gị onwe-gi adighi-atu egwu ọbuná Chineke, ebe i nọ n'omuma-ikpé ahu?
- 41 N'ezi-okwu amakwara ayi ikpé ziri ezi; n'ihì na ayi nānata ihe kwesiri ihe ayi mere: ma ọ dighi ihe ọ bula Onye a mehiere.
- 42 O we si, Jisus, chetam mbe ọ bula I gābia n'ala-eze-Gi.
- 43 Ọ we si ya, N'ezie asim i, Ta ka Mu na gị gānọ na Paradais.
- 44 Ma ụbụ a ọ di ka oge hour nke-isi, ọchichiri we ịa n'ala ahu dum rue oge hour nke-iteghete,
- 45 n'ihì na anyanwu nāba itiri: ákwà-nbọchi nke ulo nsọ Chineke we ịawa n'etiti.
- 46 Mbe Jisus tisiri nkpu n'oké olu, Ọ si, Nna, n'aka-Gi ka M'nēnye mọm idebe: mbe O kwusiri nka, O we kubie ume.
- 47 Ma mbe ọchi-agma nāchi ọgu ndi-agma ise huru ihe mere, o tobe Chineke, si, N'ezi-

okwu Nwoke a bu onye ezi omume.

⁴⁸ Ìgwè madu nile ndi zukorọ n'ihe-nkiri a, m̀be ha kirisiri ihe nile mere, ha we laghachi nēti aka n'obi-ha.

⁴⁹ Ndi nile ndi mara Ya nke-oma, na ndinyom ndi soro Ya site na Galili, guzokwara n'ebe di anya, nēle ihe ndia.

⁵⁰ Ma le, otù nwoke, aha-ya bu Josef, onye bu onye-nnọkọ-ikpé, ọ bu ezi nwoke buru kwa onye ezi omume,

⁵¹ (onye ahu ekweyeghi ìzù-ha na omume-ha), onye sitere n'Arimatia, otù obodo ndi-Ju, onye nēche ala-eze Chineke:

⁵² onye ahu jekuru Pailat, riọ aru Jisus.

⁵³ O we budata ya, ke ya n'ezi ákwà ọcha, we toọọ Ya n'ílì nke egwuwara ya-ri na nkume, nke akātoọọghị onye ọ bula nime ya.

⁵⁴ Ma ọ bu ubọchi Nkwadebe, ubọchi-izu-ike nēru kwa nso.

⁵⁵ Ndinyom, ndi si na Galili soro Ya bia, we so n'azu, le ílì ahu, na otú atọọọ aru-Ya.

⁵⁶ Ha we laghachi, dozie uda utọ di ichi iche na manu-otite. N'ubọchi-izu-ike ha we nọdu nwayọ dika ihe enyere n'iwu si kwu.

ISI 24

Ma n'ubọchi mbu nke ízù ubọchi asa, n'oké isi-ututu, ha biaruru ílì ahu, nēbute uda utọ di iche iche nke ha doziri.

² Ha we hu nkume ahu na akpọrepuwo ya n'ílì.

³ Ha we ba nime, ma ha ahughi aru nke Onye-nwe-ayi Jisus.

⁴ O we rue, m̀be ha nọ n'obi abua n'ihì nka, le, ndikom abua guzoro ha nso n'uwe nēbu àmùmà:

⁵ ma m̀be ha nātu egwu, nērube kwa iru-ha n'ala, ha si ha, Gini mere unu nāchọ Onye di ndu n'etiti ndi nwuru anwu?

⁶ Ọ nọghị n'ebe a, kama emere ka O si n'ọnwu bilie: chetanu otú Ọ gwara unu okwu m̀be Ọ nọ kwa na Galili,

⁷ si, na aghaghi irara Nwa nke madu nye n'aka ndikom nēmehie emehie, na aghaghi kwa ikpogide Ya n'obe, na Ọ ghaghi kwa isi n'ọnwu bilie n'ubọchi nke-atọ.

⁸ Ha we cheta okwu-Ya,

⁹ we si n'ílì ahu laghachi, kọrọ ndi-ozi iri na otù, na ndi nile fọduru, ihe ndia nile.

¹⁰ Ma ha bu Meri Magdalini, na Joana, na Meri nne Jemes: ndinyom fọduru ndi soro ha we gwa ndi-ozi-Ya ihe ndia.

¹¹ Okwu ndia we di ka okwu efu n'anya-ha; ha ekweghi kwa ha.

¹² Ma Pita biliri, ọ ọsọ jerue ílì; o we ruru ala, nyo nime ya, we hu ezi ákwà-ozu ahu ka ha toọọ nánì ha; o we la n'ulo-ya, ihe nke meworo nēju kwa ya anya.

¹³ Ma le, ubọchi ahu ndikom abua nime ha nāga otù obodo ntà, aha-ya bu Emeus, nke di ọgu mail atọ site na Jerusalem.

¹⁴ Ndi ahu nākparita kwa n'etiti onwe-ha uka bayere ihe ndia nile mereri.

¹⁵ O we rue, m̀be ha nākparita uka nājurita kwa onwe-ha ajuju, Jisus onwe-ya we biarue nso, so kwa ha ga.

¹⁶ Ma eọchiri ha anya ka ha ghara ima Ya.

¹⁷ O we si ha, Gini bu okwu ndia unu nāgwarita onwe-unu, ka unu nāga ije? Ha we guzo

nāḅaru iru.

18 Otù onye nime ha, aha-ya bu Kleopas, we za, si Ya, Ò bu nání Gi onwe-gi nọ dika ọbà na Jerusalem nāmaghi ihe mere nime ya n'ubọchi ndia?

19 Ọ si ha, Ihe gini? Ha si Ya, Ihe bayere Jisus Onye Nazaret, Onye bu onye-amuma di ike n'ọlu na okwu n'iru Chineke na ndi-Ju nile:

20 ya na otú ndi-isi-nchu-àjà na ndi-isi-ayi rara Ya nye ka ama Ya ikpé ọnwu, we kpogide Ya n'obe.

21 Ma ayi onwe-ayi lere anya na Ya onwe-ya bu onye gaje ịḅaputa Israel. E, tukwasi kwa ihe ndia nile, ta bu ubọchi nke-atọ site na mḅe ihe ndia mere.

22 Ma ndinyom ufodu n'etiti ayi mekwara ka ibobo nwua ayi n'aru, n'ihì na ha jere ìlì-Ya n'isi-ututu;

23 mḅe ha nāhughi aru-Ya, ha we bia, si, na ha hukwarari ọhù, bú ndi-mọ-ozi, ndi siri na Ọ di ndu.

24 Ufodu n'etiti ndi soro ayi we je ìlì ahu, hu kwa ya ọbuná otú ndinyom ahu kwuru: ma Ya onwe-ya ka ha nāhughi.

25 Ya onwe-ya we si ha, Unu ndi nēnweghi uche, ndi di kwa urè n'obi ikwere n'ihe nile ndi-amuma kwuru!

26 Ò bughi na Kraist aghaghi ihu ahuhu ndia, na ibà n'ebube-Ya?

27 O we malite isi n'akwukwọ Moses, si kwa n'akwukwọ ndi-amuma nile, me ka ha mata isi okwu bayere Onwe-ya n'ihe nile edeworo n'akwukwọ nsọ.

28 Ha we biarue obodo ntà ahu nso, ebe ha nāga: ma Ya onwe-ya mere dika Ọ nāga n'iru.

29 Ha we rugide Ya, si, Nọyere ayi: n'ihì na o rubewo anyasi, ubọchi agamiwo kwa uḅu a. O we ba n'ulo inọyere ha.

30 O we rue, mḅe Ya na ha nọdusiri na nri, na O were ọḅe achicha, gọzie ya, nyawa ya, we nēnye ha.

31 Ewe saghe anya-ha, ha we mara Ya; Ya onwe-ya we funari n'anya-ha.

32 Ha we sirita onwe-ha, Òbi-ayi ekpoghi ọku nime ayi, mḅe Ọ nāgwa ayi okwu n'uzọ, mḅe Ọ nēmeghere ayi ihe edeworo n'akwukwọ nsọ?

33 Ha we bilie n'oge hour ahu, laghachi na Jerusalem, we hu ndi-ozi iri na otù ahu, na ndi ha na ha nọ, ka ha zukọrọ,

34 nāsi, N'ezi-okwu Onye-nwe-ayi esiwo n'ọnwu bilie, were kwa Onwe-ya gosi Saimon.

35 Ha onwe-ha we kọ ihe mere n'uzọ, na otú ha mara Ya n'inyawa ọḅe achicha ahu.

36 Ma mḅe ha nēkwu ihe ndia, Ya onwe-ya guzoro n'etiti ha, si ha, Udo diri uno.

37 Ma ha turu ujo, tu kwa egwu, ha we ché na ha huru mọ.

38 O we si ha, Gini mere obi nālọ unu miri? n'ihì gini ka iru-uka nēbili kwa n'obi-unu?

39 Lenu akam na ukwum, na ọ bu Mu onwem: datunum aka, le-kwa-nu; n'ihì na mọ enweghi anu-arụ na ọkpukpu, otú unu huru na Mu onwem nwere.

40 Mḅe O kwusiri nka, O we gosi ha aka-Ya na ukwu-Ya.

41 Ma mḅe ha nọ nēkweghi ekwe n'ihì ọhù, mḅe ọ nēju kwa ha anya, Ọ si ha, Ònu nwere ihe-oriri ọ bula n'ebe a?

42 Ha we nye Ya òkè nime azù aruru aru.

43 O we nara ya, rie n'iru ha.

44 O we si ha, Ndia bu ukwum nke M'gwara unu, mḅe Mu na unu nọ-kwa-ra, na ihe nile aghaghi imezu, bú nke edeworo n'akwukwọ iwu Moses, na ndi-amuma, na abù ọma bayerem.

- ⁴⁵ M̀be ahu ka O meghere uche-ha, ka ha we gh̃ota ihe edeworo n'akwukw̃o ns̃o;
- ⁴⁶ O we si ha, Ot́ú a ka edeworo ya n'akwukw̃o ns̃o, na Kraist ahu gāhu ahuhu, si kwa na ndi nwuru anwu bilie n'ub̃ochi nke-at̃o;
- ⁴⁷ na agēkwusa kwa nch̃èghari na ñbaghara nmehie n'aha-Ya gwa mba nile, nāmalite site na Jerusalem.
- ⁴⁸ Unu onwe-unu bu ndi-àmà nke ihe ndia.
- ⁴⁹ Le kwa, Mu onwem nēziputa nkwã nke Nnam n'isi-unu: ma ñdunu n'obodo a, rue m̀be agēwere ike nke si n'elu yikwasi unu.
- ⁵⁰ O we dupu ha rue n'uz̃o Betani: O we chilie aka-Ya elu, g̃ozie ha.
- ⁵¹ O we rue, m̀be Ọ nāg̃ozì ha, na Ọ kewapuru n'ebe ha ño, ewe welie Ya la n'elu-igwe.
- ⁵² Ndi ahu we kp̃o isi ala nye Ya, we jì oké ọ̀ñù laghachi na Jerusalem:
- ⁵³ ha we nāño n'ulo uku Chineke m̀be nile, nāg̃ozì Chineke.

For other languages please go to www.wordproject.org